

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кваліфікована наукова праця
на правах рукопису

Яринко Богдан Валерійович

УДК № 342.97:334.722.1

ДИСЕРТАЦІЯ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ
ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
(юридичні науки)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Науковий керівник:
Піддубний Олексій Юрійович
доктор юридичних наук, доцент

Київ – 2019

АНОТАЦІЯ

Яринко Б.В. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих . – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019.

У дисертації досліджуються актуальні питання адміністративно-правового регулювання здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих.

Дисертація є завершеною науковою працею, виконана в Україні на новому теоретичному рівні і є дослідженням адміністративно-правового регулювання здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих.

У дисертації вирішене завдання обґрунтування існування адміністративно-правових відносин у діяльності арбітражного керуючого, зокрема, відносин щодо контролю за ним з боку органів виконавчої влади, суспільних інституцій.

Держава і суспільство зацікавлені в тому, щоб не допускати різного роду зловживань у даній сфері, аби процедура банкрутства не перетворювалась на інструмент незаконного збагачення, ухилення від виконання цивільно-правових, господарських та податкових зобов'язань, зобов'язань по оплаті праці та реалізації різного роду рейдерських схем. Дієвим запобіжником проти таких явищ може стати відпрацьована система державного контролю за діяльністю ключового діючого суб'єкта в системи правовідносин у сфері банкрутства - арбітражного керуючого. Особливої важливості правовий інститут державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого набуває в умовах довготривалої економічної кризи, коли загострюється суспільна потреба в «перезавантаженні» економічної системи - ефективному очищенні економічних відносин від тягаря безнадійних майнових зобов'язань.

Відмежування галузевої приналежності окремих правовідносин, що реалізуються в межах комплексу різногалузевих правовідносин завжди є непростим завданням, оскільки всі правовідносини спрямовані на оптимальний ступінь впорядкованості і відповідності тим суспільним завданням, які вирішують відповідні суспільні відносини. В той же час, такі завдання мають споріднений і подібний характер, проте реалізуються за властивими тільки ним механізмами. Так, в нашому випадку найбільш абстрактним завданням арбітражного керуючого є те саме, що і в цілому завдання інституту правового регулювання неспроможності - адекватне управління майновими економічними відносинами, стимулювання і розвиток підприємницької ініціативи, недопущення тривалої стагнації, або сповільнення економічних відносин через накопичення безнадійної заборгованості, знаходження оптимального балансу між інтересами економічних суб'єктів та використання всіх можливостей для відновлення платоспроможності і діяльності економічних суб'єктів. Звичайно, ці завдання реалізуються як шляхом диспозитивного так і шляхом імперативного правового регулювання, частина повноважень і завдань арбітражного керуючого пов'язана з пошуком економічного і юридичного консенсусу, а частина з безпосередньо контрольними примусовими і сервісними повноваженнями, що здійснюються від імені держави.

Вивчення, систематизація і розроблення детальних процедур державного контролю у сфері діяльності арбітражних керуючих, а також ефективне врегулювання засобів юридичного впливу на цю діяльність є важливим завданням, що вимагає всебічного наукового дослідження та вирішення.

Зокрема, у дисертації визначено стан дослідження проблематики організації контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Наведено різні підходи, що існують у правовій науці з цього приводу, зокрема, представників науки адміністративного права.

На основі вивчення нормативного матеріалу та аналізу літературних джерел сформульовано висновки та рекомендації щодо подальшого вдосконалення законодавства України про контроль за діяльністю арбітражного керуючого.

Визначено, що арбітражний керуючий наділений комплексним правовим статусом, що реалізується у різногалузевих правовідносинах, значна частина яких є адміністративно-правовими, що зумовлює існування інституту адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого, основою якого є відносини, в яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з уповноваженими державними органами з загальних питань здійснення своєї діяльності, подання і розгляд скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок, правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше здійснення діяльності арбітражного керуючого, повноваження щодо участі у саморегулівній професійній організації арбітражних керуючих.

Особливості адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого полягають у виконанні покладених законом публічно-сервісних функцій, у реалізації правовідносин його з господарським судом, що не будучи органом державного управління чи контролю, через свою взаємодію з арбітражним керуючим опосередковано ці функції виконує тільки у справах про банкрутство, та в інституціональній взаємодії з спеціалізованими органами контролю у сфері банкрутства, тобто знаходження під організуючим впливом і контролем з боку таких органів. Це, в свою чергу, зумовлює особливості правового становища органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Доведено, що правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих – це система взаємопов’язаних і взаємно доповнюючих прав і обов’язків спеціально уповноваженого органу державної влади та саморегулівної професійної організації, які на основі законодавства, шляхом

формування та реалізації мети діяльності, галузевих норм, правил і стандартів здійснюють організаційний та контролюючий вплив на інститут арбітражних керуючих, формування корпусу арбітражних керуючих, та забезпечують дотримання арбітражним керуючим чинного законодавства в процесі своєї діяльності.

Визначено, що адміністративна відповідальність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, що було вчинене і належним чином зафіксоване, але й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки, необхідності постійного виконання правових норм в своїй щоденній діяльності.

Адміністративну відповідальність арбітражного керуючого запропоновано класифікувати на 1) прямо передбачену нормами КУпАП; 2) відповідальність згідно норм КУпАП, які передбачають спеціального суб'єкта, що здійснює управлінські і організаційно-розпорядчі функції від імені юридичної особи; 3) відповідальність, що передбачена нормами спеціального законодавства і є ретроспективною, тобто передбачає настання несприятливих наслідків для арбітражного керуючого в силу вчинення ним порушення законодавства; 4) позитивну відповідальність, що передбачає дотримання норм і правил, якими передбачено кваліфікаційні вимоги до арбітражного керуючого.

Функції державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого слід визначити як сукупність повноважень спеціально уповноваженого державного органу у сфері банкрутства і саморегулювальних організацій, які шляхом встановлених процедур і правових форм контрольної діяльності здійснюють контроль у вигляді перевірок, запитів щодо надання інформації, проведення дисциплінарних проваджень, атестаційних процедур щодо арбітражних

керуючих та осіб, які бажають отримати право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

Обґрунтовано, що перевіряючи правомірність дій та рішень арбітражного керуючого, сторін справи та залучених осіб, тим самим, господарський суд здійснює функцію контролю у провадженнях про банкрутство. Наведені контрольні повноваження господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого у справах про банкрутство, надають підстави говорити про наявність адміністративного контролю за його діяльністю з боку судової гілки влади, який проявляється у спеціальній формі та носить правові наслідки.

Констатується, що здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого сторонами у процедурі банкрутства, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та представниками громадськості як форма громадського контролю, набуває особливого значення та пов'язується з одночасним устанавленням тісніших зв'язків між цими специфічними контролюючими суб'єктами і органами державного контролю, що забезпечує високу ефективність і сувору відповідність дій арбітражного керуючого чинному законодавству.

Формами громадського контролю за діяльністю арбітражного керуючого названо звернення громадян, інформаційний запит, розгляд питань на сесіях органів місцевого самоврядування, проведення громадських слухань, обговорення соціальних аспектів діяльності арбітражного керуючого у засобах масової інформації, наслідком чого може стати порушення проваджень щодо притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності відповідними органами адміністративної юрисдикції.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності арбітражного керуючого регулюється чинним законодавством України та здійснюється контролюючими органами та має на меті повне та всебічне виявлення обставин справи, що можуть мати протиправний характер.

У випадку прийняття за наслідками перевірки контролюючим органом рішення про позбавлення особи свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого, оскарження і захист прав та законних інтересів особи арбітражного керуючого, щодо якого було прийняте таке неправомірне рішення здійснюється адміністративним судом в межах його компетенції.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, арбітражний керуючий, контроль, адміністративна відповідальність.

ANNOTATION

Yarynko B.V. Administrative legal basis of realization of control on arbitration manager's activity. – Qualifying scientific work on the manuscript.

Thesis for the degree of candidate of juridical sciences of specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2019.

The dissertation deals with the actual issues of administrative and legal regulation of the control over the activities of arbitration managers.

The thesis is a complete scientific work done in Ukraine at a new theoretical level and is a study of administrative and legal regulation of the control over the activities of arbitration managers.

The dissertation solves the problem of justification of the existence of administrative and legal relations in the activities of the arbitration manager, in particular, relations with regard to the control of it by the executive authorities, public institutions.

The state and society are interested in preventing all kinds of abuse in this area, so that the bankruptcy procedure does not become an instrument of illegal enrichment, evasion of execution of civil, economic and tax liabilities, obligations for payment of wages and implementation of various kind of raider schemes. An effective safeguard against such phenomena may be the exhausted system of state control over the activities

of the key operating entity in the system of legal relations in the field of bankruptcy - the arbitration manager. Particularly important, the legal institute of state control over the activities of the arbitration manager acquires in the conditions of a long-term economic crisis, when the social need for a "reset" of the economic system - an effective cleansing of economic relations from the burden of hopeless property obligations - is exacerbated.

The delineation of the sectoral affiliation of individual legal relationships, which are implemented within the complex of multi-sectoral legal relationships, is always a daunting task, since all legal relationships are directed at the optimal degree of orderliness and compliance with those social tasks that solve the corresponding social relations. At the same time, such tasks are related and similar, but they are realized by the mechanisms that are unique to it. Thus, in our case, the most abstract task of the arbitration manager is the same as in general the task of the institution of legal regulation of insolvency - adequate management of property economic relations, the promotion and development of entrepreneurial initiative, the prevention of prolonged stagnation, or the slowing of economic relations through the accumulation of bad debt, finding an optimal balance between the interests of economic agents and the use of all possibilities for the restoration of solvency and acted integrity of economic actors. Of course, these tasks are implemented both through dispositive and through imperative legal regulation, part of the powers and tasks of the arbitration manager is connected with the search for economic and legal consensus, and part with the direct control of compulsory and service powers exercised on behalf of the state.

The study, systematization and elaboration of detailed state control procedures in the field of arbitration managers' activities, as well as the effective regulation of legal remedies for this activity, are an important task that requires comprehensive scientific research and decision-making.

In particular, the dissertation describes the state of the research of the problems of the organization of control over the activity of the arbitration manager. Different

approaches that exist in the field of legal science in this regard, in particular, representatives of the science of administrative law are presented.

Based on the study of normative material and the analysis of literary sources, the conclusions and recommendations for further improvement of the Ukrainian legislation on control over the activities of the arbitration manager are formulated.

It is determined that the arbitration manager is endowed with a complex legal status, implemented in a multi-sectoral legal relationship, a large part of which is administrative and legal, which determines the existence of the institute of the administrative and legal status of the arbitration manager, the basis of which is the relations in which the person acquires the legal status of the arbitrator, the relationship with the authorized state bodies on general issues of implementation of its activities, submission and consideration of complaints about actions and decisions of the arbitration manager, procedures for the preparation and submission of reports, the conduct of scheduled and unscheduled inspections, the legal basis for the periodic training of arbitration managers in order to confirm the right to further engage in activities, the authority to participate in the self-regulatory professional organization of arbitration managers.

The peculiarities of the administrative and legal status of the arbitration manager consist in the performance of the public service functions established in the law, in the realization of its legal relations with the economic court, which, being not a public administration or control body, indirectly accepts these functions only in cases of bankruptcy due to its interaction with arbitration managers, and in institutional interaction with the specialized control bodies in the field of bankruptcy, that is, finding under the organizing influence and control of such bodies. This, in turn, predetermines the peculiarities of the legal status of the control bodies over the activities of the arbitration manager.

It is proved that the legal status of the bodies controlling the activities of arbitration managers is a system of interconnected and mutually complementary rights

and obligations of a specially authorized state body and a self-regulatory professional organization, which, on the basis of legislation, through the formation and implementation of the purpose of the activity, industry norms, rules and standards exercise organizational and controlling influence on the institution of arbitration managers, the formation of the corps of arbitration managers, and ensure compliance with the rank of arbitration managers legislation in the process of its activities.

It has been determined that the administrative responsibility of arbitration managers (property managers, sanitation managers, liquidators) includes not only retrospective liability, as a consequence of the offense, which was committed and duly recorded, but also a positive aspect, that is, a certain internal state of a person, his attitude to the assignment, society, their behavior, the necessity of constant implementation of legal norms in their daily activities.

The administrative responsibility of the arbitration manager is proposed to be categorized as 1) directly foreseen by the Administrative Code norms; 2) liability in accordance with the rules of Administrative Code, which provide for a special entity that carries out management and organizational and regulatory functions on behalf of the legal entity; 3) the liability stipulated by the norms of the special legislation and is retrospective, that is, it envisages the occurrence of adverse consequences for the arbitration manager because of his violation of the law; 4) a positive liability, which implies compliance with the rules and regulations, which provides for qualification requirements for the arbitration manager.

The functions of state control over the activity of the arbitration manager should be defined as a set of powers of a specially authorized state body in the field of bankruptcy and self-regulatory organizations, which, through established procedures and legal forms of control, exercise control in the form of inspections, requests for information, disciplinary proceedings, attestation procedures arbitration managers and persons who wish to obtain the right to engage in the activities of the arbitration manager.

It is substantiated that by checking the legality of actions and decisions of the arbitration manager, the parties of the case and the persons involved, the economic court exercises the control function in the proceedings concerning the restoration of the debtor's solvency or recognition of it as a bankrupt.

The controlling powers of the economic court for the activity of the arbitration manager in bankruptcy cases are given, they give grounds to speak about the presence of administrative control over its activities by the judicial branch, which manifests itself in a special form and has legal consequences.

It is noted that the control over the activities of the arbitration managing party in the bankruptcy procedure, local self-government bodies, public organizations and representatives of the public as a form of public control becomes of particular importance and is associated with the simultaneous establishment of closer links between these specific controlling entities and the bodies of state control, which ensures high efficiency and strict compliance of the arbitration manager with the current legislation.

The forms of public control over the activities of the arbitration manager are called citizens' request, information request, consideration of issues at the sessions of local self-government bodies, holding public hearings, discussing social aspects of the activity of the arbitrator in the media, resulting in violations of proceedings to bring the arbitrator to administrative liability the relevant administrative authorities.

The procedure for bringing administrative liability of the arbitration manager is regulated by the current legislation of Ukraine and is carried out by the controlling bodies and is aimed at full and full disclosure of the circumstances of the case that may be unlawful.

In case of acceptance of the decision of the controlling body to deprive the person of the certificate of the arbitration manager, appeal and protection of the rights and legitimate interests of the person of the arbitration manager, against whom such an illegal decision was taken, an administrative court within its competence.

Introduction of information transparency in the activities of the arbitration manager, with the purpose of which the introduction of an information portal on which should be displayed data on their business operations, the results of execution of court decisions, registers of creditors, measures to recover debtors' debts and other information related to the case . Also, the materials of the portal should contain the history of previous inspections of the activities of the arbitration manager, decisions made on their results.

Formalization in sectoral legislation of the principles on which decision-making decisions should be based on arbitration managers-in particular, the principle of the primacy of public interest in private matters concerning the use of opportunities for repayment of wage arrears and social benefits, as well as the impact of the bankruptcy procedure on the socio-economic situation in the respective territorial community; the principle of providing arbitration managers with the most complete repayment of budget and social payments.

Thus, in our case, the most abstract task of the arbitration manager is the same as in general the task of the institution of legal regulation of insolvency - adequate management of property economic relations, the promotion and development of entrepreneurial initiative, the prevention of prolonged stagnation, or the slowing of economic relations through the accumulation of bad debt, finding an optimal balance between the interests of economic agents and the use of all possibilities for the restoration of solvency and acted integrity of economic actors.

Key words: administrative-legal principles, arbitration manager, control, administrative responsibility.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Яринко Б. В. Зарубіжні моделі контролю за діяльністю арбітражних керуючих. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 1 (16). С. 282–284.

2. Яринко Б. В. Арбітражний керуючий як суб'єкт адміністративних правовідносин. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2018. № 1. С. 43–48.

3. Яринко Б. В. Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 128–133.

4. Яринко Б. В. Адміністративні правовідносини у сфері контролю за діяльністю арбітражних керуючих як спосіб забезпечення публічного інтересу в процедурах неплатоспроможності (з урахуванням іноземного досвіду). Форум права. 2018. № 4. С. 149–155.

5. Яринко Б. В. Особливості процедури здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Інтернаука. Серія: юридичні науки. 2018. № 6 (11) С. 16–22.

Стаття у науковому виданні іншої держави

6. Яринко Б. Правовой статус органов государственного контроля за деятельностью арбитражного управляющего. *Legea si viata*. 2018. № 5. С. 220–223.

Тези наукових доповідей:

7. Яринко Б. В. Адміністративно-правовий статус арбітражного керуючого. Перспективні напрямки розвитку економіки, управління та права: теорія і практика: Міжнародна науково-практична конференція. Полтава, 2018.

Ч. 3. С. 56–58.

8. Яринко Б. В. Адміністративні правовідносини в діяльності арбітражного керуючого. Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри. Міжнародна науково-практична конференція. Суми, 2018. С. 242–245.

9. Яринко Б. В. Удосконалення механізмів контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: Всеукраїнська науково-практична конференція. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 96–100.

10. Яринко Б. В. Оскарження арбітражним керуючим рішень контролюючих органів. Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті: Міжнародна науково-практична конференція. Одеса, 2019. С. 112–115.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. Адміністративні правовідносини в діяльності арбітражних керуючих	25
1.1. Правовий статус арбітражного керуючого, як суб'єкта адміністративних правовідносин.....	25
1.2. Правове становище органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого.....	51
1.3. Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого	75
Висновки до Розділу 1.....	91
РОЗДІЛ 2. Механізм реалізації адміністративних правовідносин контролю за діяльністю арбітражного керуючого	96
2.1. Правовідносини спеціалізованого контролю за діяльністю арбітражних керуючих.....	96
2.2. Правовідносини судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого.....	112
2.3. Правовідносини функціонального контролю за діяльністю арбітражного керуючого.....	125
2.4. Порядок притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності	143
2.5. Порядок оскарження арбітражним керуючим дій і рішень контролюючого органу	149
Висновки до Розділу 2.....	158
РОЗДІЛ 3. Підвищення ефективності правового інституту здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого	162
3.1. Зарубіжні моделі здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих	162
3.2. Удосконалення адміністративно-правових засобів контролю за діяльністю арбітражних керуючих.....	176
Висновки до Розділу 3.....	183
ВИСНОВКИ	185
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	193
ДОДАТКИ.....	224

ВСТУП

Актуальність теми. Процеси, які відбуваються в економіці, є об'єктом державного управління і контролю як безпосередньо, так і через систему спеціально створених суспільних інститутів, що дають змогу зробити економічні процеси саморегульованими. Таким, зокрема, є інститут правового регулювання процедур, що здійснюються у процесі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Даний правовий інститут сприяє системному вирішенню накопичених у діяльності суб'єкта господарювання помилок та захисту інтересів кредиторів і боржника, найманих працівників шляхом застосування прозорих процедур управління майном та використання усіх можливостей для відновлення нормальної діяльності суб'єкта господарювання, задля запобігання його ліквідації, як крайнього, але вимушеного заходу. Держава і суспільство зацікавлені в тому, щоб не допускати різного роду зловживань у даній сфері, аби процедура банкрутства не перетворювалась на інструмент незаконного збагачення, реалізації рейдерських схем, ухилення від виконання цивільно-правових, господарських та податкових зобов'язань, зобов'язань з оплати праці. Дієвим запобіжником проти таких явищ може стати відпрацьована система державного контролю за діяльністю ключового діючого суб'єкта в системі правовідносин неспроможності (банкрутства) – арбітражного керуючого. Особливої важливості правовий інститут контролю за діяльністю арбітражного керуючого набуває в умовах довготривалої економічної кризи, коли загострюється суспільна потреба в «перезавантаженні» економічної системи – ефективному очищенні економічних відносин від тягара безнадійних майнових зобов'язань.

Вивчення, систематизація й розроблення детальних процедур державного контролю у сфері діяльності арбітражних керуючих, а також ефективне врегулювання засобів юридичного впливу на цю діяльність є важливим завданням, що вимагає всебічного наукового дослідження та розв'язання.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні підходи і наукові розробки щодо вирішення питань діяльності арбітражних керуючих та процедурних аспектів контролю за їх діяльністю, що розглядались такими представниками юридичної та інших суспільних наук, як В. Анохін, Н. Асєєва, Р. Афанасьєв, К. Бабенко, І. Бакланова, В. Бандурин, М. Баранович, П. Баренбойм, О. Бірюков, О. Борейко, В. Бондик, Б. Бруско, І. Бутирська, І. Вечірко, А. Власов, Л. Гершанок, В. Голубєв, Е. Горян, Б. Грек, Т. Гусєва, А. Дубинич, В. Джунь, Є. Дорохіна, С. Дяченко, В. Захарченко, Є. Калініна, М. Клеандрова, І. Ковальова, А. Кондрашихін, А. Копман, С. Корольчук, С. Красільников, І. Лагес, В. Ларицький, Н. Лівшиц, В. Миронов, І. Мінакова, С. Міньковський, Н. Мітіна, І. Ніколаєва, А. Овчиннікова, А. Петросян, М. Полуєтков, Б. Поляков, А. Пригуза, П. Пригуза, В. Радзивілюк, Є. Роєнко, І. Розумович, О. Свириденко, Е. Сгара, Є. Сердитова, Т. Степанова, Т. Стефанів, Л. Талан, Є. Таликін, Ю. Твердохліб, В. Ткачов, О. Труба, Н. Федоренко, С. Федоров, А. Філатов, Г. Фурик, В. Хімічев, Ю. Чорна, С. Чуча, Г. Шершеневич, В. Юрченко, В. Юхніна, С. Яблонська, С. Averch, D. Eaton, V. Leonard, D. Ward, Y. Xu, H. Zhang.

Особливості процедур та правового становища органів державного контролю, адміністративних процедур, публічно-сервісної діяльності органів державної влади розглядались у працях вчених-адміністративістів, таких як В. Авер'янов, О. Андрійко, Д. Бахрах, А. Берлач, Ю. Битяк, С. Братель, В. Галунько, В. Гаращук, Б. Гурне, В. Горшенєв, Г. Забарний, Л. Коваль, С. Короєд, М. Кравчук, В. Курило, А. Матвійчук, О. Піддубний, С. Стеценко, В. Теремецький, Х. Ярмачі.

Окреме дослідження правового статусу арбітражного керуючого було здійснене в дисертації Я. Г. Рябцевої, а правового регулювання арбітражного управління в процедурі банкрутства в Україні – в дисертації Ю. І. Кабенюк. Обидві роботи виконано в межах господарського права та процесу, а адміністративно-правові

аспекти діяльності арбітражного керуючого не були предметом окремого дослідження взагалі.

Емпіричною основою дисертації стали Конституція України, закони, підзаконні та локальні нормативно-правові акти, адміністративне законодавство зарубіжних країн.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації безпосередньо пов'язана з адміністративно-правовими аспектами програми наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Адміністративно-правове регулювання підготовки фахівців та ринку праці в аграрному, екологічному та природо-ресурсному секторах України» (номер державної реєстрації 0114U000656); участь у темі в частині внесення пропозицій щодо удосконалення фахової підготовки спеціалістів органів державної влади, що беруть участь у здійсненні контрольних процедур за діяльністю арбітражного керуючого з питань неплатоспроможності підприємств природоресурсної і аграрної сфер, а також дотримання екологічних вимог при банкрутстві екологічно небезпечних виробництв).

Мета та завдання дослідження. *Мета дослідження* – з'ясування сутності адміністративно-правових засад здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих та розробка пропозицій щодо їх удосконалення. Досягнення зазначеної мети зумовлює необхідність у розв'язанні таких завдань:

- визначити і охарактеризувати правовий статус арбітражного керуючого як суб'єкта адміністративних правовідносин;
- з'ясувати особливості правового становища органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого;
- розкрити види і особливості адміністративної відповідальності арбітражного керуючого;
- охарактеризувати суб'єктів та правовідносини спеціалізованого

контролю за діяльністю арбітражних керуючих;

- визначити адміністративно-правові засоби судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого;

- визначити суб'єктів та правові засоби функціонального контролю за діяльністю арбітражного керуючого;

- проаналізувати порядок застосування адміністративної відповідальності до арбітражного керуючого;

- запропонувати засоби захисту прав арбітражного керуючого в процедурі оскарження ним дій і рішень контролюючого органу;

- провести аналітичний огляд зарубіжних моделей контролю за діяльністю арбітражних керуючих;

- на основі досліджених особливостей проаналізувати можливості удосконалення адміністративно-правових засобів контролю за діяльністю арбітражних керуючих та запропонувати концептуальні засади такого контролю.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані із здійсненням контролю за діяльністю арбітражних керуючих, а також методологічні засади його практичної реалізації в Україні.

Предмет дослідження – законодавство, правова теорія та практична реалізація правовідносин контролю за діяльністю арбітражних керуючих.

Методи дослідження. Для досягнення наукової об'єктивності результатів дослідження в роботі було використано філософські (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний, структурно-функціональний, системного аналізу і синтезу) та спеціально-правові (історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний) методи наукового пізнання. Філософський діалектичний метод є методологічною основою всієї дисертації. Його застосування дало змогу здійснювати комплексний розгляд суспільного призначення інституту арбітражного керуючого і формувати цілісне бачення мети, завдань і засобів контролю за діяльністю цих посадових осіб. Формально-

логічний метод допоміг сформувати понятійно-категорійний апарат дослідження та розкрити зміст таких понять, як «правовий статус арбітражного керуючого», «державний контроль за діяльністю арбітражного керуючого», «адміністративна відповідальність арбітражного керуючого» та ін. Завдяки структурно-функціональному методу досліджено місце окремих суб'єктів контролю за діяльністю арбітражного керуючого в його системі. Використання методу системного аналізу сприяло розгляду окремих контрольних процедур у механізмі контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Із застосуванням історико-правового методу було здійснено аналіз законодавчих змін у сфері неспроможності, що стосувались правового статусу арбітражного керуючого, одночасно з використанням історіографічного методу дослідження еволюції наукових поглядів на цей інститут. Застосування порівняльно-правового методу сприяло розгляду сучасних моделей контролю за діяльністю арбітражного керуючого у світі (Велика Британія, Італія, КНР, США, Франція, Японія) та можливостей рецепції окремих норм в Україні. Формально-юридичний метод дав можливість розкрити зміст норм адміністративного права, що становлять предмет дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній юридичній науці на основі проведеного комплексного дослідження теорії і практики контролю за діяльністю арбітражного керуючого в Україні обґрунтовано об'єднання відповідних правових норм у окремий інститут адміністративного права і розроблено авторські рекомендації щодо його удосконалення. Рівень наукової новизни одержаних результатів представлений положеннями, висновками та пропозиціями, що виносяться на захист:

уперше:

– визначено адміністративні правовідносини контролю, суб'єктом яких є арбітражний керуючий, з-поміж них виділено відносини, де відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з органами

контролю, оскарження дій і рішень арбітражного керуючого та контролюючого органу, процедури підготовки і подання звітності, проходження перевірок, підвищення кваліфікації арбітражними керуючими, участі у саморегулівній професійній організації;

- виділено особливості адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого, серед яких виконання покладених законом публічно-сервісних функцій, специфічні контрольні відносини з господарським судом та інституціональна взаємодія зі спеціалізованими органами контролю у сфері банкрутства;

- охарактеризовано правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих як система взаємопов’язаних і взаємодоповнюючих прав і обов’язків органів державного та громадського контролю, розкрито елементи цієї системи;

- запропоновано інституційні механізми контролю за діяльністю арбітражного керуючого: введення процедур рейтингування арбітражних керуючих; запровадження інформаційної прозорості у діяльності арбітражного керуючого; формалізація в галузевому законодавстві принципів, на яких має будуватися прийняття рішень арбітражним керуючим як особою, що здійснює публічно-сервісну діяльність і реалізує публічний інтерес;

удосконалено:

- класифікацію видів адміністративної відповідальності шляхом диференціації відповідальності арбітражного керуючого на групи, в залежності від ступеню деталізації гіпотези адміністративно-правової норми – згідно КУпАП адресовані конкретно арбітражному керуючому; згідно КУпАП адресовані керівнику підприємства, в тому числі арбітражному керуючому при виконанні повноважень керівника; згідно інших, крім КУпАП актів адміністративного законодавства; позитивна, санкція якої – недопущення кандидата до діяльності, або не продовження свідоцтва арбітражному

керуючому;

–розуміння спеціалізованого державного контролю на матеріалі дослідження контролю за діяльністю арбітражного керуючого, за рахунок об'єднання державного і громадського контролю саморегулівної організації в одну категорію за критерієм спрямування контролю виключно на спеціалізований предмет – діяльність арбітражного керуючого;

–наукові погляди про контрольну правосуб'єктність суду по відношенню до арбітражного керуючого, яка реалізується у вигляді ознак адміністративного розсуду в діяльності господарського суду, при вирішенні питань про добросовісність й компетентність арбітражного керуючого, та ролі адміністративного суду як органу, що розв'язує спірні адміністративні правовідносини з контролю арбітражного керуючого;

– розуміння функціонального контролю в адміністративному праві, шляхом доведення що він спрямований не на спеціалізований предмет, яким є в даному випадку діяльність арбітражного керуючого, але поширюється в тому числі і на діяльність арбітражного керуючого в порядку казуальної реалізації функцій державних і громадських суб'єктів контролю на предмет дотримання керівником боржника трудового, фінансового, антимонопольного, військово-мобілізаційного, екологічного, соціально-інфраструктурного та іншого функціонального законодавства, з особливістю у вигляді перебування боржника у процедурах банкрутства;

– існуючі підходи до розуміння порядку притягнення до адміністративної відповідальності посадової особи на прикладі арбітражного керуючого, зокрема, виділяється притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм при виконанні обов'язків керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності за нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також окремий порядок

настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, яка виявила бажання займатись діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопущення такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого.

набули подальшого розвитку:

- позиція щодо підвідомчості спорів між спеціалізованим органом контролю та арбітражним керуючим виключно адміністративним судам на підставі недоцільності і невідповідності Кодексу адміністративного судочинства України передачі господарському суду у справі про банкрутство спірних адміністративних правовідносин між арбітражним керуючим і органом спеціалізованого контролю;

- вивчення зарубіжного досвіду контролю за діяльністю арбітражного керуючого які дозволили обґрунтувати необхідність збереження вітчизняного інституту арбітражного керуючого, який має свої особливості в усіх країнах, навіть у споріднених правових системах, що підтвердило недоцільність прямих рецепцій.

Практичне значення одержаних результатів зумовлюється актуальністю та новизною порушених у дисертаційному дослідженні проблем і полягає в можливості застосування одержаних результатів:

- у науково-дослідній роботі – для подальших теоретичних розвідок щодо інституту контролю за діяльністю арбітражного керуючого;

- у нормотворчій діяльності – з метою впорядкування та удосконалення законів і підзаконних правових актів, що регламентують здійснення контрольних процедур за діяльністю арбітражного керуючого;

- у навчально-методичній роботі – при підготовці навчально-методичної літератури та у викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес» і відповідних спецкурсів (Акт впровадження № 2 від 12 березня 2017 року).

Також матеріали дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України – у відповідних лекційних матеріалах, що використовуються при підготовці фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом підготовки «Право» та освітнього ступеня «Магістр» зі спеціальності «Право».

Апробація матеріалів дисертації. Основні ідеї, висновки, пропозиції і практичні рекомендації, здобуті в процесі дослідження, регулярно доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного права і вченої ради юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України та оприлюднювалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку економіки, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання юриспруденції: Теоретичний та практичний виміри» (м. Суми, 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (м. Переяслав-Хмельницький, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Одеса, 2019 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено у 10 публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях України, одна стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

РОЗДІЛ 1. Адміністративні правовідносини в діяльності арбітражних керуючих

1.1. Правовий статус арбітражного керуючого, як суб'єкта адміністративних правовідносин

Адміністративно-правовий статус це сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права [23, с. 84]. Правовий статус арбітражного керуючого передбачає наявність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, в тому числі гарантій реалізації обов'язків у вигляді юридичної відповідальності самого арбітражного керуючого за їх неналежну реалізацію, а також повноважень арбітражного керуючого ініціювати притягнення до відповідальності осіб, що перешкоджають йому виконувати свої обов'язки та реалізовувати права. Очевидно, що така конструкція, як правовий статус, є неоднорідною і динамічною, реалізація якої має стільки особливостей, скільки є можливих окремих ситуацій і обставин, в яких арбітражний керуючий діє, використовуючи як чітко передбачені законом повноваження, так і міру та ступінь можливої дискреції, а також спонукаючи чи заохочуючи інших суб'єктів процедури використовувати надані їм законом повноваження.

Правовий статус завжди не може бути відірваним від правовідносин, в яких він реалізується, оскільки саме в процесі реалізації правовий статус набуває сформованого вигляду, законодавчі положення, які його регулюють набувають динамічної реалізації, розкриваються і уточнюються в процесі правозастосування і остаточно набувають конкретних обрисів в кожній індивідуальній юридичній справі, по якій приймається акт правозастосування, як найбільш конкретизоване втілення прописаних в законодавстві правових норм.

Аналізуючи правовий статус арбітражного керуючого, відштовхуючись від думки О.Ю. Піддубного про приналежність поняття «правове становище» до органів і юридичних осіб і «правовий статус» насамперед до фізичних осіб [182, с. 6], обґрунтованим було б вести мову саме про правовий статус арбітражного

керуючого, а в межах даного дослідження - про адміністративно-правовий статус даного суб'єкта, оскільки участь арбітражного керуючого в господарському процесі має окрему господарсько-правову і господарсько-процесуальну природу і наслідки, що є предметом вивчення інших галузей правової науки. Дотримуючись взятої на озброєння гіпотези, слід обґрунтувати відмінність цілого комплексу правовідносин, які реалізуються за участю арбітражного керуючого, від безпосередньо господарсько-правових або господарсько-процесуальних.

Відмежування галузевої приналежності окремих правовідносин, що реалізуються в межах комплексу різногалузових правовідносин завжди є непростим завданням, оскільки всі правовідносини спрямовані на оптимальний ступінь впорядкованості і відповідності тим суспільним завданням, які вирішують відповідні суспільні відносини. В той же час, такі завдання мають споріднений і подібний характер, проте реалізуються за властивими тільки ним механізмами. Так, в нашому випадку найбільш узагальненим завданням арбітражного керуючого є те саме, що і в цілому завдання інституту правового регулювання неплатоспроможності - адекватне управління майновими економічними відносинами, стимулювання і розвиток підприємницької ініціативи, недопущення тривалої стагнації, або сповільнення економічних відносин через накопичення безнадійної заборгованості, знаходження оптимального балансу між інтересами економічних суб'єктів та використання всіх можливостей для відновлення платоспроможності і діяльності економічних суб'єктів. Звичайно, ці завдання реалізуються як шляхом диспозитивного так і шляхом імперативного правового регулювання, частина повноважень і завдань арбітражного керуючого пов'язана з пошуком економічного і юридичного консенсусу, а частина з безпосередньо контрольними примусовими і сервісними повноваженнями, що здійснюються від імені держави.

Розмежовуючи цей комплекс повноважень, слід зазначити, що сучасне розуміння адміністративних правовідносин як публічно-сервісної діяльності значно розширює сформовані протягом минулих десятиліть, включаючи період незалежності України, підходи до адміністративного права, як до суми санкцій статей Кодексу України про адміністративні правопорушення та норм, що регулюють діяльність правоохоронних органів і управлінську діяльність органів виконавчої влади. Таке традиційне розуміння є застарілим і не враховує всієї багатоманітності сучасних суспільних відносин і ролі та місця в них адміністративних правовідносин.

З нашої точки зору, будь-яка суспільна інституція, покликана вирішувати і усувати протиріччя і конфлікти в суспільстві, підвищувати ступінь упорядкованості суспільних відносин, які постійно ускладнюються і удосконалюються, утворює своєю діяльністю, врегульованою нормами права, певний адміністративно правовий інститут. Це стосується як різного роду державних органів, органів виконавчої влади, спеціалізованих органів з особливим статусом, всього, що можна об'єднати під терміном «публічна адміністрація» і не в меншій мірі також і недержавних суб'єктів, таких як різного роду саморегулівні громадські організації, органи суддівського самоврядування, організації адвокатів, нотаріусів, експертів та їх професійні спільноти, природоохоронні, антикорупційні громадські організації, організації у сфері захисту прав споживачів, органи медіації і посередництва у вирішенні трудових і господарських спорів, тощо. В наведений ряд спеціалізованих інституцій, чия діяльність має публічно-правових характер і реалізується в тому числі і у вигляді відповідних адміністративних правовідносин, у повній мірі вписується інститут арбітражного керуючого, адміністративно - правовий статус якого є цікавим з точки зору науки і практики та вивченим недостатньо, порівняно з суто господарсько-правовими і господарсько-процесуальними аспектами діяльності арбітражного керуючого.

З огляду на зазначене, а також на те, що правовий статус арбітражного керуючого є багаторівневою і комплексною конструкцією, слід очевидно виділити ті його елементи, що формують адміністративно-правовий статус на основі адміністративно-правового регулювання, та втілюють певну частину предмету і методу адміністративного права, який як відомо, в сучасній літературі розуміється як адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо надання адміністративних послуг та адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності [22, с. 9]. Немає жодних сумнівів, що діяльність арбітражних керуючих часто розповсюджується далеко за межі, окреслені індивідуальною господарською справою, оскільки банкрутство, або в широкому розумінні неспроможність - це завжди відображення цілого комплексу проблем - економічних, правових, політичних, соціально-демографічних, що впливають на рівень соціально-економічного розвитку і рівень життя в країні. Вирішення цих проблем можливе тільки одночасно на локальному і макрорівні як через процедуру відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, так і через формування оптимальних суспільних інституцій, однією з яких є безперечно інститут діяльності арбітражного керуючого.

Не секрет, що ті глобальні проблеми окремих регіонів нашої країни, які зараз розгортаються за трагічним сценарієм, викликані не в останню чергу багаторічним ігноруванням соціально - економічних проблем і багаторічною експлуатацією завідомо збиткових підприємств, інфраструктурних секторів і цілих галузей економіки, пропущених можливостей непопулярних, але радикальних змін в структурі господарювання, через відповідні юридичні процедури, в тому числі в межах законодавства про банкрутство, які, будучи застосованими масштабно і своєчасно, могли би розвернути економіку цих регіонів з хибного шляху дотацій і заганняння проблем в глухий кут.

Таким чином, для з'ясування структури адміністративно-правового інституту правового статусу арбітражного керуючого в межах даного дослідження необхідно серед прав, обов'язків і відповідальності арбітражного керуючого виділити і дослідити ті права і обов'язки, реалізація і виконання яких регламентуються нормами адміністративного права і дослідити адміністративну відповідальність у вигляді адміністративного стягнення, як особливого виду адміністративного примусу [22, с. 161], що застосовується за корупційні правопорушення, порушення трудового, природоохоронного та іншого законодавства, та прямо передбачено диспозиціями статей КУпАП, та адміністративну відповідальність арбітражного керуючого в широкому розумінні, як відповідальність за свої рішення, дії чи бездіяльність, що може наступати у вигляді специфічних організаційно правових наслідків, тобто інших видів адміністративного примусу, аніж санкції особливої частини КУпАП. Саме в такому вигляді – специфічні права і обов'язки в межах адміністративного права і специфіка адміністративної відповідальності, включаючи всі її аспекти, можна буде вести мову про самостійний правовий інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

З нашої точки зору елементами такого правового інституту, що породжують особливі права і обов'язки арбітражного керуючого є наявність характерних для предмету адміністративного права владних відносин у сфері публічного управління, а саме тих, де арбітражний керуючий діє не як посадова особа, що реалізує господарські повноваження від імені суб'єкта, що знаходиться в стані процедур відновлення платоспроможності, і не як суб'єкт господарського процесу під час розгляду господарським судом справи про відновлення платоспроможності, і навіть не під час здійснення процедури відбору того чи іншого арбітражного керуючого, якому доручається ведення цих процедур, хоча вже навіть ці згадані правовідносини мають відчутний державно-владний елемент, прописаний імперативний механізм в межах господарського чи

господарсько-процесуального права, на який не впливає ні процесуальний розсуд суду, ні господарські диспозитивні інтереси учасників справи.

Досліджені натомість мають бути такі відносини, в яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з уповноваженими державними органами з загальних питань здійснення своєї діяльності, подання і розгляд скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок, правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше зайняття діяльністю, особливості функціонування саморегулівної професійної організації арбітражних керуючих, наслідком реалізації яких є забезпечення належного функціонування суспільно-правового інституту діяльності арбітражних керуючих.

Пошук і виділення таких правовідносин варто почати з спеціального закону, поступово досліджуючи підзаконні нормативно-правові акти на предмет наявності в них адміністративно-правових приписів, після чого вже синтезувати це дослідження з дослідженням галузевих актів адміністративного законодавства, що регулюють загальні засади діяльності суб'єктів адміністративного права.

Таким спеціальним законом в Україні тривалий час був і залишається до втрати чинності 21.10.2019 [122] Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [216]. Згідно визначення, яке містить абз. 1. ч. 1 ст. 1 даного Закону арбітражний керуючий - фізична особа, призначена господарським судом у встановленому порядку в справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор з числа осіб, які отримали відповідне свідоцтво і внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України. Закон трактує арбітражного керуючого виключно як особу, що приймає

участь у конкретній господарській справі, призначений з числа осіб що мають відповідне свідоцтво та внесені до відповідного реєстру.

Очевидно, що перша частина даного визначення відображає розуміння господарсько-правового статусу арбітражного керуючого як учасника безпосередньо господарського процесу та господарських процедур, що виникають у зв'язку з особливим статусом боржника. Підтвердженням такої думки є абзац 16 ч. 1 тієї ж статті, в якій арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) перераховується серед учасників у справі про банкрутство. Більше того, якщо трактувати ці норми буквально, то якщо така особа не була призначена господарським судом у жодній справі про банкрутство, то вона і не є арбітражним керуючим на цей конкретний момент часу, а просто відноситься до осіб, які мають відповідне посвідчення та внесені до відповідного реєстру, чи інакше кажучи, особа, яка наділена правоздатністю арбітражного керуючого, проте дієздатність якої як арбітражного керуючого пов'язується з певним юридичним фактом.

Новий законодавчий акт, яким є Кодекс України з процедур банкрутства (надалі для зручності будемо називати його ще не усталеною аббревіатурою КУПБ) суттєво удосконалює це визначення і більше відповідає засадам розуміння інституту арбітражного керуючого, як комплексного, з наявністю різногалузових елементів, що обстоюється як ідея даної роботи. Зокрема, кодекс містить визначення арбітражний керуючий - фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України [122], тим самим, знімаючи жорстку прив'язку арбітражного керуючого до конкретної господарської справи. Для конкретних форм реалізації правового становища арбітражного керуючого у господарській справі введено низку певних субстатусів, таких як керуючий реалізацією - арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неспроможність фізичної особи для здійснення реалізації майна банкрута та

задоволення вимог кредиторів; керуючий реструктуризацією - арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неспроможність фізичної особи для здійснення реструктуризації боргів боржника; керуючий санацією - арбітражний керуючий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - керівник боржника, призначений господарським судом для здійснення процедури санації боржника; ліквідатор - арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури; розпорядник майна - арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення процедури розпорядження майном [122].

Проте існують і правовідносини з підготовки і подання звітності, підвищення кваліфікації, провадження зі здійснення контролю за діями арбітражного керуючого, та низка «побічних» правовідносин адміністративно-правового характеру, що виникають у арбітражного керуючого у зв'язку з участю його у конкретній господарській справі та впливають з різного роду протиріч з органами державної влади і місцевого самоврядування, викликаних різними правовими трактовками юридичних фактів діяльності боржника і їх правових наслідків.

Таким чином, практикою розвитку законодавства підтверджується висловлена гіпотеза про те, що правовий статус арбітражного керуючого - це завжди атрибут динаміки реалізації різногалузевих правовідносин і тільки в тій мірі, в якій суб'єкт приймає участь у правовідносинах, в нашому випадку – в адміністративних правовідносинах, ми можемо досліджувати його правовий (адміністративно-правовий) статус.

Врешті, як раз аспекти діяльності арбітражного керуючого, поза господарською справою, або в господарській справі, але пов'язані з виконанням владних, публічно-сервісних функцій, є, на наш погляд, не чим іншим, як реалізацією адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого. Іншими словами кажучи, запровадження інституту арбітражного керуючого,

підготовка кадрів для здійснення такої професійної діяльності, сама мета і призначення такої професійної діяльності говорять нам про те, що крім власне господарського процесу існує значний масив правовідносин, які опосередковують діяльність арбітражного керуючого і не мають прямого відношення ані до майнових інтересів учасників справ про банкрутство, ані до господарсько-процесуальних повноважень сторони у такій справі. А це вже інший масив правовідносин, який так само, як і господарські правовідносини, спрямований на реалізацію суспільного призначення арбітражного керуючого, проте прямо не пов'язаний з жодною господарською справою.

Дані правовідносини за своїм змістом вкладаються в предмет адміністративного права в частині здійснення управлінської і організаційної діяльності в суспільстві, створення і забезпечення належної роботи важливих соціальних інститутів і являють собою інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого. І звичайно, немає нічого дивного в тому, що дані адміністративно - правові аспекти правового статусу арбітражного керуючого залишились поза законодавчим визначенням галузевого господарсько-правового законодавчого акту, адже даний акт має своє вузькогалузеве призначення, а для формування цілісного уявлення про адміністративно-правове регулювання діяльності арбітражних керуючих необхідно досліджувати в тому числі і галузеве адміністративне законодавство.

Існує також значний масив організаційно-розпорядчої діяльності арбітражного керуючого щодо активів боржника, прямо не прописаний у законодавчому визначенні, але зміст якого впливає з аналізу комплексу норм Кодексу України з процедур банкрутства (КУПБ) та інших законодавчих актів, проте на даному етапі ми схильні вважати, що така діяльність, хоч і відбувається фактично на підприємстві, але жорстко прив'язана до певних стадій справи про банкрутство і її результати завжди спрямовані на подання до господарського суду і затвердження таким чином правильності попередніх дій арбітражного

керуючого. Крім того, в даних правовідносинах арбітражний керуючий діє задля задоволення господарського-правових інтересів учасників справи про банкрутство, тому дані правовідносини в цілому, не дивлячись на їх відчутний імперативний характер, слід також відмежувати від адміністративних правовідносин у діяльності арбітражного керуючого і відносити до господарсько-правових за критерієм не наявності імперативного методу правового регулювання, що є спільним у цих галузях, а предмету регулювання правовідносин - вирішення господарського спору між боржником і кредиторами.

Проте, і з урахуванням переважно господарсько-правових правовідносин арбітражного керуючого зі сторонами у справі, цією діяльністю не вичерпується реалізація повноважень арбітражного керуючого. Існує також сфера взаємодії арбітражного керуючого з органами держави та місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення соціальних, трудових, екологічних, мобілізаційних та інших питань, напряду не пов'язаних з задоволенням господарсько-правових законних інтересів сторін у справі, і не пов'язаних з задоволенням майнових інтересів взагалі, проте таких, які вимагають свого вирішення від арбітражного керуючого. Так, наприклад К. Бабенко виділяє декілька функцій арбітражного керуючого, в тому числі соціальну і контролюючу а також, в якійсь мірі, можна віднести до них функцію управління державним сектором економіки, що означає дещо специфічні завдання, оскільки, приміром, функцію управління приватним сектором економіки автор виділяти не схильний [36, с. 79-80].

Прикладом може бути діяльність арбітражного керуючого щодо передачі органам місцевого самоврядування об'єктів комунальної інфраструктури, які забезпечують функціонування територіальної громади, задоволення культурних і побутових інтересів громадян. Виникає питання, як агент чийх інтересів діє в даному випадку арбітражний керуючий? І відповіддю на нього буде реалізація суспільного, публічно-правового інтересу у сфері державного управління, що в

свою чергу також дозволяє визначити ці правовідносини як адміністративно-правові.

Проте, навіть і стосовно тих правовідносин, що однозначно кваліфікуються як господарсько-правові та господарсько-процесуальні, а саме розпорядження майном, санація, ліквідація, і тих процесуальних стадій і господарських операцій з майном, які для цих стадій характерні, як-то погодження або проведення угод, реалізація майна, визнання недійсними окремих угод і отримання виведених активів боржника в порядку двосторонньої реституції, тощо, існує необхідність постійного державного контролю за неухильним слідуванням арбітражного керуючого приписам законодавства.

В цих правовідносинах арбітражний керуючий за своїм правовим становищем сильно відрізняється від будь-якого іншого учасника господарського процесу, адже сторін справи «привели» до господарського суду власні майнові інтереси, опосередковані господарським правом, що виникли із попередньої господарської діяльності і операцій, що мали місце між боржником і кредиторами в минулому, та наслідки яких справляють вплив на теперішній стан речей, а арбітражного керуючого в онтологічному сенсі передбачила держава як специфічного учасника, який не переслідує власної майнової мети, що виникла до початку справи, як це є у сторони у справі, і не здійснює безпосереднього правозастосування від імені держави у формі правосуддя, як це здійснює господарський суд. Мета арбітражного керуючого – надати кваліфіковані послуги сторонам, захистити їх майнові інтереси і отримати за це винагороду, підставою для якої є факти вирішення за його участю спірних правовідносин у господарській справі. Тобто, напряду арбітражний керуючий не представляє приватні інтереси і не здійснює державно-владні повноваження. Він є, можна так висловитись, незалежним агентом порядку, агентом норми, представником скоріше публічного інтересу, що приходить для виправлення тих викривлень у

правовідносинах, в які зайшли сторони, і виправлення яких не воліє на себе брати держава.

Згідно чітко визначеної процедури арбітражний керуючий ніби балансує між боржником, комітетом кредиторів, фіскальними органами, іншими органами державної влади та місцевого самоврядування заради задоволення публічного інтересу - забезпечення нормальної діяльності суб'єктів підприємництва, які зіштовхнулись в своїй діяльності з перепорою у вигляді неплатоспроможного контрагента, і яку в межах звичайних господарсько-правових засобів вирішити неможливо, оскільки обсяг вимог до боржника може значно перевищувати його активи, а отже існує можливість того, що не всі вимоги кредиторів будуть задоволені у повному обсязі, і на відміну від звичайного судового рішення, яке задовольняє законні вимоги в повному обсязі, судове рішення як результат провадження у справі про банкрутство може передбачати офіційно визнане державою незадоволення частини прав кредиторів шляхом їх погашення у формі списання.

Очевидно, що самотійно держава не воліє взяти на себе такі повноваження, оскільки це означає одночасно взяти відповідальність за результати господарської діяльності всіх суб'єктів господарської діяльності, що в багатокладній ринковій економіці неможливо. Крім того, погашення боргів у формі списання, яке здійснювалося б з ініціативи державного органу чи посадової особи позначатиме переважання потреб і інтересів абстрактної множини членів суспільства в цілому над інтересами групи осіб - кредиторів.

А саме - в протиріччя вступають інтереси безупинного продовження господарського обігу шляхом «обнуління» завідомо нездійснених зобов'язань, які переважатимуть над інтересами уповноважених сторін в цих зобов'язаннях, які бажають їх виконання у повному обсязі.

Якби цю діяльність і цей обов'язок взяла на себе виключно держава, було б практично неможливо в подальшому припинити вимоги кредиторів щодо

стовідсоткового погашення їх вимог, як найбільш адекватний і ефективний захист своїх прав, не зважаючи на фактичний майновий стан боржника. В такій ситуації, нарікання на недостатній захист інтересів кредиторів такою гіпотетичною посадовою особою держави, яка виконувала би обов'язки нинішнього арбітражного керуючого, були б безкінечними, оскільки вина за результати діяльності боржника фактично перекладалася б кредиторами на державу, по тій логіці, що якщо посадова особа держави не може відновити платоспроможність боржника, отже не справляється з відповідною функцією виконавчої влади, то держава так чи інакше мала б прийняти борги на себе.

Разом з тим, це породжувало б новий конфлікт інтересів, пов'язаний з тим, що вже держава бере на себе ресурсомісткий процес захисту інтересів конкретних постраждалих від ризиків діяльності боржника кредиторів і відтягує на цю діяльність ресурси, які повинні були б призначатись для всього суспільства, а замість цього підвищеним сервісом користується група кредиторів, майнові проблеми яких з боржником викликані, в тому числі, в якійсь мірі і внаслідок власного усвідомленого добровільного диспозитивного вибору контрагента, отже, відповідальність за такий вибір завжди несуть самі кредитори. Тобто держава не забезпечує і не гарантує стовідсоткове задоволення претензій кредиторів (за винятком окремих випадків, спеціально передбачених законом), а натомість повинна забезпечити умови, при яких проблема неплатоспроможності вирішується оптимальним чином між кредиторами і боржником, і в той же час на користь суспільним інтересам виведення з ринку неефективних суб'єктів і припинення безнадійних зобов'язань.

Ця проблема якраз і вирішується залученням свого роду «третьої сторони» - арбітражного керуючого, який не реалізує ані державний ані приватний інтерес в повній мірі, проте шляхом реалізації публічного інтересу сприяє задоволенню інтересів всіх учасників, або просто бере на себе прийняття неупередженого рішення з врахуванням реальної ситуації про реалістичні обсяги задоволення

інтересів кредиторів і про проведення своєрідної межі між обсягом вимог, які можливо задовольнити і тими законними і обґрунтованими інтересами, на задоволенні яких кредитори можуть наполягати, проте задовольнити які не має фізичної можливості.

Аналіз наукових підходів з даного питання має свої особливості, оскільки думки науковців часто відображають той чи інший етап у еволюції законодавства про правовий статус арбітражного керуючого, а воно як відомо, на різних етапах зазнавало певних змін, тому широта представлених поглядів частково пояснюється особливостями еволюції законодавства і наукової думки у даній сфері як в Україні, так і закордоном.

Наука господарського права на певних етапах вивчала різні варіанти правового становища арбітражного керуючого. Так, при вивченні старої редакції профільного закону, науковцями пропонувалося розуміння діяльності арбітражного керуючого, як професійної, оскільки фізична особа - підприємець, що має ліцензію на право здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) та при реалізації своїх повноважень у конкретній справі про банкрутство не вступає з боржником або кредиторами у трудові відносини [244, с. 11]. Отже в конкретній справі - господарсько-правовий, господарсько-процесуальний статус, поза нею - знову ж таки в межах господарського права - фізична особа-підприємець, що має ліцензію. Також згідно тогочасного законодавства розглядалися окремі аспекти створення і діяльності саморегулювальної організації арбітражних керуючих, на рівні регулювання виконання претендентами кваліфікаційних вимог [244, с. 4,9].

Траплялись також спроби розглядати даного суб'єкта, як службову особу, з метою дослідження можливості його бути суб'єктом відповідного злочину, як це робить К. Бабенко, вказуючи при цьому, що сам по собі факт реєстрації особи як суб'єкта підприємницької діяльності або одержання нею дозволу (ліцензії) на право зайняття певними видами діяльності ще не перетворює громадянина у службову особу,

оскільки лише свідчить про придбання (*точніше напевно набуття*) особою права на зайняття відповідними видами діяльності, а також зазначаючи, що службовою не може бути визнана і особа, яка керує виключно сама собою або управляє тільки своїм власним майном. Отже, як стверджує науковець, службовою особою, яка виконує організаційно-розпорядчі обов'язки, підприємець [арбітражний керуючий] може бути визнаний лише тоді, коли він стає керівником трудового колективу. Що стосується адміністративно-господарських обов'язків, то арбітражний керуючий може виконувати їх тоді, коли здійснює функції з управління чи розпорядження майном, яке належить іншим фізичним чи юридичним особам [36, с.78]. Дана думка актуальна незалежно від того правового і історичного контексту, в якому вона висловлена, адже являючись чи не являючись підприємцем, арбітражний керуючий, діючи в межах свої повноважень щодо майна боржника вчиняє або погоджує, або контролює не власні підприємницькі господарські операції а операції саме боржника, отже не зважаючи на статус підприємця чи самозайнятої особи - суб'єкта незалежної професійної діяльності, суть адміністративно-господарських обов'язків по відношенню до майна боржника залишається незмінною.

На публічному характері діяльності і відповідно, особливому правовому становищі арбітражного керуючого наголошує Л. Талан а також і Г. Фурик, вказуючи, що після набрання чинності нової редакції Закону про банкрутство змінилася система підготовки арбітражних керуючих, отримання ними статусу арбітражного керуючого, як суб'єкта незалежної професійної діяльності, вона стала схожим на отримання статусу адвоката або нотаріуса. Арбітражний керуючий більше не суб'єкт підприємницької діяльності, а особа, що надає публічні послуги. Право на здійснення діяльності арбітражного керівника (*згідно сучасної термінології – арбітражного керуючого*), підтверджується відповідним свідоцтвом і потрібно бути внесеним в Єдиний реєстр арбітражних керівників України, при чому, на думку автора, відбулась еволюція правового статусу арбітражного керуючого від ролі посередника між боржником, кредиторами та судом до ключового учасника судового та позасудового

процесів у справах про банкрутство. Також підняте питання «прирівняння» арбітражного керуючого до службової особи боржника, яке, втім так і не вирішене остаточно [276, с. 46 – 47, 258].

Коментуючи даний підхід, слід зазначити що хоч функції арбітражного керуючого і його статус дещо змінився, але ці зміни є не настільки докорінними, оскільки основні функції арбітражного керуючого, якщо розуміти їх у концентрованому вигляді у вигляді мети діяльності, як сприяння ефективному вирішенню майнових відносин у сфері неплатоспроможності боржника залишилися по суті тими ж самими. Інше питання в тому, що значною мірою були оптимізовані повноваження і правове становище цієї важливої процесуальної фігури з метою надання їй реальних можливостей для досягнення своєї мети.

З цього приводу Л. Талан зазначає, що в різних процедурах банкрутства, арбітражні керуючі наділені різними повноваженнями і робить висновок, що в кожній процедурі банкрутства вони наділяються цими повноваженнями, як службова особа. Так, при виконанні функцій розпорядника майна арбітражний керуючий має особисті повноваження, спільні повноваження та повноваження по здійсненню контролю за діями органів управління боржника. З питання ж визнання арбітражного керуючого посадовою особою дослідник здебільшого пов'язує набуття цього статусу з процедурою санації, адже з моменту винесення ухвали про введення процедури санації і призначення керуючого санацією, арбітражний керуючий, який виконує повноваження керуючого санацією, стає посадовою особою боржника зі збільшеними повноваженнями, тому що до нього переходять, як повноваження керівника боржника, так і повноваження всіх органів управління, в тому числі і власника майна боржника [258].

Коментуючи ст. 4 попереднього закону, П. Д. Пригуза та А. П. Пригуза стверджують, що арбітражне управління є професією, а роботи, які арбітражний керуючий може виконувати на підприємстві-боржнику (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), є посадами, які він обіймає на підприємстві на

підставі рішення суду. За своїм походженням нагляд і контроль розпорядника майна за управлінням підприємством-боржником є зовнішнім, вводиться і здійснюється паралельно із контрольною діяльністю статутних органів нагляду і контролю боржника та незалежно від них.

За своїм характером нагляд та контроль розпорядника майна є публічним та імперативним, не залежить від волевиявлення боржника та його органів, носить публічний характер, має на меті забезпечення прав та інтересів як боржника, так і його кредиторів [212, с. 34].

Коментуючи цю думку, слід зазначити, що цей публічний характер нагляду та контролю і дозволяє виявити адміністративно-правові аспекти діяльності арбітражного керуючого. Ця особа не переслідує в справі свого господарського інтересу, віднесення її до суб'єктів підприємницької діяльності неодноразово відзначалось як методологічна помилка законодавця, як в Україні, де ця ситуація вже подолана, так і в закордонних джерелах. На підставі відсутності власного господарського інтересу і відсутності державно-владних повноважень, діяльність арбітражного керуючого також складно зарахувати до суб'єктів господарсько-правових відносин, якими вважаються зазвичай держава і господарюючі суб'єкти.

Арбітражний керуючий ніяким чином до двох перерахованих категорій не належить. В той же час, являючись суб'єктом, наділеним певною самостійністю у прийнятті рішень, дана особа представляє публічний інтерес, не будучи органом, або посадовою особою держави, а отже виконуючи окремі повноваження у сфері публічного адміністрування може вважатись особою, що виконує делеговані адміністративні (в даному разі частково контрольного-наглядові, частково організаційно-розпорядчі) повноваження від імені держави, і сучасна теорія адміністративного права знає такі моделі правового становища, зокрема, серед суб'єктів адміністративного права зазначаються об'єднання

громадян та інші суб'єкти під час здійснення делегованих через закон адміністративних функцій [22, с.7].

Фахівці з кримінального права також, вивчаючи правове становище арбітражного керуючого як суб'єкта підприємницької діяльності згідно минулих редакцій профільного закону, абсолютно справедливо відмічають, що закріплення господарським законодавством правового статусу арбітражного керуючого як суб'єкта підприємницької діяльності є не зовсім вдалим, оскільки ця постать не відповідає всім ознакам суб'єкта підприємництва, фактично передбачили подальше скасування цієї норми, та стверджують, що арбітражний керуючий не перебуває з підприємством – боржником ні в трудових, ні в цивільних відносинах, бо не укладає з ним тимчасового або безстрокового трудового договору, чи договору про виконання робіт або надання послуг. У відносинах між арбітражним керуючим і сторонами в процедурах банкрутства відсутній один із основних елементів договору - волевиявлення сторін [195, с. 166]. Таким чином, дана аргументація підтверджує особливий, унікальний правовий статус арбітражного керуючого, що відмічається фахівцями різних галузей права, як науковцями, так і практиками. І наступні зміни у законодавстві аж до чинного КУПБ підтверджують практичне втілення цієї еволюції поглядів у законодавство.

В спеціалізованій літературі зазначається, що згідно діючого законодавства, суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення також є особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи в установлених законом випадках. Разом з тим, відмічено, що недостатня законодавча урегульованість діяльності арбітражних керуючих та відсутність системного аналізу стану справ у цій сфері створюють умови для порушення законодавства

та зловживань під час проведення процедур банкрутства, упередженості дій арбітражних керуючих на користь окремих кредиторів [293].

Інший науковий підхід ґрунтується на попередньому законі, згідно якого, арбітражним керуючим слід визнати фізичну особу, яка отримала відповідне свідоцтво та була внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів, з тією різницею, що згідно чинного КУБП таких субстатусів у арбітражного керуючого вже не три а п'ять, про це - далі) України, що здійснює після відкриття провадження по справі про банкрутство процедури розпорядження майном, санації та/або ліквідації боржника. Арбітражний керуючий є самостійною і активною фігурою у справі, захищає чужий законний інтерес, несе відповідальність за власні рішення та дії в процедурі банкрутства, повністю підконтрольний та підзвітний господарському суду і повинен діяти виключно в межах, наданих йому законом, а у випадках прогалин або колізій чинного законодавства - з пріоритетом інтересів боржника [255, с. 98]. Варто лише додати сюди тезу про підконтрольність арбітражного керуючого не тільки суду, а й комітету кредиторів.

Розглядалась в юридичній думці і необхідність спеціальних вимог до арбітражного керуючого (керуючий санацією, ліквідатор) у процедурах санації та ліквідації [257, с.7], передусім, що стосується попереднього здобуття особливої кваліфікації або фахових знань, в залежності від сфери діяльності і специфіки підприємства, яке знаходиться в процедурі банкрутства.

Що ж стосується ситуації призначення арбітражного керуючого відповідним судом, приклад якого вказує дослідник російського законодавства, то тут прослідковуються відносини влади і підпорядкування, більш характерні для права трудового, в тій частині, в якій воно є близьким до адміністративного права. Зокрема, після реєстрації в арбітражному суді у арбітражного керуючого відсутнє право обрання суб'єкта управління, оскільки він за призначенням суду стає зобов'язаним здійснювати відповідні функції. Справедливо вказується на те,

що винагорода арбітражного керуючого не є його прибутком, оскільки не має джерелом експлуатацію власного економічного потенціалу, а відсторонення від діяльності ототожнюється з дисциплінарною санкцією [98, с.10].

В російській правовій доктрині також наголошується на невідповідності характеру підприємницької діяльності функціям і задачам арбітражного керуючого, який з одного боку згідно закону повинен діяти розумно і добросовісно в інтересах кредиторів, боржника і суспільства, з іншого боку, закон прямо вказує на арбітражного керуючого в певних процедурах, як на представника боржника [96, с.4]. Саме в цьому ми вбачаємо перенесення концептуального підходу в законодавстві, згідно якого тепер арбітражний керуючий не є підприємцем, тобто виведений з кола учасників господарських відносин, що посилює його значення як суб'єкта господарсько-процесуальних і, що досить важливе, адміністративно-правових відносин, які заслуговують на окреме ретельне дослідження.

Окремі трудові аспекти правовідносин в ситуаціях, коли арбітражним судом може бути накладено заборону на вчинення угод без погодження з арбітражним керуючим, або наприклад, у випадку передачі повноважень щодо оперативного управління підприємством арбітражному керуючому відмічаються в діяльності арбітражного керуючого [288, с. 21], проте, конструкція трудових правовідносин не задовольняє вирішення задачі про сутність взаємовідносин арбітражного керуючого з державою, судом, кредиторами і боржником, оскільки сутність трудових правовідносин не відображає такого розмаїття взаємодіючих суб'єктів з різними інтересами і різним правовим становищем, а от адміністративне право може бути і є пов'язуючою організаційною ланкою, за допомогою якої «зшиваються» докупі господарсько-правові інтереси сторін у справі і публічний інтерес здійснення ефективної державної політики у сфері неплатоспроможності як загальна мета правовідносин, і спеціальна мета процесуальної діяльності господарського суду, яку можна сформулювати як правосудне і одночасно

найбільш ефективно вирішення господарської справи про банкрутство, та задоволення прав і законних інтересів сторін у справі та інших осіб, права і законні інтереси яких пов'язані з даною справою, а також дотримання публічного інтересу.

Проте існують у зарубіжній науці і протилежні підходи, згідно яких арбітражне керування представляє собою діяльність арбітражного керуючого зі здійснення повноважень, встановлених конкурсним законодавством. При аналізі арбітражного керування і підприємницької діяльності відмічається що більшість вчених доходять висновку про його відповідність останній. Аргументується це необхідністю реєстрації арбітражного керуючого як індивідуального підприємця. Більше того, відмічено, що законодавство РФ виходять із презумпції підприємницької діяльності арбітражного керуючого [29, с. 92]. Звичайно, що такий підхід є іншою крайністю, і на щастя вже подоланий в українському законодавстві, оскільки усвідомлення себе арбітражним керуючим не як професійного фахівця, покликаного неупереджено розв'язати вузол економічних і соціальних проблем, а як підприємця, що за будь-якої умови прагне до максимізації прибутку, навіть цілком законним шляхом, вже істотно зміщує вектор інтересів такої особи і, як наслідок, її ефективність у задоволенні як приватних, так і публічного інтересу.

О. М. Бірюков зазначає, що розробка і виконання планів оздоровлення боржника відбувається «під наглядом суду» [55, с.102], проте не розтлумачує, чи відноситься арбітражний керуючий до суб'єктів, що здійснюють за завданням господарського суду нагляд за посадовими особами боржника, чи сам в якійсь мірі є піднаглядним суб'єктом, за діяльністю якого здійснює нагляд господарський суд чи інші органи влади.

В той же час, діяльність арбітражного керуючого може нести в собі значні ризики, ефективно прослідкувати за якими і оперативно відвернути представляється можливим лише в межах адміністративно-правових державно-

владних рішень. Такими випадками може бути «протягування» ключовим кредитором «свого» арбітражного керуючого, а протиставити таким та іншим зловживанням може лише ефективний ретельний попередній відбір кандидатур, за своїми якостями не менш суворий, ніж до кандидатів на посади у державній службі, тобто існує окрема сфера управлінської діяльності. Прикладом є відповідна процедура у Французькій Республіці, де згідно відповідного закону вимагається подання доказів високих моральних якостей та складення розгорнутого кваліфікаційного іспиту [148, с. 99, 104].

Слід зазначити, що інститут арбітражного керуючого є найбільш складним в правовому регулюванні банкрутства, має комплексний характер, що виходить далеко за межі господарського права і процесу. Більше того, взаємовідносини арбітражного керуючого з господарським судом і з іншими органами державної влади набагато перевищують за обсягом зміст конкретної господарської справи. На відміну від сторін, які обмежені власними інтересами щодо успішного в майновому розумінні вирішення справи і продовженню подальшої діяльності в тих обсягах, в яких це є можливим, за умови повернення на ринок боржника, чи його ліквідації, арбітражний керуючий власного інтересу в справі не має, що створює певну подібність його до процесуальної фігури експерта, проте навіть це порівняння не є доречним, оскільки арбітражний керуючий є дієвим, активним учасником справи, створює своїми діями і рішеннями нові юридичні факти, а не тільки оцінює існуючі, має також певні управлінські повноваження щодо керівника, які не можна звести до реалізації господарсько-правових завдань, оскільки досягнення господарської мети характерне для сторін, а для арбітражного керуючого метою є як найповніша реалізація свого професійного потенціалу та виконання задач державного управління у сфері здійснення процедур банкрутства.

В той же час, особливий адміністративно-правовий статус арбітражного керуючого проявляється у реалізації правовідносин його з господарським судом,

що сам не будучи органом державного управління, контролю чи нагляду, через свою взаємодію з арбітражним керуючим опосередковано ці функції приймає тільки у справах про банкрутство.

Ще одним особливим компонентом адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого є його інституціональна взаємодія з органами державного управління і контролю у сфері банкрутства, тобто знаходження під організуючим впливом і контролем з боку державних органів.

Трапляються також наукові підходи, згідно яких вважається, що арбітражний керуючий надає послуги боржнику, або має подвійне правове становище - з одного боку, виконує функції керівника боржника, з іншого боку - спеціального суб'єкта інституту неспроможності [267, с.101]. Хоча, на нашу думку, в тій же мірі ця посадова особа надає послуги і кредиторам, і певною мірою державі, оскільки трактовка надання послуг боржнику є дещо звуженою, припустимо, у випадку, коли такі послуги поетапно ведуть до ліквідації боржника, важко розцінювати такі дії як послугу самому боржникові, в найкращому разі - його засновникам, які таким чином позбавляються проблемного активу.

Отже, арбітражний керуючий наділений комплексним правовим статусом, що реалізується у різногалузевих правовідносинах, значна частина яких є адміністративно-правовими, а отже є підстави для виділення і дослідження інституту адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Саме в такому вигляді – специфічні права і обов'язки в межах адміністративного права і специфіка адміністративної відповідальності, включаючи всі її аспекти, можна буде вести мову про самостійний правовий інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Досліджені натомість мають бути такі відносини, в яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з уповноваженими державними органами з загальних питань здійснення своєї

діяльності, подання і розгляд скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок, правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше здійснення діяльності, особливості функціонування саморегулівної професійної організації арбітражних керуючих, наслідком реалізації яких є забезпечення належного функціонування суспільно-правового інституту діяльності арбітражних керуючих.

Таким чином, підтверджується висловлена гіпотеза про те, що правовий статус арбітражного керуючого - це завжди атрибут динаміки реалізації різногалузевих правовідносин і тільки в тій мірі, в якій суб'єкт приймає участь у правовідносинах, в нашому випадку – в адміністративних правовідносинах, ми можемо досліджувати його правовий (адміністративно-правовий) статус.

Врешті, як раз аспекти діяльності арбітражного керуючого, поза господарською справою, або в господарській справі, але пов'язані з виконанням владних, публічно-сервісних функцій, є, на наш погляд, не чим іншим, як реалізацією адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого. Іншими словами кажучи, запровадження інституту арбітражного керуючого, підготовка кадрів для здійснення такої професійної діяльності, сама мета і призначення такої професійної діяльності говорять нам про те, що поза межами господарського процесу існує значний масив правовідносин, які опосередковують діяльність арбітражного керуючого і не мають відношення ані до майнових інтересів учасників справ про банкрутство, ані до господарсько-процесуальних повноважень сторони у такій справі. А це вже інший масив правовідносин, який так само, як і господарські правовідносини, спрямований на реалізацію суспільного призначення арбітражного керуючого, проте прямо не пов'язаний з жодною господарською справою.

Дані правовідносини за своїм змістом вкладаються в предмет адміністративного права в частині здійснення управлінської і організаційної діяльності в суспільстві, створення і забезпечення належної роботи важливих соціальних інститутів і являють собою інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Адміністративне право може бути і є пов'язуючою організаційною ланкою, за допомогою якої «зшиваються» до купи господарсько-правові інтереси сторін у справі і публічний інтерес здійснення ефективної державної політики у сфері неплатоспроможності як загальна мета правовідносин, і спеціальна мета процесуальної діяльності господарського суду, яку можна сформулювати як правосудне і одночасно найбільш ефективне вирішення господарської справи про банкрутство, та задоволення прав і законних інтересів сторін у справі та інших осіб, права і законні інтереси яких пов'язані з даною справою, а також дотримання публічного інтересу.

Існує необхідність постійного державного контролю за неухильним слідуванням арбітражного керуючого приписам законодавства, усвідомлення себе арбітражним керуючим як професійного фахівця, покликаного неупереджено розв'язати вузол економічних і соціальних проблем, а не отримати плату за надані послуги і залишити після себе пустку.

З іншого боку арбітражний керуючий має також певні управлінські повноваження щодо керівника банкрута, які не можна звести до реалізації господарсько-правових завдань, оскільки досягнення господарської мети характерне для сторін, а для арбітражного керуючого метою є якнайповніша реалізація свого професійного потенціалу та реалізація публічного інтересу у сфері здійснення процедур банкрутства, отже арбітражний керуючий є специфічним суб'єктом, який виконує делеговані через закон публічно-сервісні функції.

Також особливий адміністративно-правовий статус арбітражного керуючого проявляється у реалізації правовідносин його з господарським судом, що сам не будучи органом державного управління, контролю чи нагляду, через свою взаємодію з арбітражним керуючим опосередковано ці функції приймає тільки у справах про банкрутство.

Ще одним особливим компонентом адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого є його інституціональна взаємодія з органами державного управління і контролю у сфері банкрутства, тобто знаходження під організуючим впливом і контролем з боку державних органів.

1.2. Правове становище органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого

Контроль, як стверджується в науковій літературі, буває двох видів - контроль законності і контроль доцільності, або згідно сучасних трактовок - контроль здійснення дискреційних повноважень. У відповідності з таким поділом, контроль за доцільністю адміністративних дій і рішень передбачає виявлення своєчасності, способів, засобів і мотивів їх здійснення, оцінку їх ефективності та спроможності максимально відповідати публічним інтересам з мінімальною шкодою для індивідуальних прав і інтересів. Контроль доцільності має ширше поле застосування, ніж контроль законності. Він встановлює відповідність адміністративних дій вимогам «доброї адміністрації» і включає їх оцінку з точки зору розумності, ефективності та моральності [137, с. 31].

Так, зокрема, О.Ю. Піддубний передбачає можливість наявності правовідносин партнерства між державними органами і приватними господарюючими суб'єктами [183, с. 132].

Основа правового становища державного органу з питань банкрутства була закладена в ст. 3 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [216], на які законодавець покладав завдання в тому числі особливого супроводження процедури банкрутства державних підприємств, та підприємств, в яких частка державної власності становить понад п'ятдесят відсотків. З точки зору даного дослідження науковий інтерес представляють приписи норм даної статті, що регулювали систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих, встановлення вимог для отримання свідоцтва на право здійснення діяльності арбітражного керуючого, формування єдиного реєстру арбітражних керуючих а також встановлення типових форм документів для використання в діяльності арбітражних керуючих.

В науці вже виділялась контрольна функція самого арбітражного керуючого, у вигляді контролю за виконанням встановлених правил, економічних, екологічних, соціальних стандартів тощо [36, с. 80] тобто, окреслюються, презюмуються певні повноваження, які він здійснює, або повинен реалізовувати від імені держави, проте детально механізм їх делегування не досліджений і не прописаний, разом з тим, пропонується встановити певні контрольні повноваження за діяльністю арбітражного керуючого саме в процесі процедур відновлення платоспроможності державних підприємств: «можливо надати власникові (органу, уповноваженому керувати майном) державного сектору економіки особливі права щодо контролю за діяльністю арбітражного керуючого» [36, с. 80].

Дана пропозиція, будучи виголошеною, безумовно заслуговує на свій подальший розвиток, проте, безперечно не в такій редакції і не в такому вигляді, оскільки є різниця між контролем в сенсі безумовного дотримання процедури відновлення платоспроможності і контролем, як засобом волюнтаристського забезпечення інтересів держави і її неефективного менеджменту, що вже довів підприємство до банкрутства, за рахунок додаткових засобів впливу на арбітражного керуючого, яких приватні кредитори не мають. Таке «забезпечення» буде відбуватись в прямому сенсі цього виразу - за рахунок приватних кредиторів.

Інший дослідник, Б. М. Поляков вказує, що Закон первісно «заклав» залежність арбітражного керуючого від кредиторів. Звичайно, дослідник мав справу з законом в його минулій редакції, що діяв на час виконання дослідження. Ним вказується, що встановлення і розмір оплати праці арбітражного керуючого здійснюється комітетом кредиторів. Відповідальність арбітражного керуючого за заподіяну шкоду кредиторам і боржникові, по суті, є декларативною. Крім того, призначення арбітражного керуючого має здійснюватися виключно

господарським судом без будь-яких обов'язкових клопотань щодо конкретної кандидатури комітету кредиторів.

Відмічено також, що тодішнє правове становище арбітражного керуючого не давало підстав для невтручання суду або комітету кредиторів у його оперативну діяльність, у підсумку ж відмічено, що арбітражний керуючий й має бути повіреним господарського суду, не залежним у своїй діяльності від боржника і кредиторів [191, с. 20].

Момент виникнення правосуб'єктності арбітражного керуючого в російському законодавстві пов'язується з вступом до саморегулювальної організації арбітражних керуючих, що збігається з українською моделлю а однією з ключових вимог - відсутність судимості за корисливі або тяжкі злочини. Відмічено також наявність суб'єкта, що відсутній в українському законодавстві і використовується в законодавстві РФ в окремих видах процедур банкрутства та отримав назву адміністративний керуючий [112, с.16, 21], що підкреслює контрольно-наглядовий характер його діяльності.

Під загальним терміном «арбітражний керуючий» функціонують три види суб'єктів, що залучаються у процедуру банкрутства на різних стадіях, хоча законодавство містить загальні вимоги і принципи функціонування цього правового інституту [43], очевидно, що з попередньо зазначеними новаціями в російському законодавстві існує вже чотири таких суб'єкта.

Відмічаються також певні правові проблеми щодо розмежування правового статусу тимчасового, зовнішнього, адміністративного та конкурсного керуючого та належність у них спільної якісної характеристики, що дає можливість виконувати ці функції, та загальних вимог, які класифіковані як вимоги щодо компетентності, вимоги щодо неупередженості арбітражного керуючого, а також вимоги, призначенням яких є вирішення проблем, безпосередньо не пов'язаних з діяльністю арбітражного керуючого [294, с. 5].

Європейські дослідники зі свого боку зазначають про проблематичність процедур, які забезпечують вибір арбітражного керуючого з урахуванням голосу кредиторів, маючи очевидно на увазі значний ступінь упередженості самих конкурсних кредиторів, а як наслідок і їх креатури [4, с. 29].

Передумовою зародження інституту адміністративно - правового регулювання і контролю у діяльності арбітражних керуючих в США є Акт про реформу законодавства у сфері банкрутства, який переклав обов'язки з підбору і атестації арбітражних керуючих, які до цього здійснювались судом, на спеціальний орган виконавчої влади, що функціонує у різних штатах.

Метою було намагання зняти з судів функцію, яка могла вплинути на їх упередженість і фактично перекладала на суд частину відповідальності за діяльність арбітражного керуючого, що є невластивою для суду функцією [2, с. 14]. Ця думка цілком відповідає авторським міркуванням, висловленим в попередньому розділі, згідно яких ані виконавча влада, ані судова не повинна приймати на себе відповідальність за економічні наслідки діяльності арбітражного керуючого, а лише контролювати відповідність процедури його діяльності законодавству.

Значний масив норм щодо неупередженості, недопустимості конфлікту інтересів та високої відповідальності арбітражного керуючого міститься в законодавстві КНР, в якому подібний суб'єкт з'явився лише в 2006 році, зокрема зазначається, що арбітражний керуючий є представником публічного інтересу, і в процедурах нікого з сторін справи не представляє, а є самостійним суб'єктом з власною функцією [14, с. 98, 288].

В Україні правове становище органів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих, повноваження, функції контролюючих органів, а також їх розмежування визначаються КУПБ [122], та Порядком контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [162]. У перевітках беруть участь представники державного органу з питань

банкрутства та його територіальних органів з можливістю залучення найбільш досвідчених і висококваліфікованих арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства [204].

Правове становище представників державного органу з питань банкрутства та його територіальних органів, як суб'єктів державного контролю з питань банкрутства визначається адміністративно - правовим статусом, який закріплений за цим органом.

На сьогоднішній день в лінгвістичній та юридичній літературі щодо поняття «правовий статус» існують різні підходи, які в цілому характеризують явище з різних сторін, відображаючи його сутність в цілому.

Борисенко В. В у своєму дослідженні, посилаючись на роботі інших науковців, наводить аргументацію та характеристики, які притаманні адміністративно - правовому статусу конкретного суб'єкта. Мова йде про те, що у Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «статус» трактується як «правове становище громадян, державних і громадських органів, міжнародних організацій тощо» [66, с. 1387]. У свою чергу, автор наголошує, що словник іноземних слів під редакцією А. В. Бобрової трактує термін «статус» як: «Правове положення (права та обов'язки) громадянина або юридичної особи» [248, с. 265]. Ю. П. Єременко визначає правовий статус як «юридичний вираз соціальної свободи особистості у вигляді системи прав та обов'язків» [100, с. 42]. Існує також підхід, який під статусом суб'єкта права розуміє його правове становище, яке характеризується комплексом юридичних прав та обов'язків [18, С. 70 - 71]. Втім, на нашу думку, те що вони є юридичними є апріорі зрозумілим.

О. П. Угровецький, виходячи з загальних міркувань, дотримується думки, яка стала широко цитованою в наукових працях, що «правовий статус - це регламентоване нормами права існуюче становище об'єкта в певній системі» [269, с. 98].

Борисенко В. аналізуючи поняття правового статусу стверджує, що правовий статус - це юридично закріплене положення суб'єкта, яке виявляється у певному комплексі його прав та обов'язків. Адміністративно - правовий статус контролюючого органу визначає певну компетенцію такого органу, що зафіксована відповідними адміністративними нормами [60, с.207]. Але з свого боку, потрібно зауважити, що не тільки компетенція, а й відповідальність органу чи особи входить до їх правового статусу.

Органи контролю за діяльністю арбітражного керуючого теж наділені відповідними владними повноваженнями, які їм делегує держава у визначеному обов'язі на законодавчо закріпленому рівні, у відповідних нормативних актах адміністративно-управлінського характеру.

Варто в цьому огляді правової думки розкрити і підходи науковців до поняття «компетенція». Компетенція органу державного управління, за твердженням Б.М. Лазарева, це система повноважень, яка охоплює обов'язок (перед державою) і право (ми б сказали, що це скоріше повноваження, тобто право, якого не можна не реалізовувати) виконувати певні завдання і функції стосовно цих об'єктів [139, с.101-102]. В. Авер'янов бачить компетенцію як сукупність юридично - владних повноважень (прав і обов'язків) певних органів, що надаються цим органам для виконання відповідних завдань і функцій [21, с.191].

Делегування державою своїх контрольних функцій суб'єктам владних повноважень, дає змогу краще забезпечувати більш повний та швидкий контроль за діяльністю підконтрольних суб'єктів, у нашому випадку арбітражного керуючого.

Загалом термін «статус», як стверджує Н.О. Рибалка, розуміється як правове положення (сукупність прав та обов'язків) фізичної або юридичної особи або правове становище виборних осіб, що характеризуються й визначаються їх організаційно-правовою формою, свідоцтвом про реєстрацію, правами та

обов'язками, відповідальністю та повноваженнями, які впливають із законодавчих і нормативно-правових актів, що регламентують їх діяльність [232, с.52].

Під правовим статусом державного органу з точки зору О.О. Бандурки слід розуміти сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань. Науковець також зазначає, що таке визначення можна характеризувати як дуже вузьке, оскільки воно не охоплює значної частини питань організації та діяльності державних органів, які визначають їх правовий стан або статус (ці два поняття досить часто ототожнюються, розглядаються як синоніми) [41, с. 25].

За відсутності законодавчих тлумачень, слід констатувати, що правовий статус є більше науковою, ніж нормативною категорією, оскільки, незважаючи на його використання у правових актах, останні не містять визначення його поняття та вираженої структури його складових елементів.

У науковій літературі поняття «правовий статус» здебільшого вживається у обмеженому та розширеному розумінні. У першому випадку він означає сукупність юридичних якостей, якими держава наділяє суб'єкта правовідносин, у другому - «все, що так або інакше законодавчо закріплює положення суб'єкта правовідносин, опосередковує всі види зв'язків і відносин» [15, с. 156].

Найбільш дискусійним у науковій літературі є віднесення до структури правового статусу суб'єкта певних елементів, що породжує різні його тлумачення. Як правило, правовий статус визначають через систему закріплених у нормативних актах прав та обов'язків (повноважень). Що підтверджується нормативним закріпленням повноважень державних органів, які здійснюють державне управління у сфері здійснення державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих, у законодавстві.

Повноваження органів виконавчої влади є стрижнем для визначення їх компетенції, оскільки вони діють від імені держави, виконують її функції й

наділяються державою певним обсягом державної влади для виконання цих функцій [160].

Повноваження (у випадку з правами вони їх повністю замінюють для державного органу чи посадової особи), а також обов'язки (наприклад, утримуватись від певних дій а певних умов, що не можна ототожнити з поняттям повноважень) є центральним елементом адміністративно-правового статусу державних органів, які здійснюють державне управління у сфері здійснення державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих, так як вони законодавчо закріпленні у нормативно - правових актах.

Отже, адміністративно-правовий статус органу державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих - це регламентоване адміністративно-правовими нормами положення цих органів, яке визначається через мету їх створення (здійснення державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих), обґрунтовується завданнями та функціями цих органів, сукупністю прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів контролю й забезпечує оптимальний вплив на підконтрольні об'єкти (повне та своєчасне встановлення фактів порушення законодавства України та їх усунення).

Використання для характеристики одних і тих самих явищ таких категорій, як «правовий статус», «правове положення» чи «правове становище», в першу чергу, пов'язане з тим, що у тлумачних словниках статус визначається через положення або через становище [194].

Отже, правовий статус і правове становище, аналогічно з словосполученням «правове положення» розуміються здебільшого як елементи одного синонімічного ряду.

Як стверджується в правовій літературі, визначення правового статусу суб'єктів права має важливе значення для з'ясування їхніх правових можливостей, установлених правом меж дозволеної поведінки. Дослідження правового статусу дозволяє удосконалювати законодавство, яке його регулює,

оскільки завдання законодавця та юридичної науки в цілому полягає у тому, аби знайти оптимальний варіант правових норм, за допомогою яких можна було б ефективно впливати на суспільні відносини. Для визначення адміністративно - правового статусу органів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих необхідно, в першу чергу, визначити зміст категорії «правовий статус [111]».

Наводиться думка, що правовий статус, оскільки є складовою частиною системи права, виступає окремим регулятором суспільних відносин [89, с. 18, 111]. За допомогою правового статусу висвітлюються головні засади та роль суб'єктів правовідносин, їх повноваження стосовно інших учасників правовідносин.

Правовий статус органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого не є сталою чи незмінною характеристикою, він може зазнавати змін, залежно від ситуації яка склалася в економіці країни, зовнішньополітичних відносинах та інше, тобто носить відносно стабільний характер.

Правова теорія правовий статус визначає як закріплене правом становище суб'єкта в суспільстві, яке виражається в сукупності його прав та обов'язків. С. С. Алексєєв, співвідносячи дані поняття вважає, що статус - це стабільна, основна складова у правовому положенні суб'єкта, що охоплює правосуб'єктність у єдності з іншими загальними (конституційними) правами та обов'язками. Індивідуально визначені права і обов'язки відображають скоріше за все специфіку реального правового положення, пов'язаного з наявністю певних юридичних фактів, на відміну від основи загального положення особи в цій правовій системі [25, с. 142-143, 111].

Науковець не бере до уваги думку про динамічність правового становища конкретного суб'єкта, говорячи лише фактично про загальний (конституційний) статус, а всі інші галузеві права та обов'язки виявляються за межами статусу, що є не на користь буквального розуміння і прийняття такого твердження.

Така різноманітність думок серед науковців дозволяє тлумачити компетенції органів державного контролю двояко, нівелює різноманітні класифікації органів контролю, оскільки важко зрозуміти, на підставі яких складових правового статусу ті чи інші державні та недержавні органи віднесено дослідниками до контрольних.

Тому визначення складових правового статусу представляє суттєвий інтерес для характеристики адміністративно-правового статусу.

Д. М. Бахрах вирізняє у правовому статусі три складові елементи, цільовий а також структурно-організаційний і компетенційний [44, с. 27].

Цікавим є поділ на передстатусні та постстатусні елементи правового становища «де саме правове становище становлять права та обов'язки, тоді як громадянство і правоздатність належать до передстатусних елементів, а відповідальність і гарантії - до постстатусних» [144, с. 233-234]. Звичайно ж дані міркування слід сприймати з поправкою на те, що йдеться про правовий статус особи взагалі, а не спеціалізованого суб'єкта галузевих правовідносин, яким є арбітражний керуючий, але деякі паралелі все ж таки можливо провести і від загального поняття правового статусу, принципів, на яких він формується до принципів формування правового статусу арбітражного керуючого і правового статусу державних органів, що задіяні у взаємовідносинах з ним.

Повноваження державного органу - центральний елемент адміністративно-правового статусу, що підтверджується наявністю цих норм у ст. 8 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [223].

Окрім виділених вище, існують також окремі завдання, конкретні права та обов'язки, взаємодія з іншими органами тощо [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 103].

О. М. Вашук наводить свою класифікацію складових «правового статусу», як політична й державно-правова характеристики органу держави; місце органу

в загальнодержавній системі; основи взаємовідносин органів між собою; принципи організації та діяльності державних органів; основи компетенції; види правових актів державних органів [65, с. 320-326]. Наразі на нашу думку така широта і певна розпливчастість поняття правового статусу навряд чи дозволить його ефективно застосовувати в науці.

Згідно іншого підходу, не менш широкого, елементами правового статусу державного органу є: офіційне найменування органу, його атрибути, порядок заснування, структура органу (штатний розклад); мета й завдання органу, його компетенція, правові акти управління; порядок фінансування органу і його характеристика як юридичної особи; підпорядкованість, піднаглядність і відповідальність органу, а також гарантії його діяльності [45, с. 6 - 12]

Підводячи підсумки наведених вище тверджень науковців, слід наголосити про їх неоднаковість але часткову пересіченість та синонімічність при визначенні складових поняття «правовий статус».

Виходячи з теорії їх правового статусу, автори підручника Адміністративне право стверджують, що органи державного контролю – самостійні державні органи, проте є часткою державного апарату, що організаційно оформлена та спеціально призначена для здійснення на основі діючого законодавства функцій виконавчої влади, а саме функцій виконавчо-розпорядчого (управлінського) характеру щодо безпосереднього та оперативного керівництва господарським, соціально - культурним та адміністративно-політичним будівництвом у державі, наділеною його якісними ознаками [102, с. 34,111].

Таким чином, органи державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого є законодавчо визначеною складовою державного апарату, створені з метою регулювання конкретних правовідносин, які виникають у процесі здійснення арбітражним керуючим своїх повноважень та наділені владними функціями адміністративного характеру. Метою створення контролюючих

органів за діяльністю арбітражних керуючих є ефективність та правомірність у їх роботі.

У теорії адміністративного права функції розподіляються на групи, що необхідні для забезпечення підконтрольних об'єктів цілеспрямованою інформацією, - це прогнозування, планування та інші функції; що необхідні для стабільного функціонування та розвитку - фінансування, матеріально-технічне забезпечення, стимулювання, кадрове забезпечення тощо; що зумовлюють впорядкованість, узгодженість в діяльності - керівництво, координація, організація, регулювання, контроль та ін.; що визначають зусилля спрямовані на організаційне утворення та подальше вдосконалення в органічному поєднанні з такими самими заходами відносно керівних суб'єктів - організаційне проектування, функціональне моделювання, організаційний розвиток та ін. [17, с. 102].

На практиці вказані групи тісно переплітаються та мають місце у роботі, в тому числі, контролюючих органів за діяльністю арбітражного керуючого.

Це можуть бути певні характеристики функції, що зводяться до забезпечення потреб і відображення спрямованості і специфіки управлінської діяльності [135, с. 110] є також класифікація на головні, допоміжні та командні [87, с. 87]. В основі даного поділу лежать завдання, які стоять перед контролюючим органом та їх важливість для суспільства і його потреб, як джерела влади.

Отже, базуючись на вже напрацьованих положеннях науки адміністративного права щодо правового статусу, можна екстраполювати їх і на правовий статус арбітражного керуючого. Одним із найбільш важливих елементів адміністративно-правового статусу органів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих є їх компетенція.

Органи державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих мають виняткову компетенцію, що закріплена в нормативно-правових актах, відповідно посадові особи, які працюють в цих органах зобов'язані діяти в її межах. В

інакшому випадку слід констатувати зловживання повноваженнями, наслідком чого є юридична відповідальність.

Відповідальність контрольного органу є складовою частиною його адміністративно-правового статусу. Зловживаючи своїми повноваженнями або не виконуючи їх, контролюючий орган за діяльністю арбітражного керуючого в особі конкретного посадовця чи їх групи, повинен нести відповідальність. Частина 2. ст. 19 Конституції України органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові та службові особи зобов'язані діяти тільки на основі, в межах повноважень і засобами, що передбачені Конституцією та законами України [127].

До системи гарантій діяльності органів державного контролю науковці відносять чіткий правовий статус, врегульовані процедури контролю, підконтрольність самих контролюючих органів, адміністративну відповідальність за порушення в ході контролю і належне матеріально-технічне забезпечення процедур контролю [78, с. 112].

На даному етапі відсутній єдиний підхід до визначення адміністративно-правового становища органів державного контролю та його структурних елементів. Основу адміністративного статусу становлять права та обов'язки контрольного органу, його повноваження, які повинні визначатися на нормативному рівні [111, с.97].

Тобто, можна стверджувати, що компетенція контролюючих органів за діяльністю арбітражних керуючих визначається тими завданнями і функціями, які покладені на такі органи.

Відповідно до законодавства [162] контроль за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) здійснюють Мін'юст як уповноважений державний орган з питань банкрутства та за його дорученням головні територіальні управління юстиції як територіальні органи з

питань банкрутства. Контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) здійснюють головні територіальні управління юстиції в областях та у місті Києві. Перевірки поширюються на всіх фізичних осіб, які отримали в установленому порядку свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється на предмет дотримання ними вимог Конституції України [127], Господарського процесуального кодексу України [83], КУПБ [122], іншого законодавства з питань банкрутства та законодавства про оплату праці.

Предметом державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих є контроль за правильністю та якістю виконуваних ними повноважень, що розглядаються із позицій законності, необхідності й економічної результативності, достовірності інформації, економності та доцільності їх рішень відповідно до встановлених стандартів та принципів ділового та економічного оборотів.

Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів проголошує, що «запровадження контролю є невід'ємною складовою управління громадськими фінансовими ресурсами» [141]. Ця міжнародна норма відіграє дуже важливе значення, оскільки діяльність контролюючих органів на місцях є досить затребуваною та необхідною для досягнення швидшого та більш ефективного результату їх роботи, але існування значної кількості контролюючих органів ще не означає загального поліпшення справ у державному управлінні [27, с. 226].

Повноваження суб'єктів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих можна об'єднати у дві групи:

1) загальні - визначені на предмет дотримання арбітражними керуючими вимог Конституції України [127], Господарського процесуального кодексу України [83], КУПБ [122], іншого законодавства з питань банкрутства та законодавства про оплату праці.

2) спеціальні - визначені Порядком контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [162].

Згідно законодавчих актів, які регламентують державний контроль за діяльністю арбітражних керуючих, до суб'єктів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих слід віднести:

- Міністерство юстиції України, як державний орган з питань банкрутства,
- територіальні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі як територіальні органи з питань банкрутства,
- дисциплінарну комісію арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [160],
- саморегулівну організацію арбітражних керуючих [205], з певними поправками на те, що Постанова, яка визначає порядок визнання всеукраїнського статусу саморегулівної організації невдовзі має бути скасована у зв'язку з безальтернативністю нинішньої саморегулівної організації, передбаченої нормами КУПБ.

Вищенаведену систему органів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих із деяким уточненням можна взяти за основу для характеристики системи суб'єктів державного контролю за їх діяльністю. Щодо уточнення, то зазначена система суб'єктів повинна бути доповнена центральними органами виконавчої влади спеціальної компетенції, такими

наприклад, як органи доходів і зборів, органи державного контролю у сфері використання і збереження природних ресурсів а також судовими органами.

Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Міністерство юстиції України є державним органом з питань банкрутства.

Можна стверджувати, що Мін'юст як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику з питань банкрутства [204], є найвищим органом державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих.

Основними завданнями Мін'юсту як органу державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих є:

- організація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);
- установлення вимог для отримання свідоцтва на право здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), затвердження порядку складення кваліфікаційного іспиту арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) та переліку питань для проведення кваліфікаційного іспиту, видача і анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), видача дубліката і переоформлення свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);
- формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України;
- формування і ведення Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, встановлення форми подання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) інформації, необхідної для його ведення;

- затвердження за погодженням з Укрдержархівом правил ведення діловодства та архіву арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) [166], затвердження порядку ведення і подання статистичної звітності, оперативної звітності та інформації арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами), встановлення опису і порядку використання посвідчення та печатки арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

- здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

- здійснення контролю (нагляду) за діяльністю саморегулювальної організації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

- визнання в установленому Кабінетом Міністрів України порядку статусу Всеукраїнської саморегулювальної організації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Правове становище територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, як органів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих закріплено у відповідному Положенні [167].

Головні територіальні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі підпорядковуються Міністерству юстиції України та є його територіальними органами.

Основними завданнями Головного територіального управління юстиції у сфері банкрутства є реалізація державної політики з питань банкрутства.

Відділи з питань банкрутства Головних територіальних управлінь юстиції є їх структурними підрозділами.

Вони складаються з структурних підрозділів контролю за діяльністю арбітражних керуючих і супроводу процедур банкрутства та інформаційно-

аналітичної роботи, положення про які затверджується начальником Головного територіального управління юстиції.

Основним завданням Відділу є: забезпечення реалізації покладених на Головне управління юстиції завдань щодо здійснення державної політики з питань банкрутства; здійснення за дорученням Міністерства юстиції України контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів); участь в організації підготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого.

Правове становище та порядок утворення при Міністерстві юстиції України як державному органі з питань банкрутства Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) її завдання, функції та порядок діяльності визначається Положенням про Дисциплінарну комісію арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [164].

Основними завданнями Дисциплінарної комісії є здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), перевірка організації їх роботи, дотримання ними вимог законодавства з питань банкрутства та правил професійної етики арбітражного керуючого.

Дисциплінарна комісія відповідно до покладених на неї завдань:

- розглядає заяви або скарги фізичних та юридичних осіб щодо діяльності арбітражного керуючого, організації його роботи, дотримання ним вимог законодавства з питань банкрутства та правил професійної етики арбітражного керуючого;
- розглядає подання структурного підрозділу Мін'юсту, відповідального за забезпечення виконання Мін'юстом повноважень державного органу з питань банкрутства, про застосування дисциплінарного стягнення до арбітражного керуючого;

- організовує перевірку оприлюднених фактів, що принижують честь і гідність арбітражних керуючих, шляхом ініціювання проведення такої перевірки структурним підрозділом або іншим органом, до компетенції якого належить вирішення таких питань;

- розглядає матеріали перевірки щодо оприлюднених фактів, що принижують честь і гідність арбітражних керуючих;

- надає консультації і рекомендації, а також готує методичні розробки з питань професійної етики арбітражних керуючих та застосування прогресивних практик у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Комісія може в межах своїх повноважень одержувати необхідну інформацію від головних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, а також інших державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та їх посадових осіб.

Заяви або скарги щодо діяльності арбітражного керуючого та матеріали перевірки структурного підрозділу щодо оприлюднених фактів, які принижують честь і гідність арбітражного керуючого, розглядаються Дисциплінарною комісією на її засіданнях протягом місяця з дня їх надходження.

Під час визначення виду дисциплінарного стягнення Комісія повинна враховувати ступінь вини арбітражного керуючого, тяжкість вчиненого ним проступку, а також, чи застосовувалися раніше до нього дисциплінарні стягнення.

За результатами розгляду питання порядку денного Дисциплінарна комісія приймає рішення про:

- застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення на підставі подання структурного підрозділу про застосування дисциплінарного стягнення до арбітражного керуючого;

- відхилення подання структурного підрозділу про застосування дисциплінарного стягнення до арбітражного керуючого;
- ініціювання проведення структурним підрозділом позапланової перевірки діяльності арбітражного керуючого, якщо із заяви або скарги вбачається необхідність проведення додаткового контролю;
- ініціювання проведення саморегулівною організацією арбітражних керуючих перевірки діяльності арбітражного керуючого, членом якої він є, якщо із заяви або скарги вбачається порушення правил професійної етики арбітражного керуючого цієї саморегулівної організації арбітражних керуючих;
- відмову в задоволенні заяви або скарги щодо діяльності арбітражного керуючого, організації його роботи, дотримання ним вимог законодавства з питань банкрутства та правил професійної етики арбітражного керуючого;
- перевірку оприлюднених фактів, що принижують честь і гідність арбітражного керуючого, або ініціювання проведення такої перевірки органом, до компетенції якого належить вирішення таких питань;
- вжиття заходів щодо спростування оприлюднених фактів, які принижують честь і гідність арбітражних керуючих;
- схвалення консультацій і рекомендацій, а також методичних розробок з питань професійної етики арбітражних керуючих та застосування прогресивних практик у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом для подальшого їх розміщення на офіційному веб-сайті Мін'юсту у мережі Інтернет.

У разі прийняття Дисциплінарною комісією рішення про застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого протокол її засідання та її подання про застосування до арбітражного керуючого такого виду дисциплінарного стягнення у триденний строк направляються до структурного підрозділу для анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності

арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) та виключення з Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України відомостей про арбітражного керуючого, стосовно якого прийнято таке рішення.

Саморегулівна організація арбітражних керуючих є некомерційною професійною організацією, що об'єднує всіх арбітражних керуючих та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань самоврядування арбітражних керуючих [122].

Органами саморегулівної організації арбітражних керуючих є:

- 1) з'їзд арбітражних керуючих регіону (Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя);
- 2) рада арбітражних керуючих регіону (Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя);
- 3) голова ради арбітражних керуючих регіону;
- 4) Рада арбітражних керуючих України;
- 5) Голова Ради арбітражних керуючих України;
- 6) з'їзд арбітражних керуючих України;
- 7) ревізійна комісія.

Саморегулівна організація арбітражних керуючих:

- 1) здійснює в порядку, передбаченому Кодексом, контроль за діяльністю арбітражних керуючих щодо дотримання цього Кодексу, Кодексу професійної етики арбітражного керуючого та інших нормативно-правових актів;
- 2) бере участь у розробленні нормативно-правових актів та заходах з питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;
- 3) представляє арбітражних керуючих у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями;
- 4) захищає професійні права арбітражних керуючих;

- 5) забезпечує високий професійний рівень та розвиток професії арбітражних керуючих;
- 6) забезпечує престижність професії арбітражних керуючих;
- 7) організовує перевірку оприлюдненої інформації, що принижує честь і гідність, ділову репутацію арбітражних керуючих, у разі її недостовірності вживає заходів для її спростування;
- 8) надає консультації, а також готує методичні рекомендації з питань професійної етики арбітражних керуючих та застосування прогресивних практик;
- 9) здійснює інформування суспільства про практику та проблемні питання у процедурах відновлення платоспроможності;
- 10) здійснює інші повноваження відповідно до Кодексу [122].

Кодексом передбачено значні зміни в правовому становищі саморегульованої організації арбітражних керуючих. Про глобальний характер таких змін свідчить вже той факт, що саморегульована організація в законі чітко вказується в однині, тоді як на даний час функціонує декілька таких організацій, що діяли згідно Закону, термін дії якого на момент підготовки даної праці добігає свого кінця. В зв'язку з цим суттєво підсилюється значення даної організації, і погляд на ці процеси може бути різним. З одного боку, неодмінно знайдуться інтересанти, головне керівництво нинішніх організацій, які звинуватять закон у монополізації професійного самоврядування, з іншого ж боку саморегульована організація тим і відрізняється від громадської, що на неї покладені (делеговані) певні адміністративні функції, а делегування таких функцій декільком суб'єктам одночасно призводить до хаотичного їх виконання. Ми притримуємось якраз другого погляду і навіть на можливі заперечення на прикладі профспілок, що також виконують певні погоджувальні функції при вивільненні працівника, отже працівник вправі обирати ту профспілку, яка ефективніше захищає його інтереси, вважаємо за потрібне наголосити, що саморегулювання в професії і захист прав

окремих представників професії – це не одне і те саме, і наразі ніхто не позбавляє арбітражних керуючих права об'єднуватись в різні громадські організації за їх вибором. На нашу думку існуючі саморегулівні організації можуть зберегтись у вигляді як раз таких громадських організацій, виключивши з назв і статутів термін «саморегулівна» і продовжуючи ефективно захищати права арбітражних керуючих, які цій організації та її керівництву довіряють.

Завершуючи розгляд правового становища суб'єктів державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих, можна стверджувати, що їх повноваження в повній мірі відповідають класичній меті всіх контрольних органів-спостереження та перевірка розвитку суспільної системи та усіх її елементів відповідно до визначених напрямів, а також у запобіганні та виправленні помилок і неправомірних дій, що перешкоджають такому розвитку [26, с.12]; головною рисою суб'єкта державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих є наявність у нього державно-владних повноважень, або делегованих державою повноважень, які дають йому змогу втілювати свою волю у формі перевірок дотримання (виконання) господарського законодавства, рішення за результатами яких є обов'язковими для виконання підконтрольними суб'єктами.

Таким чином, арбітражний керуючий знаходиться під контролем фактично двох окремих інституцій, одна з яких – Міністерство юстиції України є спеціально уповноваженим органом державної влади, інша є саморегулівною організацією, органом професійного самоуправління, покликаним контролювати дотримання професійних стандартів в діяльності арбітражного керуючого.

Таке подвійне підконтрольне становище робить інститут арбітражного керуючого однією з особливих суспільних інституцій що одночасно реалізують публічний інтерес в тому вигляді, як його визначають задачі державного управління і у вигляді впровадження впливу незалежних професійних товариств, які так само формулюють свої настанови, що інкорпоровуються в правову практику

їх членами та дотримання яких забезпечується адміністративно-правовими механізмами діяльності саморегулівних організацій.

Таким чином, правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих визначається як система взаємопов'язаних і взаємно доповнюючих прав і обов'язків спеціально уповноваженого органу державної влади та саморегулівної професійної організації, які на основі діючого законодавства, шляхом формування та реалізації мети діяльності, галузевих норм, правил і стандартів здійснюють організаційний та контролюючий вплив на інститут арбітражних керуючих, формування корпусу арбітражних керуючих, та забезпечують дотримання арбітражним керуючим чинного законодавства в процесі своєї діяльності.

1.3. Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого

За роки свого існування, правовий статус арбітражного керуючого зазнав чималих змін. Достатньо відмітити такі еволюційні процеси, як зміни в порядку отримання ліцензії від п'ятирічного терміну до безстрокового, від ролі посередника між боржником, кредиторами та судом до ключового учасника судового та позасудового процесів у справах про банкрутство [258], і, додамо від себе, цей процес триває, взяти до прикладу ті зміни, запроваджені КУПБ, які дозволяють комітету кредиторів усунути арбітражного керуючого без мотивації. Можна сказати, що арбітражний керуючий стає свого роду конфідентом, довіреною особою комітету кредиторів, відносини з яким передбачають повну довіру доброчесності такої особи. Але є і зворотній бік – арбітражний керуючий, якого комітет кредиторів буде схилити до протизаконної діяльності може бути усунений внаслідок незгоди на такі дії, відповідним немотивованим поданням комітету кредиторів.

Втім, як показує досвід, зміни 2011 року неабияк вплинули як на статус самого арбітражного керуючого, так і на ставлення до нього суб'єктів, з якими він вступає у правовідносини. Фактично, від ролі підприємця-посередника, яким виступав арбітражний керуючий до прийняття відповідних змін у законодавстві в правовідносинах відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, до нього перейшла роль незалежного, професійного представника, діяльність якого контролює держава в особі контролюючих органів, який представляє нейтральну позицію по відношенню до всіх сторін справи, при цьому представляє інтереси держави у сфері економічної стабільності та законності.

Історичні зміни у правовому статусі мають показовий характер. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [216] в редакції від 22.12.2011 р. істотно змінив правове становище арбітражного керуючого, із суб'єкта підприємницької діяльності, арбітражний

керуючий перетворився на особу, що веде незалежну професійну діяльність, а також з моменту винесення ухвали (постанови) про його призначення до моменту припинення здійснення ним повноважень був прирівняний до службової особи підприємства – боржника. Крім того, арбітражний керуючий почав здійснювати свою діяльність на підставі отриманого свідоцтва у порядку, встановленому Законом та внесення до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України [168] (ч.3 ст. 4 [216]), що дозволило налагодити систему контролю, в тому числі громадського, за всіма суб'єктами цієї діяльності.

Черговий етап реформування – прийняття Кодексу України з процедур банкрутства. Кодекс зберіг ті позитивні напрацювання, що були раніше, зокрема залишив статус арбітражного керуючого як суб'єкта незалежної професійної діяльності, чітко визначив, навіть дещо обмежив моменти, коли арбітражний керуючий прирівнюється до посадової особи боржника – з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень. Збережені обмеження на зайняття посади, які існували раніше і гарантії діяльності арбітражного керуючого [122].

Це говорить про професійний і обдуманий підхід законодавця у процесі вдосконалення норм, що стосуються правового статусу такої важливої фігури у процесі банкрутства, як арбітражний керуючий. Адже, незалежність у своїй роботі від інших суб'єктів правовідносин, дає підставу говорити про незацікавленість у зловживанні та порядність у ході виконуваних обов'язків арбітражним керуючим, при цьому, стимулюючим чинником виступає державний контроль за його роботою але не підпорядкованість.

Діяльності арбітражного керуючого у Кодексі присвячений розділ I Книги другої, що перекликається з попереднім законодавством і містить норми, щодо вимог до арбітражного керуючого, його прав та обов'язків, порядку отримання права на здійснення діяльності арбітражного керуючого, порядку призначення та

усунення арбітражного керуючого, порядку контролю за діяльністю арбітражного керуючого, страхуванню відповідальності арбітражного керуючого, порядку припинення діяльності арбітражного керуючого, винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого [258].

Якісні зміни у законодавчому регулюванні діяльності арбітражних керуючих говорять про відкритість та прозорість держави у процесі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

На арбітражного керуючого може також бути покладена адміністративна відповідальність за адміністративні правопорушення в галузі фінансів та підприємницької діяльності. Такий вид юридичної відповідальності застосовується у випадку протиправних дій чи бездіяльності арбітражного керуючого, за які Кодексом про адміністративні правопорушення України [123] встановлена адміністративна відповідальність [244, с. 10].

Поняття суб'єкта незалежної професійної діяльності закріплене в абзаці 2 п. 14.1.226 Податкового Кодексу України [184], яким визначено, що «незалежна професійна діяльність - це участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією та ліквідаторів), ...за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою - підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб» [258].

Вище наведена стаття визначає арбітражного керуючого як суб'єкта незалежної професійної діяльності, що закріплює за ним поряд із відповідним правовим статусом і характерну юридичну відповідальність.

Відповідно до підпункту б) пункту 2 частини 2 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» [221] - арбітражні керуючі є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення.

Процедура підготовки арбітражних керуючих та отримання ними відповідного статусу складається з наступних етапів:

- протягом не менш, як одного місяця навчання на спеціальних курсах арбітражних керуючих в навчальних закладах, відповідно до «Положення про систему підготовки і перепідготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та підвищення кваліфікації і перепідготовки арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» [169]. Курси, які проводяться навчальним закладом, мають відповідати Навчальному плану, який погоджується з Міністерством щорічно, і таким чином, враховує особливості і зміни у правовому регулюванні і практиці правовідносин. Навчання на курсах завершується проведенням у закладі, який здійснював навчання, підсумкового заліку. У разі успішної здачі заліку особі видається сертифікат про проходження навчання. Строк дії сертифіката два роки з моменту його видачі. Особа може обирати з-поміж декількох ВНЗ, які в установленому порядку отримали право на здійснення підготовки та перепідготовки і підвищення кваліфікації арбітражних керуючих.

Наступна ітерація - проходження стажування протягом не менш, як шести місяців після якого кандидат отримує від керівника стажування відгук за результатами стажування і направлення до Кваліфікаційної комісії. До керівника стажування також висувуються особливі вимоги щодо досвіду, кількості і характеру справ, в яких він брав участь. Зокрема, не менше п'ятнадцяти по кількості, серед яких мають бути завершені мировою угодою, виконанням плану санації або повним виконанням зобов'язань боржника до його визнання банкрутом. Керівник не має бути підданим дисциплінарним санкціям. Отже, тільки досвідчений у своїй професії фахівець може займатись керівництвом стажистами, що запобігає швидкому «штампуванню» кадрів.

Підсумком є складання арбітражним керуючим кваліфікаційного іспиту шляхом автоматизованого анонімного тестування. Іспит проводить постійно діюча кваліфікаційна комісія, яка призначається Наказом Міністра юстиції України. Такий поділ на етапи є досить зручним для формалізації процедури підготовки і повністю підтримується практичними працівниками даної сфери [258].

Після успішної здачі іспиту особа, яка має намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, отримує свідоцтво на право здійснення діяльності арбітражного керуючого з необмеженим строком дії.

Такий підхід до отримання статусу арбітражного керуючого та права займатися відповідною діяльністю видається досить прозорим та ефективним, виключає вхід випадкових осіб в професію [258], особливо, якщо взяти до уваги вимоги щодо професійної юридичної чи економічної освіти, оскільки кожен етап є незалежним одним від одного та відносно тривалим, що унеможливорює зловживання та махінації як потенційних кандидатів у арбітражні керуючі так і третіх осіб.

Досліджуючи відповідальність арбітражного керуючого, неможливо оминати антикорупційний елемент правового регулювання. Арбітражні керуючі як суб'єкти незалежної професійної діяльності несуть відповідальності за корупційні правопорушення на основі чинного законодавства.

Законом визначено, що суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є «особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейського суду під час виконання ними цих функцій, інші особи в установлених законом випадках)» [221, 258].

Частина 3 статті 18 Кримінального Кодексу України [132] розкриває поняття службової особи - це «особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним

повноваженням ... обіймають ... на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно - розпорядчих чи адміністративно - господарських функцій або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється ....судом або законом» [258].

Арбітражний керуючий свою професійну діяльність зобов'язаний виконувати на підставі норм і приписів чинного законодавства та звичаїв ділового обороту, приймати відповідні рішення зважено та на законних на те підставах. В іншому випадку, розпорядник майна за невиконання або неналежне виконання ним своїх обов'язків, як службова особа, на підставі ст. 21 КУПБ, нестиме відповідальність відповідно до чинного законодавства України (цивільно-правову [282], адміністративну [123], дисциплінарну [122] та кримінальну [132]).

Незважаючи на те, що з розпорядником майна погоджується багато питань, він, відповідно до частини 10 статті 44 КУПБ [122] не має права втручатися в оперативно - господарську діяльність боржника, крім випадків, передбачених законодавством [258].

З вище наведеного вбачається, що арбітражні керуючі, хоча і наділені великим колом повноважень у процедурі розпорядження майном, але все ж таки їхня компетенція обмежується, на підставі законодавства у ряді випадків, які безпосередньо стосуються повноважень керівника чи органів управління боржника.

Тобто, законом прямо передбачені повноваження, які може здійснювати арбітражний керуючий у процедурі банкрутства, що прирівнюються за своїм змістом до повноважень посадової особи боржника, але при цьому його статус є незмінним і носить незалежний характер із спеціальними можливостями, делегованими йому державою.

Так, при покладенні на арбітражного керуючого господарським судом повноважень керуючого санацією, його наділено рядом інших законних можливостей.

Аналізуючи думки експертів та науковців, можна сказати, що санація суб'єкта господарювання - це стороння професійна та різнопланова підтримка, яка полягає, в першу чергу, у роботі арбітражного керуючого на благо підприємства, яке зазнало вкрай складних економічно - фінансових та організаційних труднощів.

Науковці розглядають оздоровлення як комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного і соціального характеру, спрямований на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності у довгостроковому періоді [264].

Як вбачається із тверджень спеціалістів даної галузі, процедура санації є досить складною та ресурсомісткою, тому особа арбітражного керуючого, на яку покладаються основні зусилля з виведення суб'єкта господарювання із кризи, повинна бути компетентною та професійно обізнаною, оскільки оздоровлення підприємства відбувається на стадії, коли воно вже межує із банкрутством та ліквідацією.

Відкриття процедури санації змінює правовий статус органів управління боржника та керівника. З моменту постановлення ухвали про введення процедури санації:

члени виконавчого органу (керівник) боржника звільняються з посади у порядку, визначеному законодавством;

управління боржником переходить до керуючого санацією;

зупиняються повноваження органів управління боржника - юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження

органів управління передаються керуючому санацією, крім повноважень, передбачених планом санації [122].

Згідно ч. 6 ст. 61 КУПБ дії (бездіяльність) ліквідатора можуть бути оскаржені до господарського суду учасниками справи про банкрутство, права яких порушено такими діями (бездіяльністю). Очевидно, що така відповідальність, як оскарження дій чи бездіяльності суб'єкта, хоча вона і відбувається в господарському процесі, наближає предмет спору за своєю сутністю до спорів щодо оскарження дій і бездіяльності суб'єктів владних повноважень в адміністративному процесі.

При виконанні своїх повноважень в справах про банкрутство, на арбітражного керуючого, як на службову особу у різних процедурах, покладаються як загальні повноваження, так і особисті завдання, тобто Кодексом [122] та судом на арбітражного керуючого покладаються організаційно-розпорядчі та адміністративно - господарські повноваження, порушення яких тягне за собою відповідальність, відповідно до діючого законодавства[258].

Законодавство України чітко регулює випадки можливої неправомірної поведінки з боку арбітражних керуючих та передбачає за це відповідні види відповідальності [293].

Під час реалізації своїх прав та обов'язків арбітражний керуючий зобов'язаний додержуватися вимог Закону України «Про запобігання корупції» щодо обмеження використання своїх повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, одержання дарунків [293]).

Порушення арбітражним керуючим вимог законодавства, а також виникнення конфлікту інтересів під час здійснення його повноважень є підставою для відсторонення його від виконання обов'язків арбітражного керуючого під час провадження у справі про банкрутство, про що господарський суд виносить ухвалу (ч. 5 ст. 12 КУПБ [122,293]).

Юрченко В. Я вважає, що недостатня законодавча урегульованість діяльності арбітражних керуючих та відсутність системного аналізу стану справ у цій сфері тривалий час створювали умови для порушення законодавства та зловживань під час проведення процедур банкрутства, упередженості дій арбітражних керуючих на користь окремих кредиторів [293].

Важливо наголосити не тільки на неналежній законодавчій урегульованості даної сфери, як на одному із факторів здійснення арбітражними керуючими правопорушень, а й на особі самого арбітражного керуючого, напевно, якби мав місце більш жорсткий не лише професійний, а й моральний критерій відбору кандидатур на посади арбітражних керуючих, де репутація теж відіграє вирішальну роль для кар'єрного росту, то зловживань було б набагато менше. Вирішенням може стати залучення представників громадськості по аналогії з законодавством про судоустрій і статус суддів.

Найбільшого поширення набули факти хабарництва, зловживання службовим становищем при проведенні оцінки майна, порушення порядку продажу майнових активів боржника [134, с.111].

У своїй роботі Юрченко В. Я. наводить приклад вирішення справи №21/434-Н, яка розглядалась Житомирським апеляційним господарським судом [293], де було встановлено (постановою від 18.12.2008 р.), що арбітражний керуючий у ліквідаційній процедурі реалізував фізичній особі - підприємцю недобудоване приміщення середньої школи, в той час як відповідно до вимог діючого законодавства даний об'єкт соціальної сфери мав бути переданий до комунальної власності територіальної громади [293].

Цей факт ще раз підтверджує низький моральний бік арбітражного керуючого у конкретній справі та його непрофесіоналізм, оскільки задовольнивши інтереси окремої людини та, напевно, і свої, були порушені права цілої громади без законних на те підстав.

Згідно з ч. 2 ст. 10 КУПБ арбітражний керуючий з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника [122].

Аналогічна практика, напрацьована під час дії минулого законодавства, яку наводить Харченко В. Б. у своїй роботі, а саме вирок Печерського районного суду міста Києва від 16 липня 2013 року у справі щодо обвинувачення особи у скоєнні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365-2 КК [132], неодноразово наголошується на тому, що з дня призначення цієї особи ліквідатором, до неї переходять права керівника юридичної особи-банкрута. В мотивувальній частині зазначеного вироку наголошується, що «...відповідно до законодавства України, після відкриття ліквідаційної процедури автоматично керівником товариства стає арбітражний керуючий, у даному випадку - особа, а органи управління банкрута припиняють свої повноваження щодо управління майном» [277].

Ці аргументи вказують на те, що статус арбітражного керуючого набувається у конкретній справі, лише з моменту прийняття відповідного рішення судом і зберігається за ним до моменту винесення постанови про припинення ним кола повноважень, та не може мати місце поза цими судовими межами.

Залежно від віднесення підприємства-боржника до державної та комунальної форми власності (юридичної особи, у статутному фонді якої відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства) або юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) визнається суб'єктом злочину, передбаченого статтями 364 або 364-1 КК України відповідно [132].

Дані міркування наводяться з метою правильної кваліфікації і розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, і хоча особа не може бути

піддана двічі за одне і те саме діяння юридичній відповідальності одного виду, проте такий факт як вчинення особою злочину веде до заходів управлінського характеру, що унеможлиблюють подальше виконання повноважень такою особою.

З одного боку, для ефективної роботи, арбітражний керуючий має володіти широким колом повноважень та повнотою інформації щодо суб'єкта господарювання, допомогу якому він надає, але при цьому слід унеможливити зловживання, які можуть мати місце з його боку, а це - покладення на нього законом відповідальності за вчинювані правопорушення.

У ст. 92 Конституції України [127] адміністративну відповідальність визначено одним з основних видів юридичної відповідальності в Україні.

Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого - це різновид адміністративної відповідальності, специфічна форма негативної реакції з боку держави в особі її компетентних органів на відповідні протиправних прояви, згідно з якою арбітражний керуючий, що скоїв ці правопорушення, повинен відповісти перед повноваженим державним органом за свої неправомірні дії і бути підданим адміністративному стягненню в установленій законом формі і порядку.

Формами адміністративної відповідальності арбітражного керуючого можна визначити відповідальність за порушення норм статей КУпАП, що тягне за собою накладення відповідних адміністративно-правових санкцій та невиконання вимог спеціалізованого законодавства, яке має своїм наслідком застосування специфічної адміністративної відповідальності, що виражаються у неможливості продовження діяльності арбітражного керуючого.

Кодекс України по адміністративні правопорушення містить лише одну статтю, в якій окремо згадано арбітражного керуючого в якості суб'єкта правопорушення. Це є норма ст. 163⁹ «Незаконне використання інсайдерської інформації». Перелік суб'єктів правопорушення містить примітка до статті:

особи, які мають доступ до інсайдерської інформації у зв'язку з виконанням ними трудових (службових) обов'язків або договірних зобов'язань незалежно від відносин з емітентом, у тому числі співробітники професійних учасників фондового ринку; державні службовці, яким відома інсайдерська інформація внаслідок виконання ними посадових (службових) обов'язків; особи, які ознайомилися з інсайдерською інформацією неправомірним шляхом; аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, арбітражні керуючі або інші особи, які виконують надані законом публічні повноваження.

В даному разі перелік не є вичерпним і включає всіх осіб, які виконують надані законом публічні повноваження. Аналізуючи цю та інші норми КУпАП можна за аналогією дійти висновку, що арбітражний керуючий може нести відповідальність і за інші правопорушення, суб'єктом яких, в залежності від ситуації може бути особа, яка або здійснює управлінські повноваження, організаційно-розпорядчі функції від імені юридичної особи, замінюючи згідно закону її керівника, або виконує окремі публічні повноваження, зокрема, як спеціальний суб'єкт в процедурі банкрутства, який керується спеціальним законодавством і на його підставі отримує ці публічні повноваження [296, с.130].

Зокрема, згідно зі ст. 172⁷ Кодексу України про адміністративні правопорушення [123] відповідальність за даною нормою закону настає у разі неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів.

Суб'єктом відповідальності за цією статтею є особи, зазначені у п. 1, п.2 ч.1, ст.3 Закону України «Про запобігання корупції» [221], в тому числі, арбітражні керуючі.

Аналогічно до арбітражного керуючого може бути застосована юридична відповідальність за порушення норм Кодексу законів про працю України згідно ст. 41 КУпАП «Порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці» [123] а також будь-яка інша адміністративна санкція, яка передбачає

відповідальність керівника підприємства за порушення певних галузевих норм і правил, що вчинене арбітражним керуючим в період, коли він здійснює фактичне керівництво роботою юридичної особи-боржника.

Окремо слід розглянути такий вид адміністративного стягнення, як позбавлення спеціального права, передбачене ст.ст. 24, 25 КУпАП, яке може бути як основним, так і додатковим покаранням. Проте, якщо мова йде про адміністративну відповідальність, передбачену нормами КУпАП, то дане стягнення повинно окрім того, що передбачене в КУпАП як вид стягнення, повинне міститись в санкції відповідної правової норми, яка вводить відповідальність за адміністративне правопорушення. Позаяк в чинному КУпАП наразі відсутні статті, в яких би передбачалось позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого, то застосування такої санкції в порядку КУпАП практично неможливе.

Натомість, таку санкцію можливо застосовувати в накладення порядку адміністративної відповідальності згідно інших актів адміністративного законодавства, зокрема спеціальних адміністративних санкцій, які визначаються спеціалізованим законодавством. Зокрема, КУПБ передбачені такі дисциплінарні санкції до арбітражного керуючого 1) попередження; 2) догана; 3) тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого; 4) позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого державним органом з питань банкрутства.

У разі наявності підстав для позбавлення права арбітражного керуючого на здійснення діяльності арбітражного дисциплінарна комісія вносить державному органу з питань банкрутства відповідне подання.

Державний орган з питань банкрутства приймає рішення про позбавлення права арбітражного керуючого на здійснення діяльності арбітражного керуючого та вносить до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України запис про припинення повноважень арбітражного керуючого [76].

Як певну конструкцію адміністративної відповідальності можна розглядати припинення діяльності арбітражного керуючого, при чому, воно настає як у разі позбавлення права арбітражного керуючого на здійснення діяльності в порядку дисциплінарної відповідальності, , так і з інших причин, які можуть бути кваліфіковані як правопорушення. Підставою для припинення діяльності арбітражного керуючого внаслідок неправомірної поведінки є: набрання законної сили обвинувальним вироком щодо арбітражного керуючого; невідповідність арбітражного керуючого вимогам, встановленим статтею 11 КУПБ; застосування дисциплінарного стягнення у виді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого; подання неправдивих відомостей, необхідних для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого. В контексті вимог, передбачених ст. 11 КУПБ яка вимагає відсутність незнятої або непогашеної судимості можна зробити розширювальне тлумачення норми ч. 1 ст. 26 КУПБ, згідно якого – будь-яка кримінальна відповідальність, мається на увазі не тільки за корисливі чи корупційні злочини, а й інша, в тому числі за неумисний злочин, або навіть кримінальний проступок, по якому так само виноситься обвинувальний вирок формально тягне за собою припинення діяльності арбітражного керуючого. Інший можливий пробіл в законодавстві – можливість повернення до професії особи, діяльність якої припинена внаслідок позбавлення права на зайняття діяльністю, що накладено як дисциплінарна санкція. Стаття 11 КУПБ не містить такого обмеження як наявність дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності. Можна припустити що така санкція спрацьовує один раз, рішення про позбавлення діяльності веде до припинення діяльності після чого немає конкретного обмеження для повернення особи у професію на загальних засадах – через підготовку, стажування і складання іспиту.

Державний орган з питань банкрутства зобов'язаний не пізніше ніж на третій день повідомити арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) про припинення його повноважень.

Арбітражний керуючий зобов'язаний припинити діяльність з дня внесення до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України запису про припинення його повноважень.

Рішення державного органу з питань банкрутства про позбавлення арбітражного керуючого права на здійснення діяльності арбітражного керуючого може бути оскаржено арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) до суду. Оскарження рішення не зупиняє його дію [122,76].

Як вид позитивної адміністративної відповідальності можна розглядати не складення кваліфікаційного іспиту особами, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого.

Незважаючи на те, що арбітражні керуючі отримують свідоцтво на право здійснення діяльності арбітражного керуючого з необмеженим строком дії, Положенням [169] передбачено, що арбітражні керуючі не рідше одного разу на два роки повинні підвищувати свою кваліфікацію, що забезпечує відповідний рівень знань і дій арбітражних керуючих в справах про банкрутство [258].

Факт не проходження перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), який тягне за собою правові наслідки, також можна розглядати як своєрідний вид адміністративної відповідальності [296, с.131].

Отже, роль адміністративної відповідальності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) є надзвичайно важливою насамперед тому, що вона виникає, як правовий наслідок неналежної реалізації ними своїх прав та обов'язків на займаній посаді та має за своїм призначенням не тільки нести негативні наслідки для правопорушника а і усувати

таких осіб з професійної спільноти, запобігати подальшому вчиненню ними професійних зловживань.

Адміністративна відповідальність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, що було вчинене і належним чином зафіксоване, але й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки, необхідності постійного виконання правових норм в своїй щоденній діяльності.

Висновки до Розділу 1

Отже, арбітражний керуючий наділений комплексним правовим статусом, що реалізується у різногалузевих правовідносинах, значна частина яких є адміністративно-правовими, а отже є підстави для виділення і дослідження інституту адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Саме в такому вигляді – специфічні права і обов'язки в межах адміністративного права і специфіка адміністративної відповідальності, включаючи всі її аспекти, можна буде вести мову про самостійний правовий інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Досліджені натомість мають бути такі відносини, в яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємовідносини з уповноваженими державними органами з загальних питань здійснення своєї діяльності, подання і розгляд скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок, правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше здійснення діяльності, особливості функціонування саморегульованої професійної організації арбітражних керуючих, наслідком реалізації яких є забезпечення належного функціонування суспільно-правового інституту діяльності арбітражних керуючих.

Таким чином, підтверджується висловлена гіпотеза про те, що правовий статус арбітражного керуючого - це завжди атрибут динаміки реалізації різногалузевих правовідносин і тільки в тій мірі, в якій суб'єкт приймає участь у правовідносинах, в нашому випадку – в адміністративних правовідносинах, ми можемо досліджувати його правовий (адміністративно-правовий) статус.

Врешті, як раз аспекти діяльності арбітражного керуючого, поза господарською справою, або в господарській справі, але пов'язані з виконанням владних, публічно-сервісних функцій, є, на наш погляд, не чим іншим, як

реалізацією адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого. Іншими словами кажучи, запровадження інституту арбітражного керуючого, підготовка кадрів для здійснення такої професійної діяльності, сама мета і призначення такої професійної діяльності говорять нам про те, що поза межами господарського процесу існує значний масив правовідносин, які опосередковують діяльність арбітражного керуючого і не мають відношення ані до майнових інтересів учасників справ про банкрутство, ані до господарсько-процесуальних повноважень сторони у такій справі. А це вже інший масив правовідносин, який так само, як і господарські правовідносини, спрямований на реалізацію суспільного призначення арбітражного керуючого, проте прямо не пов'язаний з жодною господарською справою.

Дані правовідносини за своїм змістом вкладаються в предмет адміністративного права в частині здійснення управлінської і організаційної діяльності в суспільстві, створення і забезпечення належної роботи важливих соціальних інститутів і являють собою інститут адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого.

Адміністративне право може бути і є пов'язуючою організаційною ланкою, за допомогою якої «зшиваються» до купи господарсько-правові інтереси сторін у справі і публічний інтерес здійснення ефективної державної політики у сфері неплатоспроможності як загальна мета правовідносин, і спеціальна мета процесуальної діяльності господарського суду, яку можна сформулювати як правосудне і одночасно найбільш ефективне вирішення господарської справи про банкрутство, та задоволення прав і законних інтересів сторін у справі та інших осіб, права і законні інтереси яких пов'язані з даною справою, а також дотримання публічного інтересу.

Існує необхідність постійного державного контролю за неухильним слідуванням арбітражного керуючого приписам законодавства, усвідомлення себе арбітражним керуючим як професійного фахівця, покликаного

неупереджено розв'язати вузол економічних і соціальних проблем, а не отримати плату за надані послуги і залишити після себе низку невирішених проблем.

З іншого боку арбітражний керуючий має також певні управлінські повноваження щодо керівника банкрута, які не можна звести до реалізації господарсько-правових завдань, оскільки досягнення господарської мети характерне для сторін, а для арбітражного керуючого метою є якнайповніша реалізація свого професійного потенціалу та реалізація публічного інтересу у сфері здійснення процедур банкрутства, отже арбітражний керуючий є специфічним суб'єктом, який виконує делеговані через закон публічно-сервісні функції.

Також особливий адміністративно-правовий статус арбітражного керуючого проявляється у реалізації правовідносин його з господарським судом, що сам не будучи органом державного управління, контролю чи нагляду, через свою взаємодію з арбітражним керуючим опосередковано ці функції приймає тільки у справах про банкрутство.

Ще одним особливим компонентом адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого є його інституціональна взаємодія з спеціалізованими органами контролю у сфері банкрутства, тобто знаходження під організуючим впливом і контролем з боку таких органів.

Таким чином, арбітражний керуючий знаходиться під контролем фактично двох окремих інституцій, одна з яких – Міністерство юстиції України є спеціально уповноваженим органом державної влади, інша є саморегулювальною організацією, органом професійного самоуправління, покликаним контролювати дотримання професійних стандартів в діяльності арбітражного керуючого.

Таке подвійне підконтрольне становище робить інститут арбітражного керуючого однією з особливих суспільних інституцій що одночасно реалізують публічний інтерес в тому вигляді, як його визначають задачі державного управління і у вигляді впровадження впливу незалежних професійних товариств,

які так само формулюють свої настанови, що інкорпоровуються в правову практику їх членами та дотримання яких забезпечується адміністративно-правовими механізмами діяльності саморегулювних організацій.

Таким чином, правове становище спеціалізованих органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих визначається як система взаємопов'язаних і взаємно доповнюючих прав і обов'язків спеціально уповноваженого органу державної влади та саморегулювної професійної організації, які на основі діючого законодавства, шляхом формування та реалізації мети діяльності, галузевих норм, правил і стандартів здійснюють організаційний та контролюючий вплив на інститут арбітражних керуючих, формування корпусу арбітражних керуючих, та забезпечують дотримання арбітражним керуючим чинного законодавства в процесі своєї діяльності.

В контексті контролю за діяльністю арбітражних керуючих роль адміністративної відповідальності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) є надзвичайно важливою насамперед тому, що вона виникає як виявлений в результаті контрольної діяльності правовий наслідок неналежної реалізації ними своїх прав та обов'язків на займаній посаді та має за своїм призначенням не тільки мати негативні наслідки для правопорушника а і усувати таких осіб з професійної спільноти, запобігати подальшому вчиненню ними професійних зловживань.

Адміністративна відповідальність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, що було вчинене і належним чином зафіксоване, але й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки, необхідності постійного виконання правових норм в своїй щоденній діяльності.

Більше того, цей ретроспективний аспект є надзвичайно важливим і реалізується шляхом процедури періодичного «підтримання у формі»

арбітражного керуючого, шляхом проходження перепідготовки і складання іспиту. Нескладення іспиту означатиме настання позитивної відповідальності – особа нічого конкретно ще не порушила, але не відповідає вимогам і несе негативні наслідки цього.

РОЗДІЛ 2. Механізм реалізації адміністративних правовідносин контролю за діяльністю арбітражного керуючого

2.1. Правовідносини спеціалізованого контролю за діяльністю арбітражних керуючих

Вивчення та вдосконалення поняття контролю та нагляду за діяльністю арбітражного керуючого має бути у фокусі наукової уваги, оскільки це дозволяє більш широко та повно закласти фундамент нових якісних змін та нововведень системи адміністративно-правового статусу арбітражних керуючих.

Існує як широке поняття контролю в сенсі діяльності, що має місце в роботі усіх державних органів, так і позиції, коли контроль розглядається у вузькому контексті - як діяльність органів, наділених функцією контролю, що є основним видом їх роботи, і які за допомогою притаманних їм форм, методів та визначених процедур здійснюють контроль [27,72].

Іншими словами, державний контроль - це всеохоплюючий контроль, який стосується і має місце у будь - якій сфері суспільних відносин, а контроль за діяльністю арбітражних керуючих, за своїм змістом, не може виходити за рамки повноважень контролюючого органу, який його здійснює.

Державний контроль та нагляд за діяльністю арбітражних керуючих як і контроль та нагляд в цілому, можна характеризувати як управлінську діяльність і як правове явище. Оскільки мова йде про здійснення управлінських функцій держави, шляхом їх делегування відповідним органам а також про спосіб гарантування правопорядку та законності у суспільних правовідносинах відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Спеціальними правовими засобами забезпечення законності є: правові гарантії, контроль, нагляд, примус, оскарження, заохочення, відповідальність [130, с.124].

Проаналізувавши наведені загальні підходи, можна дійти висновку, що основною гарантією законності правовідносин, у тому числі, які відбуваються у

справі про банкрутство, є контроль за їх належним здійсненням, який включає всі його похідні, з можливістю оскарження неправомірних дій та притягненням до передбаченої нормативними актами відповідальності.

Контрольно-наглядова діяльність - це одна з основних форм правової діяльності держави, яка здійснюється державою шляхом видання контрольно-правових актів або рішень, що приймаються відповідними органами державної влади і має на меті забезпечення перевірки відповідності дій суб'єктів та об'єктів правового регулювання чинному законодавству, сприяння режиму законності і правопорядку [50, 115].

Не можна не відзначити наскільки контроль з боку держави є важливою складовою її життєдіяльності, оскільки недостатньо мати якісне та справедливе законодавство, потрібно забезпечувати його виконання шляхом здійснення контрольних функцій. Це стосується і контролю з боку державних органів виконавчої влади діяльності арбітражних керуючих, так як держава зацікавлена у тому щоб правовідносини у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом носили правомірний характер та відповідали поставленим законодавчо вимогам.

Контроль у державному управлінні - спостереження, перевірка чи нагляд за функціонуванням відповідного об'єкта з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ щодо даного об'єкта [73]. Сукупність дій, які контролюючі суб'єкти здійснюють стосовно підконтрольних об'єктів для досягнення цілей контролю з метою запобігання стагнації та руйнування системи державного управління під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників [186].

Варто відзначити думки науковців про те, що «контроль у сфері державного управління є одним з видів адміністративно-правової діяльності, яка здійснюється в межах компетенції, регламентується нормами адміністративного процесу й виражається у вчиненні юридичних дій щодо спостереження, перевірки відповідності виконання й дотримання підконтрольними суб'єктами

правових розпоряджень, припинення правопорушень конкретними організаційно-правовими засобами» [145].

Контролююча діяльність органів виконавчої влади за діяльністю арбітражних керуючих носить адміністративно-правовий характер та здійснюється на підставі норм адміністративного напрямку, спрямована на контроль та виявлення невідповідностей у діяльності арбітражних керуючих приписам чинного законодавства, їх усунення передбаченими методами у межах компетенції даного органу. Чітко розкриває сутність контролюючої роботи органів державної влади судження про те, що це «функція держави та усіх суб'єктів управління, що реалізується ними під час перевірки дотримання об'єктами контролю встановлених вимог, сукупність заходів із виявлення, запобігання та припинення дій (бездіяльності), що суперечать таким вимогам, під час яких суб'єкт контролю наділений правом втручання у діяльність підконтрольного об'єкта шляхом його підміни, заміни або тимчасового відсторонення від виконання службових обов'язків, відміни або припинення дії його рішення, притягнення останнього до відповідальності» [156].

Хочеться наголосити також про те, що контрольна діяльність включає у себе і ряд інших додаткових завдань, які повинен здійснювати виконавчий орган державної влади під час здійснення контролю за діяльністю арбітражного характеру, мова йде про організаційні моменти контролю, роз'яснювальну та попереджувальну роботу.

Контрольні провадження не слід розглядати лише як сукупність дій по встановленню порушень на об'єкті контролю та застосуванню до них юридичних санкцій. Суттєву їх частину становлять допоміжні заходи організаційного характеру [72].

Що стосується нагляду з боку органів виконавчої влади за діяльністю арбітражних керуючих, то його необхідно відмежовувати від контролю, оскільки «нагляд є похідним від контролю, слід розглядати як окремий вид контролю,

певну його форму» [26]. За своєю юридичною природою державний нагляд є видом державного контролю із забезпечення законності, дотримання спеціальних норм, виконання загальнообов'язкових правил, що містяться у законах і підзаконних актах [115].

Проте, нагляд у державному управлінні не слід ототожнювати з іншими близькими за формами та цілями видами діяльності, зокрема, прокурорським наглядом [131]. Наразі цей висновок має лише історично-наукову цінність, позатим, як в минуле відходять владоцентристські підходи у правовій практиці і науці, разом з етатистськими уявленнями, що усе в країні підлягає нагляду з боку прокуратури.

Саме у поєднанні контроль та нагляд дають широку та повну можливість органам виконавчої влади здійснювати належну та якісну роботу при вирішенні питань, що стосуються правомірності дій арбітражних керуючих під час виконання покладених на них завдань.

Наведена ретроспектива поглядів українських вчених так само переконує в тому, що нагляд все більше використовується лише як форма контролю і то в силу історичного існування такого терміну, натомість же можна вже вести думку про контроль в різних його формах - з можливістю корегування рішень підконтрольного органу або без такої, але з можливістю звернення до спеціалізованих інституцій, які володіють такою компетенцією – суб'єкта владних повноважень або суду

Ризикнемо також зауважити, що саме поняття «нагляд» (рос. – надзор) несе в собі фундаментальну тоталітарну атрибуцію з часів, коли за всіма більш-менш важливими процесами в суспільстві потребувався нагляд. Звідси і утворене від того ж кореня слово «наглядач». В сучасних умовах демократичної правової держави, зі зміною принципу законності на принцип верховенства права мову слід вести про контроль, як засіб удосконалення діяльності [303, с.18].

Правова регламентація контрольних процедур за діяльністю арбітражних керуючих повинна бути однією з гарантій унеможливлення використання контрольних повноважень для зведення особистих рахунків, задоволення корпоративних інтересів за допомогою посадових осіб та службовців контролюючих органів. Ретельна регламентація процедур контролю має не менш істотне значення, ніж будь-які інші управлінські процедури, хоча вони і вимагають більшої оперативності, визначення доцільності та свободи вибору керівників. Контролюючу сторону визначені процедури дисциплінують, підвищують організованість і дієвість її роботи.

Для арбітражних керуючих, як сторони, яку контролюють, правове забезпечення цих процедур позбавляє від свавілля в діях контролюючих, до того ж дозволяє уникнути дестабілізуючого фактора контролю у їх поточній роботі, бо вони вже морально підготувалися до процедур, урегульованість яких за допомогою норм права дозволяє уникнути непередбачуваних дій контролюючих органів, котрі можливі за відсутності існування відповідних правових норм.

Здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих згідно законодавства [162] складається з таких етапів:

- проведення перевірки, складання Довідки про результати перевірки діяльності арбітражного керуючого;
- надання арбітражним керуючим комісії заперечень щодо Довідки та (або) усунення зазначених у Довідці порушень;
- складення акта перевірки з урахуванням Довідки, заперечень та усунутих арбітражним керуючим порушень.

Мін'юст з метою контролю за проведенням перевірок територіальними органами з питань банкрутства може відповідним дорученням зобов'язати територіальний орган з питань банкрутства надіслати Довідку до Мін'юсту для проведення її аналізу.

Орган контролю проводить перевірки за умови письмового повідомлення арбітражного керуючого про проведення перевірки не пізніше ніж за десять календарних днів до дня початку планової перевірки та не пізніше ніж за п'ять днів до дня початку позапланової перевірки з урахуванням особливостей, визначених у Порядку [162]. При обчисленні зазначених строків при повідомленні арбітражного керуючого про проведення перевірки повинен враховуватись час на перебіг поштової кореспонденції, установлений законодавством.

Для проведення перевірки орган контролю надає доручення на проведення перевірки, яке підписується керівником структурного підрозділу Мін'юсту, відповідального за забезпечення реалізації повноважень державного органу з питань банкрутства, або керівником територіального органу з питань банкрутства та реєструється в журналі обліку доручень на проведення перевірки арбітражних керуючих [159].

Для проведення перевірки органом контролю створювалась комісія у складі осіб. До складу комісії включались виключно представники органу контролю. До роботи комісії можуть залучатися найбільш досвідчені і висококваліфіковані арбітражні керуючі.

Предметом планової перевірки є відповідність арбітражного керуючого вимогам, визначеним у КУПБ, а також додержання арбітражним керуючим вимог іншого законодавства з питань банкрутства та законодавства про оплату праці [121] під час здійснення повноважень розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора у справах про банкрутство за період, що підлягає плановій перевірці.

Варто зауважити, що певний позитивний досвід у вирішенні та мінімізації цих спорів принесла Дисциплінарна комісія, яка на свої засідання почала викликати і скаржника, і того, щодо кого подана скарга. Так, протягом останніх років практично припинились спори та обміни скаргами, зокрема і між арбітражними керуючими, яким не вигідні такі публічні обговорення та

звернення яких уже не призводять до бажаної цілі, про що йдеться в аналітиці Н. Зозулі [107].

Виникали проблеми у практиці перевірок, якщо арбітражний керуючий одночасно задіяний у кількох справах про банкрутство, на різних стадіях, в різному правовому статусі. Відбулась перевірка на одному з таких підприємств, і за рішенням Дисциплінарної комісії за явні чи мнимі порушення, допущені в конкретній справі, у арбітражного керуючого забирають свідоцтво. В результаті, страждає вся діяльність і інтереси сторін в інших справах, де арбітражний керуючий діяв цілком правомірно. Планувалося законодавчо закріпити, що рішення Дисциплінарної комісії остаточне і його не можна оскаржити у суді, тому, як зазначається, добре, що ця ініціатива не була реалізована» [272]. Новим КУПБ встановлюється, що до складу дисциплінарної комісії входять сім осіб, три з яких призначаються наказом керівника державного органу з питань банкрутства, а чотири призначаються з'їздом арбітражних керуючих. Строк повноважень членів дисциплінарної комісії становить два роки.

В практичному дослідженні зазначається, що арбітражним керуючим потрібно звертати достатньо уваги на документи, які служать підставою для проведення перевірки, та ще на стадії їх отримання разом з повідомленням про проведення перевірки їх належним чином аналізувати і, у разі виявлення питань, що не можуть бути предметом перевірки або вже були досліджені під час попередніх заходів контролю (причому неважливо, чи такі перевірки були здійснені до заміни ліцензії на свідоцтво, чи після), акцентувати на цьому увагу органу контролю та вимагати виключення таких питань з предмета перевірки. Однак, як показує практика, арбітражні керуючі не хочуть «псування відносин» [280].

Враховуючи те, що перевірка діяльності арбітражного керуючого не повинна позначитись на ефективності провадження ним справ про банкрутство та серйозно відволікати від виконання ним інших обов'язків, перевірка

арбітражного керуючого за загальним правилом повинна здійснюватися відповідним Головним управлінням юстиції за місцезнаходженням офісу (контори) арбітражного керуючого.

Оптимальним вибором в такому випадку як для органу контролю, так і для арбітражного керуючого є вибір (у разі проведення позапланового заходу контролю) на користь позапланової неவிізної перевірки. Такий вид перевірки не потребує особистої присутності арбітражного керуючого як під час проведення перевірки, так і під час оформлення її результатів (складання та підписання довідки та акту перевірки). Тобто в ідеальному випадку під час проведення позапланової неவிізної перевірки арбітражний керуючий може навіть жодного разу не побачити та не почути члена комісії з перевірки [280].

В Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [162] закріплене право арбітражного керуючого вимагати залучення до проведення перевірки «найбільш досвідчених і висококваліфікованих» арбітражних керуючих. Причому така вимога арбітражного керуючого є обов'язковою для виконання комісією, про що прямо зазначається одразу в кількох пунктах [280].

У разі залучення таких арбітражних керуючих до проведення перевірки за ініціативою органу контролю голова комісії до дня початку проведення перевірки повинен узгодити їх кандидатури з Всеукраїнською саморегулівною організацією арбітражних керуючих та перед початком перевірки повідомити про це арбітражного керуючого, щодо якого здійснюються заходи контролю. Зазначене право арбітражного керуючого є, по суті, захистом останнього від можливого «свавілля» членів комісій з перевірки, які повинні рахуватись з позицією «найбільш досвідчених і висококваліфікованих» арбітражних керуючих, звичайно ж, за умови повної відповідності такої позиції вимогам законодавства [280].

Саморегулювання вже давно використовується розвиненими країнами задля, збільшення передумов для здорової конкуренції всередині професійної спільноти, зменшення (мінімізація) корупційних ризиків [250].

Правовою основою створення та діяльності саморегулівних організацій арбітражних керуючих, як органу громадського контролю за їх діяльністю, що діяли донедавна був Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника, або визнання його банкрутом» [216], яким уперше на теренах українського законодавства введено поняття «саморегулівна організація арбітражних керуючих», Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження порядку визнання статусу Всеукраїнської саморегулівної організації арбітражних керуючих» [205], а також Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження порядку здійснення контролю (нагляду) за діяльністю саморегулівних організацій арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» [163] були спрямовані на реалізацію відповідних законодавчих положень. Нині ці нормативні акти втратили чинність, і вивчаються задля історичного аналізу трансформації статусу саморегулівної організації.

Відповідно до ст. 117 Закону, саморегулівною організацією арбітражних керуючих визнавалась всеукраїнська громадська організація, що об'єднує арбітражних керуючих, які отримали свій статус відповідно до вимог цього Закону, та здійснює повноваження з громадського регулювання діяльності арбітражних керуючих.

Згідно із попереднім законом, саморегулівна організація арбітражних керуючих здійснювала такі функції та повноваження щодо громадського контролю діяльності арбітражних керуючих:

- контроль за виконанням положень Закону й інших нормативно-правових актів у діяльності арбітражних керуючих, її членів;

- участь у професійній підготовці арбітражних керуючих та підвищенні їх професійного рівня;
- захист інтересів членів саморегулівної організації арбітражних керуючих в органах державної влади та місцевого самоврядування, інші повноваження, передбачені Законом.

Неналежний контроль за діяльністю арбітражних керуючих в процесі їх підготовки та перепідготовки до здійснення ними відповідної діяльності, призводить до багатьох негативних явищ, причиною чому на думку науковця є короткостроковість і орієнтованість програми навчання переважно на теоретичні аспекти підготовки [97, с. 33].

На думку деяких учених, допомогти розв'язати значну частину проблем підготовки арбітражних керуючих та контролю за їх діяльністю можуть різноманітні з'їзди, конференції, семінари, на яких арбітражні керуючі могли б підвищувати свою кваліфікацію, обговорювати практичні проблеми та обмінюватися досвідом їх розв'язання, зустрічатися із фахівцями різних галузей економіки тощо [77, с. 77].

Відповідно до світового досвіду арбітражного керування, як вказує Я. Г.Рябцева, питаннями підвищення кваліфікації арбітражних керуючих, зокрема, займаються саморегулівні професійні організації арбітражних керуючих. У загальному сенсі цей інститут являє собою правила, що сформульовані недержавними організаціями для врегулювання професійної або іншої діяльності [244, с. 82-83]. Світовий досвід дає підстави виділити кілька моделей функціонування саморегулівних організацій у державі [174].

Як вважає Я. Г.Рябцева, перша модель полягає в передачі державою частини своїх повноважень, як правило, з ліцензування, контролю та нагляду за певним видом діяльності, відповідній саморегулівній організації. При цьому держава втрачає право діяти у тих сферах, повноваження по яких вона передала.

Моніторинг за діяльністю таких організацій та застосування до них штрафних санкцій залишається за державою.

Друга модель функціонування саморегульованої організації полягає, на думку Я. Г.Рябцевої, у заснуванні такої організації на принципі добровільності. Беручи участь у такій організації, її учасники добровільно приймають зобов'язання здійснювати свою діяльність відповідно до прийнятого ними порядку. Моніторинг за дотриманням добровільно прийнятих норм, а також застосування штрафних санкцій до порушників здійснюється самою організацією. Роль держави у цій моделі зводиться лише до контролю за тим, щоб виникнення таких організацій на певному сегменті ринку істотним чином не впливало на конкуренцію тощо [244, с. 83–84].

Третя модель передбачає змішаний тип функціонування саморегульованої організації, що поєднує ознаки двох попередніх моделей. При змішаній моделі функціонування саморегульованої організації останній передається тільки частина функцій держави. Але саме регулювання все одно носить добровільний характер. Зокрема, за державою зберігаються повноваження передусім примусового характеру [35]

Саморегульовні організації, особливо якщо їм делеговано право застосовувати окремі засоби державного контролю за рахунок поєднання інтересів учасників таких організацій і публічних інтересів, уособлюють окремий тип функціонування правового господарського порядку [149].

Контроль, який здійснюється саморегульовними організаціями, за діями своїх членів, на нашу думку, є більш жорсткий і ефективний. Як свідчить практика, саморегульовні організації максимально наближені до діяльності арбітражних керуючих і можуть оперативно реагувати на всі зміни та швидко пристосовувати свої правила та методи моніторингу до них, тоді як реакція державного регулятора на фактичні зміни в цій сфері може істотно запізнюватися, особливо в умовах кризи.

Членами саморегулівних організацій арбітражних керуючих були і є на даний час фахівці, які набагато краще обізнані зі специфікою цієї діяльності, ніж державні чиновники, а тому спроможні належно запроваджувати ефективні регуляторні програми, вносити дієві пропозиції щодо вдосконалення законодавства в цій сфері. Посилення ролі саморегулівних організацій сприятиме можливості звільнення урядових структур, органів місцевого самоврядування, сторін у справі від додаткового тягара контролю (нагляду) за діяльністю арбітражних керуючих та економії державних коштів [149, с.158].

Глобальні зміни у підходах щодо існування саморегулівної організації арбітражних керуючих ще більше наближують дану організацію до суб'єктів делегованих повноважень здійснення публічної адміністрації. По-перше, з прийняттям КУПБ [122] на зміну кільком таким організаціям приходить одна, членами якої стають всі арбітражні керуючі. Перехідними положеннями КУПБ на Кабінет Міністрів України покладено завдання організувати Всеукраїнський з'їзд, на якому буде заснована дана організація, сформовано її керівні органи, вирішено матеріально-технічні питання функціонування.

І якщо раніше саморегулівні організації можна було віднести з певною натяжкою до суб'єктів контролю, що здійснюється громадськими організаціями, то наразі саморегулівна організація щільно займе інституційну нішу суб'єкта владних повноважень, маючи проміжне становище між органом державної влади та будь-якими іншими професійними об'єднаннями, що функціонуватимуть в статусі громадських організацій, не виконуючи при цьому саморегулівних функцій. На цій основі доходимо до висновку що саморегулювання в нинішньому його інституціоналізованому вигляді однієї всеукраїнської саморегулівної організації становить наряду з повноваженнями органів державної влади джерело спеціалізованих контрольних повноважень за діяльністю арбітражного керуючого.

На основі наведених тез слід лише підкреслити думку, що в усіх можливих сферах суспільної діяльності колишній «нагляд» повинен бути заміненим на саморегулювання, а контроль має застосовуватись лише як засіб забезпечення ключових інтересів держави і суспільства.

Важливим інструментом спеціалізованого контролю є залучення найбільш досвідчених і висококваліфікованих керуючих можливе в будь-який момент проведення перевірки до дня складення акта перевірки. Відсутність таких арбітражних керуючих під час перевірки з причин, що не залежать від органу контролю, не перешкоджає проведенню перевірки без їх участі.

Слід підтримати таку практику і в подальшому сприяти її поширенню, оскільки спільна робота державних службовців і арбітражних керуючих під час перевірок сприятиме усуненню протиріч, виробленню єдиних позицій на основі законодавства.

При відмові арбітражного керуючого в проведенні перевірки складається акт про відмову арбітражного керуючого в проведенні перевірки у двох примірниках та перевірка закінчується в момент встановлення факту відмови.

У разі виявлення під час перевірки порушень у діяльності арбітражного керуючого орган контролю на підставі акта перевірки за наявності відповідних підстав виносить припис про недопущення повторних порушень та розпорядження про усунення виявлених порушень. Орган контролю виносить розпорядження щодо порушень, які можуть бути усунені арбітражним керуючим, а щодо інших порушень - припис. У разі виявлення за результатами перевірки порушень, які є підставою для внесення державним органом з питань банкрутства до Дисциплінарної комісії подання щодо застосування до арбітражного керуючого дисциплінарних стягнень, орган контролю обов'язково зазначає про це в акті перевірки. У такому випадку припис та розпорядження не складаються до моменту прийняття Дисциплінарною комісією рішення за результатом розгляду подання.

Дисциплінарними стягненнями, що накладаються на арбітражного керуючого є попередження; догана; тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого; позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

Рішення щодо накладення дисциплінарного стягнення може бути прийняте Дисциплінарною комісією протягом двох місяців з дня виявлення проступку, але не пізніше одного року з дня його вчинення.

За 2017 рік Дисциплінарна комісія розглянула близько 185 подань територіальних органів, що стосувались питання притягнення арбітражних керуючих до процесуальної відповідальності. З них: 19% подань було відхилено, 45% - попередження, 35% - позбавлення права на зайняття цією діяльністю. Однак у разі накладення дисциплінарного стягнення, його можна оскаржити у суді. До того ж, виходячи із практики, близько 74% з оскаржуваних рішень було скасовано, тобто здебільшого позови задовольняються на користь арбітражних керуючих [107].

З цієї статистики можна зробити висновок, що як і в будь-якій сфері, наразі, арбітражні керуючі стикаються із низкою проблем на практиці, але в причині їх виникнення не малу роль відіграє їх професіоналізм та правомірність вчинюваних дій.

Таким чином, арбітражний керуючий має постійно працювати над недопущенням у своїй роботі порушень вимог законодавства з питань банкрутства, прав боржника та кредиторів, адже у разі виявлення скоєння ним грубих порушень вимог законодавства, наслідком таких порушень є притягнення арбітражного керуючого до одного з видів адміністративної відповідальності і застосування відповідного стягнення - штрафу або позбавлення його права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Крім відповідальності перед Мінюстом і його органами арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) зобов'язаний завчасно повідомляти орган, уповноважений управляти державним майном, про час, місце і порядок денний зборів кредиторів та засідань комітету кредиторів державного підприємства або підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків.

Арбітражний керуючий зобов'язаний завчасно повідомляти орган, уповноважений управляти державним майном, про час, місце і порядок денний зборів кредиторів та засідань комітету кредиторів державного підприємства або підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків.

Керуючий санацією щокварталу звітує перед органом, уповноваженим управляти державним майном, про виконання плану санації державного підприємства або підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків.

Звіт керуючого санацією державного підприємства або підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків, розглянутий комітетом кредиторів, та протокол засідання комітету кредиторів не пізніше п'яти днів з дня проведення засідання арбітражний керуючий надсилає до органу, уповноваженого управляти державним майном [122].

Отже реалізація функції державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого виходить за межі конкретних господарських спорів і є по суті реалізацією публічного адміністрування в даній сфері.

Реалізацію функції державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого слід визначити як сукупність повноважень спеціально уповноваженого державного органу у сфері банкрутства і саморегулівних організацій, які шляхом встановлених процедур і правових форм контрольної діяльності здійснюють контроль шляхом організації відповідних проваджень у

вигляді перевірок, здійснення запитів щодо надання інформації, проведення атестаційних процедур щодо арбітражних керуючих та осіб, які бажають отримати право на зайняття діяльністю арбітражного керуючого.

Реалізація функції контролю за діяльністю арбітражного керуючого передбачає наявність визначених правових форм і процедур, що гарантують незалежний неупереджений розгляд всіх обставин справи, надання їм належної оцінки, забезпечення права арбітражних керуючих на участь в процедурі, надання пояснень зауважень, додаткової інформації а також права на оскарження неправомірних дій і рішень контролюючого органу.

2.2. Правовідносини судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого

На сучасному етапі розвитку правової системи України законодавством передбачена контрольна діяльність, яку виконують господарські суди. Йдеться про провадження у справах про банкрутство.

При розгляді справ про банкрутство господарський суд від імені держави здійснює контрольні функції щодо учасників процедури банкрутства, у тому числі - арбітражного керуючого.

Досліджуючи досвід правового регулювання банкрутства у різних країнах, можна побачити, що у світі відсутня єдина, оптимальна модель процедури банкрутства, яка б підходила для всіх країн. Це зумовлено багатьма факторами, а саме: приналежністю до різних правових сімей, правовими традиціями, економічною ситуацією у державі тощо.

Правовідносини у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом у правових системах країн світу, залежно від критеріїв, які переважають у їх класифікації, в цілому можна охарактеризувати як:- прокредиторські або проборжникові з різним ступенем зміщення в той чи інший бік [116, с. 125]. Можна навіть сказати, що є певний спектр систем де по мірі віддалення від одного полюсу і наближення до іншого міняється питома вага прав і обов'язків боржника і кредитора.

Наприклад, якщо йдеться про проборжникову спрямованість законодавства, то авторами вказується, що основною метою правового регулювання є захист майнового комплексу боржника [236, с. 433].

Світовий досвід систем неспроможності наводить на думку про те, що другорядні, але не менш важливі учасники справ про банкрутство, які забезпечують та контролюють даний процес при розподілі пріоритетів та класифікації системи до уваги не беруться.

Один з таких учасників - суд, який наділений не тільки функцією здійснювати правосуддя у справах про банкрутство, а й здійснювати контроль за діями арбітражного керуючого. Це дає підстави для доповнення наявної класифікації систем неспроможності додатковим критерієм - активністю суду [63, с.90].

В декількох країнах роль суду має підвищену роль, яка проявляється у виконанні судом не характерних йому повноважень. В дослідженні наводиться приклад Великобританії, де ініціювати процедуру неспроможності щодо юридичних осіб можуть кредитори, боржник і суд [190, с. 520]. В Італійській Республіці суд призначає уповноваженого суддю, який здійснює контроль над усіма органами конкурсного управління [261, с. 309]. Юридична практика Франції показує, що правом на подання заяви про визнання боржника неспроможним наділені кредитори, боржник, суд та прокурор [170, с. 151, 63, с.90].

Тобто, роль суду у процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом за кордоном має неабияке значення та виступає, за своїми правовими можливостями, на одному рівні з іншими учасниками даного процесу. Що стосується українського законодавства, то роль суду у справі про банкрутство є теж досить помітною, це проявляється у адміністративно-правових процедурах контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Так як справи про банкрутство розглядаються в межах господарського судочинства, то для розкриття контрольних повноважень суду за діями арбітражного керуючого, потрібно в'яснити, що про них говорить теорія господарського процесу.

Учасник господарського процесу - це особа, яку господарський процесуальний закон наділяє процесуальними правами та обов'язками і яка вступає в процес для всебічного, повного та об'єктивного розгляду господарської справи та розв'язання спору [80, с. 70].

Провадження у справах про банкрутство носять особливий характер та суб'єктивний склад, тому мають специфічний характер розгляду та контролю з боку суду за діями конкретних учасників процесу.

Класичні інститути процесуального права отримують у справах про банкрутство зовсім особливе переломлення. Суб'єктний склад справ про неспроможність - один із найяскравіших тому прикладів [268].

Мова йде, звичайно, про такого учасника процесу справ про банкрутство, як арбітражний керуючий, якого призначає суд у передбачених законодавством випадках, тим самим, наділяючи його відповідним колом повноважень. А це вже саме по собі ставить правовідносини у господарській справі про банкрутство дещо окремо від господарського процесу в цілому, вносячи у повноваження суду відчутний владний, адміністративний аспект.

Господарський суд, не стільки здійснює правосуддя, хоча і це наявне, скільки здійснює поточний контроль за живою матерією правовідносин, за діяльністю арбітражного керуючого в динаміці, і поправляє його якщо це потрібно, що зовсім не властиве жодній іншій юрисдикційній господарській справі, де правовідносини «пред'являються» господарському суду в статичному стані з метою розв'язання спору за наявним предметом і підставами.

В літературі відмічається, що поза колом учасників, визначеним у ст. 1 минулого Закону про банкрутство [216], залишається господарський суд [242, с. 86]. Провадження у справах про банкрутство має суттєві відмінності як від позовного провадження, так і від окремого провадження [69, с. 230, 63, с.93]. А причиною цьому є, на нашу думку те, що господарський суд в таких справах виконує особливу, скоріше контрольну, аніж судову функцію, а дослідники права з інших спеціальностей, розглядаючи предмет крізь призму свого наукового інструментарію, просто не надавали дослідженню цієї специфіки належного значення.

За діями арбітражного керуючого встановлюється своєрідний контроль з боку господарського суду, який певною мірою проявляється у можливості бути відстороненим від виконання повноважень господарським судом з передбачених КУПБ підстав [122]. А нам здається, що послідовним буде дати назву цьому контролю і замість «своєрідний» так прямо і сказати – адміністративний контроль господарського суду за дотриманням арбітражним керуючим своїх обов’язків. Справа ж не тільки в тому, що господарський суд виявляє законність чи незаконність дій на кожному етапі розвитку справи, хоча і це вже не юрисдикція постфактум, а оперативний контроль, а й в тому, що суд вживає заходів якщо арбітражний керуючий просто не виконує чергових етапів розвитку справи – не надає звітності, зволікає зі складенням реєстру кредиторів, зриває процедури реалізації майна, тощо.

Інтереси, які представляють сторони у справі про банкрутство, впливають на їх правосуб’єктність, за своєю суттю вони можуть бути не тільки спільні, але й, головне, протилежні [231, с. 64]. Кожен з учасників справи про банкрутство має на меті максимально захистити свої інтереси та отримати найбільш вигідне рішення суду, яке б його задовольняло.

Що стосується арбітражного керуючого, то як такої суб’єктивної мети він не має, а лише виконує організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції під час провадження у справі про банкрутство. Мета застосування процедури неспроможності - це знаходження балансу між інтересами кредитора, боржника, суспільства та держави шляхом застосування до боржника різноманітних передбачених законом процедур [33, с. 13]. А отже, слідуючи узагальненням І. Бутирської, наведеним вище [63], можна піти на крок далі і сказати, що не маючи своєї суб’єктивної мети, діяльність арбітражного керуючого в той же час повністю слідує об’єктивній меті процедури неспроможності – знаходження того самого балансу інтересів між сторонами у справі. А господарський суд в даному разі вирішує не тільки відповідність дій

арбітражного керуючого законодавству, а і наявність чи відсутність знаходження такого балансу, і в цьому полягає контрольна роль господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого.

Арбітражний керуючий виступає, свого роду, спеціалістом-регулювальником, який може виконувати ті повноваження, що раніше належали сторонам процедури банкрутства, при цьому не проявляючи власного інтересу, тобто займає нейтральне положення та допомагає вирішити конфлікт, що виник.

У справах про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом господарський суд здійснює значний вплив на поведінку кожного учасника провадження у справі, наділений повноваженнями визначати самостійно, із застосуванням автоматизованої системи, арбітражного керуючого у справі, тому можна говорити про господарський суд, як про особливого учасника у справі про банкрутство з специфічним колом повноважень, у тому числі, контролюючих.

Контролюючі повноваження господарського суду у справах про банкрутство мають місце, коли виявивши при вирішенні господарського спору порушення законності або недоліки в діяльності арбітражного керуючого, суд виносить окрему ухвалу, яка надсилається відповідним підприємствам, установам, організаціям, державним та іншим органам, посадовим особам, які несуть відповідальність за ухилення від виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, в порядку та розмірі, передбачених статтею 246 ГПК [83].

Окрему ухвалу може бути оскаржено в установленому ГПК порядку. Якщо при вирішенні господарського спору господарський суд виявить у діяльності працівників підприємств та організацій порушення законності, що містять ознаки дії, переслідуваної у кримінальному порядку, господарський суд надсилає про цей факт повідомлення правоохоронним органам. Так само може бути прийнято окрему ухвалу і щодо дій арбітражного керуючого одночасно з його відстороненням.

Керівним положенням багатьох сучасних досліджень питань статусу судової влади і функціонування судів як її органів та їх повноважень є теза про функціонування державної влади в Україні на засадах поділу на законодавчу, виконавчу й судову (ч. 1 ст. 6 Конституції України [127]). При цьому слід наголосити, що навіть з позицій істотної відокремленості судової влади від інших гілок державної влади, про що йдеться в літературі [252], судова влада є все ж таки гілкою державної влади, що здійснює правосуддя іменем держави й саме у структурі держави виконує свою функцію.

Потрібно наголосити, що на даний час у теорії права та серед наукових положень не має однозначної позиції щодо судового контролю та його характеристик. Дехто говорить про те, що судовий контроль є однією з аспектів будь-якої судової діяльності [92], або висвітлює його як реагування в порядку ст. 246 ГПК України [83] на факти правопорушення, встановлені під час розгляду справи [289]. У багатьох випадках судовий контроль розглядається як окрема функція судової влади [52, 291, 176], чи особлива процедура при здійсненні правосуддя [119, 157], або специфічний прояв державного контролю [283].

Конституція України [127] та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [225] не покладають на суди інших завдань, ніж здійснення правосуддя. Про те, що судами виконуватимуться функції судового контролю, у даних нормативних актах прямої дії, мова не йде.

Але в теорії слід вести мову про інститут судового контролю, і відповідним його підінститутом може стати за умови належної теоретичної і законодавчої розробки, інститут контролю господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого. Маємо певні міркування, що частина неосяжного прокурорського нагляду, що пішов у минуле, буде і частково вже реалізована у діяльності судів по окремим сферам, наприклад в адміністративному процесі шляхом введення презумпції вини суб'єкта владних повноважень, або навіть наділення адміністративного суду ініціативою збирання доказів, у разі якщо позивач -

підпорядкований суб'єкт недостатньо володіє предметом судового розгляду і не в змозі визначити, які саме докази можуть належно підтвердити його позицію..

Фактично, судовий контроль зводиться до здатності впливати, передбаченими законодавством процесуальними засобами, на хід спірних правовідносин, що виникають у процесі розгляду конкретної справи, з метою направлення їх у конкретне правове русло.

Судовий контроль, як такий, чітко проявляє себе у роботі господарських судів, у ході розгляду ними справ, що відносяться до господарської юрисдикції. Постановлення окремої ухвали виокремлюють як форму судового контролю [83]. Для неї характерним є те, що вона може прийматися у будь - якому виді провадження та справі за наявності для цього правових підстав. Окрема ухвала виноситься, як правило, одночасно з рішенням по справі. Водночас з урахуванням обставин конкретної справи суд може винести окрему ухвалу в будь-який момент часу в процесі розгляду справи [208].

Розгляд господарськими судами апеляційних скарг є однією з форм судового контролю щодо виконання рішень, ухвал, постанов, а виконання рішення, ухвали постанови господарського суду є продовженням і невід'ємною частиною судового процесу.

Вирішуючи справи про банкрутство, суд від імені держави здійснює контрольні функції щодо сторін процедури банкрутства і щодо діяльності арбітражного керуючого, який залучений у процес.

Суд за правовим статусом та повноваженнями, які він здійснює, є одним з центральних та важливих суб'єктів у системі органів державного контролю в процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Роль суду є керівною у справах даного провадження, оскільки, судовий розгляд у даних правовідносинах чітко передбачений законодавством та не може не мати місце, що доводить ключову роль судочинства у вирішенні справ про банкрутство.

Щодо контрольних повноважень господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого, то вони впливають із процедури призначення арбітражного керуючого та його усунення, передбаченої КУПБ [122].

Кандидатура арбітражного керуючого визначається судом шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, за принципом випадкового вибору [122].

Так, у п. п. 1.2, 1.3 Порядку формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих [168] встановлено, що Єдиний реєстр арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України - це сукупність відомостей про арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, які отримали в установленому законодавством порядку свідоцтво на право провадження діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та інформації про їх діяльність, яку Міністерство юстиції отримує у процесі реалізації своїх повноважень як державного органу з питань банкрутства та від арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів). Єдиний реєстр створюється у складі Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство.

Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення розпорядника майна господарським судом у справах про банкрутство затверджується за погодженням з державним органом з питань банкрутства [209].

Призначення арбітражного керуючого повинно здійснюватися виключно господарським судом без жодних обов'язкових клопотань по кожній конкретній кандидатурі з боку комітету кредиторів, інвестора. Умови тут повинні бути одні - добровільність, компетентність, наявність ліцензії, відсутність зацікавленості, позитивна репутація [38,59].

Професійним арбітражним керуючим будь - хто стати не може, не тільки з ділової точки зору, а й з моральної, оскільки перед ними стоять досить складні завдання успішне вирішення яких залежить від наявності відданих цій справі спеціалістів, які здатні на високому професійному рівні виконувати повноваження, покладені на них судом [243; 34].

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство виступає у ролі повіреного суду, незалежного у своїй діяльності від боржника та кредиторів [188].

Таким чином, суд неначе делегує арбітражному керуючому контрольні повноваження та можливість впливати на процеси, які відбуваються на підприємстві, щодо якого здійснюється процедура відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

З вище наведених суджень проявляється непроста та двояка сутність, яка закладена в інститут арбітражного керуючого, з одного боку - це незалежна професійна робота, а з іншого - контрольно-аналітична діяльність на благо держави та суспільства.

Призначаючи арбітражного керуючого, суд не пов'язаний з кандидатурами, запропонованими комітетом кредиторів, та має право призначити арбітражного керуючого самотійно [211], щоправда наразі вже невідомо достеменно, господарський суд чи комп'ютер у ньому призначає арбітражного керуючого, і це є певною проблемою, адже призначення є деперсоніфікованим, адже всі арбітражні керуючі за методом випадкового відбору представляються комп'ютеру рівними в своїх професійних здобутках.

Проте подальші взаємовідносини арбітражного керуючого з судом говорять про контрольну роль суду у процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Звучала думка, що відхилення господарським судом запропонованих кандидатур арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора) та призначення іншого арбітражного керуючого повинно бути вмотивованим [152],

але і цей підхід на даний момент пішов в минуле згідно прийнятого в минулому році КУПБ, яким не передбачено мотивації у клопотанні комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого..

Арбітражний керуючий може бути звільнений господарським судом від виконання повноважень розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора за його заявою.

Усунення арбітражного керуючого від виконання ним своїх обов'язків здійснюється господарським судом. За наявності підстав для відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень або за клопотанням комітету кредиторів господарський суд протягом 14 днів постановляє ухвалу про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень.

Суд протягом п'яти днів з дня, коли йому стало відомо про наявність підстав для усунення арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), виносить ухвалу про його відсторонення від виконання відповідних повноважень під час провадження у справі про банкрутство [198].

Відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень здійснюється господарським судом за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою у разі:

- 1) невиконання або неналежного виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого;
- 2) зловживання правами арбітражного керуючого;
- 3) подання до суду неправдивих відомостей;
- 4) відмови арбітражному керуючому в наданні допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску;
- 5) припинення діяльності арбітражного керуючого;
- 6) наявності конфлікту інтересів.

У процедурі розпорядження майном за клопотанням розпорядника майна, сторін або інших учасників справи про банкрутство, що містить підтверджені

відомості про перешкоджання керівником або органом управління боржника виконанню повноважень розпорядника майна, невжиття заходів щодо забезпечення збереження майна боржника, а також про вчинення ними дій, що порушують права та законні інтереси боржника або кредиторів, господарський суд має право припинити повноваження керівника або органу управління боржника та покласти виконання його обов'язків на розпорядника майна. Дана норма дещо редакційно відрізняється, але в цілому повторює положення минулого закону [200].

Роль суду в процедурі банкрутства як органу контролю, проявляється в обов'язку призначення арбітражного керуючого та нагляді за його діяльністю, передбаченими процесуальними формами, у процесі управління і розпорядження ним майном боржника на період провадження у справі про банкрутство.

Господарський суд в процедурі банкрутства є органом, який перевіряє законність та економіко-правову обґрунтованість дій сторін та учасників провадження в процедурі банкрутства, тобто здійснює контрольні функції як процесуально-наглядові [68].

Суд має прийняти не тільки правильне та законне рішення у справі про банкрутство, а й проконтролювати діяльність арбітражного керуючого, який залучається ним у ході розгляду справи, з метою ефективного врегулювання негативних явищ, що склалися у суб'єкта господарювання.

Свого роду, він делегує повноваження арбітражному керуючому у встановлених межах та спостерігає за його роботою.

Господарський суд, виступаючи основним суб'єктом процесуальних відносин у справах про банкрутство, наділяється спеціальними повноваженнями, які відсутні в позовному провадженні у господарському судочинстві [281].

Отже, слід констатувати особливу роль суду у правовідносинах контролю за діяльністю арбітражних керуючих. Не заперечуючи ролі суду як юргану здійснення правосуддя, органу юрисдикції, що вирішує правовий спір, і що є

основною його задачею, в ході здійснення цієї задачі суд також виконує специфічні функції.

Перевіряючи правомірність дій та рішень арбітражного керуючого, сторін справи та залучених осіб, тим самим, господарський суд здійснює функцію контролю у провадженнях про банкрутство.

Наведені контрольні повноваження господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого у справах про банкрутство, надають підстави говорити про наявність адміністративного контролю за його діяльністю з боку судової гілки влади, який проявляється у спеціальній формі та носить правові наслідки.

Таким чином, якщо по відношенню до сторін провадження у справі про банкрутство господарським судом здійснюється лише перевірка відповідності дій і рішень сторони чинному господарському законодавству, правомірність задоволення майнових вимог, то адміністративно-правовими засобами судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є дещо інші питання.

Це передусім, перевірка законності, доцільності і ефективності дій і рішень арбітражного керуючого з точки зору найбільш оптимального задоволення інтересів сторін, обрання різних видів процедур врегулювання проблеми неплатоспроможності та належного їх дотримання і виконання арбітражним керуючим.

Окремим суб'єктом судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є адміністративні суди під час розгляду адміністративних спорів між органами контролю та арбітражними керуючими стосовно правомірності застосування санкцій за результатами перевірок контрольним органом діяльності арбітражного керуючого.

В таких випадках предметом розгляду є адміністративний спір між суб'єктом владних повноважень та підконтрольним суб'єктом яким є арбітражний керуючий.

Також дії і рішення арбітражного керуючого стосовно об'єктів соціальної інфраструктури, які рахуються на балансі боржника є предметом оцінки адміністративним судом на предмет їх законності поза процедурою банкрутства.

2.3. Правовідносини функціонального контролю за діяльністю арбітражного керуючого

Очевидно, що не тільки держава з її органами в сучасному світі може бути суб'єктом контролю, адже все більше протягом останніх років зростає роль недержавних контрольних інституцій громадянського суспільства, представництв міжнародних організацій, тощо. Отже можна вести мову про контроль в суспільстві як інтегроване явище, що включає як державний так і інші форми контролю.

Справи про банкрутство характеризуються специфічним колом учасників. Кожен суб'єкт, вступаючи у провадження у справі про банкрутство, наділяється особливими процесуальними правами та обов'язками, зумовленими характером відносин неспроможності.

Специфіка провадження у справах про банкрутство полягає в застосуванні специфічних способів захисту, особливостях процедури, учасників, стадій та інших елементів, відрізняючи це провадження від позовного [63, с. 89].

Це зумовлено публічним характером справ про банкрутство, необхідністю охорони та захисту значної кількості протилежних за змістом інтересів учасників провадження і, що є головним, особливою судовою процедурою.

КУПБ містить термін « учасники у справі про банкрутство» - сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір.

Отже, тільки серед тих учасників, що прямо визначені законом, у процедурі банкрутства приймає участь значна кількість контролюючих органів: Державний орган з питань банкрутства відповідає за діяльність арбітражних керуючих, веде профілактику фіктивного банкрутства та інше. Його ми сприймаємо як

спеціалізованого суб'єкта, адже сама назва даного суб'єкта відображає його вузько орієнтований, фаховий характер і те, що він опікується лише питаннями, пов'язаними з банкрутством.

Один лише боржник представлений в трьох «іпостасях» - власне, як сторона у справі, представлена керівним органом (до певного моменту), як трудовий колектив і як акціонери чи засновники, що делегують для участі у справі по представнику. Як ці суб'єкти, так і решта перерахованих в КУПБ мають певні контрольні повноваження, джерелом яких є їх визначений КУПБ статус учасника у справі про банкрутство. Всі вони, за виключенням державного органу з питань банкрутства і самого арбітражного керуючого, за яким здійснюється контроль, є суб'єктами неспеціалізованого контролю, оскільки не спеціалізуються на процедурі банкрутства і з'являються в ній лише вимушено, у зв'язку з порушенням такої справи, участь у якій не є їх першочерговим статусним завданням і потрапляння до якої відбулось в силу критичної необхідності та не здійснюється на постійній, спеціалізованій основі.

Але і серед суб'єктів, що не згадані в КУПБ, можна віднайти тих, що мають не менше фактичних підстав брати участь у справі ніж вказані там, тим більше, що законодавчий перелік є відкритим і передбачає інших учасників, щодо прав, або обов'язків яких існує спір. Щоправда, для цих суб'єктів є чітке відмежування їх від сторони, адже особа, що залучається до справи як кредитор за своїм правовим статусом у провадженні займає визначену нішу сторони, і тоді не може вважатись іншим учасником справи про банкрутство.

Державна податкова служба [227] контролює правильне і своєчасне перерахування платежів та податків до бюджету; Фонд державного майна України відстоює майнові інтереси держави; Антимонопольний комітет України приймає участь у процедурах банкрутства підприємств-монополістів; державні фінансові наглядові органи залучаються у випадках банкрутства учасників фінансового ринку та інше; центральні органи виконавчої влади здійснюють

контроль у випадках банкрутства і санації містоутворюючого або особливо небезпечного підприємства, шляхом участі їх представників в судовому процесі, аналогічні підстави участі в процедурі банкрутства органів місцевого самоврядування [281].

Цей перелік наводить на думку про те, наскільки процедура відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом глобальна та трудомістка. Для держави та суспільства важливе значення має стабільність та розвиток в економіці, а цьому сприятиме відсутність проблем у роботі суб'єктів господарювання, відповідно, зменшення навантаження на державні контролюючі органи та суди.

Бутирська І. у своїй роботі наводить аналіз судової практики про залучення до участі у справі учасників, якщо певне питання зачіпає права та охоронювані законом інтереси останніх. Так, у справі про банкрутство від боржника надійшла заява про зняття арешту з грошових коштів боржника, які містяться на санаційному рахунку. Розглянувши подану заяву, суд дійшов висновку про перенесення розгляду справи у зв'язку із залученням стягувача, який не брав участі у розгляді справи про банкрутство [31, 63 с.93]. На нашу думку, кожен учасник справи є певною мірою контролюючим суб'єктом для арбітражного керуючого, оскільки він наділений активною роллю, в той же час арбітражний керуючий не представляє нікого з учасників справи, хоча і діє задля задоволення їх інтересів, а от вирішувати для себе питання наскільки ці дії відповідають інтересам учасника справи і чи не відбувається дисбалансу інтересів на користь кожного з учасників справи – прерогатива кожного учасника справи. І якщо ці претензії є обґрунтованими, вони доводяться до відома господарського суду в порядку контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Усі заінтересовані особи, які вступають у провадження по справі про банкрутство самостійно, або їх залучає суд, мають власні інтереси та зацікавлені

у рішенні суду на їх користь, наділені відповідною правосуб'єктністю, вважаються учасниками провадження у справі про банкрутство.

Однією з правових передумов здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого у справі про банкрутство виступає принцип диспозитивності. Без цієї правової засади сторони по справі та інші зацікавлені або залучені учасники процесу відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, не мали б можливості проявити свою правову волю та проконтролювати хід процесу розгляду справи, а так вони наділені можливістю вільно висловлюватися, наводити аргументи на свою чи будь - чию користь, наполягати на здійсненні тієї чи іншої форми контролю за діями арбітражного керуючого, який призначений по справі, чи будь - кого іншого, хто має до неї відношення.

Диспозитивність господарського процесу дає можливість сторонам розпоряджатися своїми матеріальними і процесуальними правами, активно впливати на процес із метою захисту своїх прав та інтересів [82, с. 23].

Диспозитивність необхідно розглядати не тільки як принцип права, а і як якість, властивість, що внутрішньо притаманна цивільному процесу, його характерну рису [265, с. 214]. В тій же мірі це твердження стосується і господарського процесу.

Так як ми говоримо про те, що процесуально розгляд справ про банкрутство містить ряд особливостей, які вирізняють та виокремлюють його на фоні всього господарського судочинства, то слід зауважити, що принцип диспозитивності теж відіграє у цьому свою роль.

Заява з конкурсними вимогами має значну схожість з поданням позову [290, с. 385]. Такий спосіб захисту суб'єктивного права як заява кредиторів у справах про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, нагадує собою подання позову у цивільному судочинстві, та в обох випадках є диспозитивною ознакою цих процесів.

Господарський процес має тенденцію зближення його процесуальної форми з цивільним процесом, а тому склади принципів господарського та цивільного процесів в основному співпадають. У принципах господарського процесуального права концентруються погляди законодавця на характер та зміст сучасного судочинства по розгляду та вирішенню господарськими судами спорів, віднесених до їхюрисдикції. В той же час механізми і повноваження контролю є наслідком реалізації імперативних правомочностей, які спрацьовують при умові неможливості захисту прав і законних інтересів диспозитивними засобами або внаслідок їх вичерпання в конкретній справі.

Розгляд справ про банкрутство в Україні здійснюється господарськими судами у порядку провадження, передбаченому ГПК України [83] з урахуванням особливостей, встановлених КУПБ [122]. У зв'язку з цим принцип вільного розпорядження своїми правами як один із принципів господарського процесуального права отримує відображення у провадженні у справах про банкрутство.

Зміст даного принципу складають такі основні елементи: порушення господарської справи в суді; визначення характеру і обсягу позовних вимог і заперечень, можливості їх зміни; розпорядження матеріальними правами і процесуальними засобами їх захисту (відмова від позову, визнання позову, укладення мирової угоди); порушення апеляційного та касаційного провадження, постановка питання про перегляд рішення за нововиявленими обставинами; вимога примусового виконання судового акта у господарській справі [64, с. 53].

Правом проявляти свою ініціативу у питаннях, які стосуються відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, наділені не тільки сторони по справі, а й державні органи, які зацікавлені у ході та результатах даного провадження, вони ж можуть проявляти всебічний контроль за діями арбітражного керуючого.

І слід підкреслити в цьому контексті, що при всій зовнішній диспозитивності дій такого учасника провадження у справі про банкрутство, внутрішньо такі дії мають своїм витокom імперативний характер повноважень державного органу, що виражається в ст. 19 Конституції України, а саме: органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Неоднозначна правова ситуація виникає, коли боржник реалізує своє право на подачу заяви про визнання себе банкрутом. Очевидно, в такому випадку господарський суд, забезпечуючи публічний інтерес, не повинен приймати відмову від заяви про порушення справи про банкрутство, якщо така заява надійшла після винесення ухвали суду про порушення провадження у справі. Правові наслідки застосування процедур банкрутства є істотними, а тому не можна відновити попередній стан без спричинення шкоди кредиторам та іншим учасникам провадження у справі [279, с. 144]. Особливо це актуально, коли серед інших заборгованостей у боржника наявна недоїмка по податковим платежам. В такому разі орган стягнення має займати позицію неухильного слідування законодавству і провадженню у справі до моменту погашення податкових зобов'язань. В той же час, після їх погашення, орган стягнення із імперативного актора перетворюється на диспозитивного суб'єкта, який може приймати рішення залежно від ситуації і публічного інтересу, який в даному разі вже спрямований на забезпечення по можливості найбільш ефективної діяльності як боржника так і кредиторів.

Боржник у справі про банкрутство не наділений правом пред'явити кредитуру зустрічні вимоги. Проте Верховний Суд України при розгляді відповідної справи зазначив, що Закон не містить прямої заборони щодо погашення вимог кредиторів шляхом проведення зарахування зустрічних вимог [199].

Б. Поляков звернув увагу на те, що може бути оскаржений будь-який судовий акт, навіть якщо його оскарження прямо не передбачено законом, якщо згідно з таким актом виникають, змінюються або припиняються майнові права будь-якої особи [189, с. 23]. Аналогічно з цим може бути оскаржена і дія чи бездіяльність арбітражного керуючого, і за усіма ознаками таке оскарження буде більше нагадувати оскарження дій суб'єкта владних повноважень згідно КАСУ, хоча і буде відбуватись в господарському процесі, адже в господарському суді як спеціалізованому юрисдикційному органі по цій категорії справ мають зосереджуватись і розв'язуватись усі спірні правовідносини, що відбуваються у справі про банкрутство.

Сторони згадувались в даній частині роботи як суб'єкти неспеціалізованого контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Проте сторони не можна назвати звичайним суб'єктом контролю, оскільки вони мають власний інтерес у справі. Судова практика свідчить, що сторони досить часто зловживають своїми процесуальними правами. Деструктивні дії особи, яка бере участь у розгляді справи господарським судом, з метою впливу на правовий конфлікт, із використанням своїх процесуальних прав, у наукових дослідженнях отримали назву процесуальної диверсії [251, с. 104].

Часто, сторони у справі про банкрутство, з метою власної вигоди, застосовують надмірний контроль за діями арбітражного керуючого щоби досягнути негативного результату для прав кредиторів або прав боржника. Тому, господарський суд створює умови реалізації прав сторін та учасників провадження у справах про банкрутство, притягує до відповідальності осіб, які не виконують вимог суду, контролює поведінку сторін, у тому числі з метою дотримання ними процесуальних строків.

Тому, надання сторонам та іншим учасникам провадження у справі про банкрутство права на оскарження більшості судових актів, здійснення невинновданого контролю за діями арбітражного керуючого не має створювати

істотних перешкод для здійснення розгляду справи про банкрутство та застосування судових процедур у межах строків, визначених законодавством.

Для реалізації у повній мірі контрольних повноважень учасників справи про банкрутство бажаним є внесення змін до процесуального законодавства щодо визначення кола судових актів, які підлягають оскарженню у справі про банкрутство, та скорочення строків розгляду апеляційних і касаційних скарг у таких справах [181].

Класичними учасниками у справі про банкрутство є сторони (кредитори та боржник) і арбітражний керуючий. Правове регулювання учасників у справі про банкрутство, насамперед сторін, відбувається у межах ідеології спеціального законодавства, яке, на відміну від Господарського процесуального кодексу України [83], не обмежує коло учасників у справі про банкрутство лише юридичними особами та фізичними особами-підприємцями.

КУПБ не передбачає участі третіх осіб у справі про банкрутство, хоча і оперує досить часто поняттям третіх осіб, але не в процесуальному, а в матеріально правовому сенсі, відносячи до них як раз тих, що не задіяні у справі суб'єктів цивільних і господарських відносин з боржником і кредиторами. Хоча судова практика з даного питання неоднозначна. Так, ухвалою від 19.10.2015 Львівський апеляційний господарський суд залучив у якості третьої особи, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, юридичну особу, поручителем якої є боржник [32].

Зміст поняття «інтерес» наводиться у рішенні Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004 [233].

Законним інтересом кредитора у процедурах банкрутства є його правомірний інтерес, що не повною мірою забезпечений відповідними правовими нормами, у результаті чого можуть бути відсутні кореспондуючі конкретні юридичні обов'язки інших учасників процедури банкрутства [175, с. 14].

Робота суду у справах про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом полягає у тому, щоб на основі фактів, наведених через диспозитивність проявлених дій учасниками та сторонами справи, досягнути правильного та законного рішення, яке б справедливо захистило сторін, які діяли належним чином та заставило нести відповідальність тих, хто зловживав своїм становищем або неналежно виконував покладені на нього обов'язки, що призвело до банкрутства.

Щоб задовольнити максимально ефективно інтереси сторін у справі про банкрутство, інтереси держави та суспільства, процедура банкрутства повинна пройти на найпродуктивнішому рівні та з мінімізацією негативних наслідків для сторін, а це у великій мірі залежить від роботи арбітражного керуючого, за діяльністю якого і встановлюється посилений контроль заявлених сторін та інших можливих учасників.

Для учасників у справі про банкрутство інтерес необхідно розглядати як потребу, яка є різною у кожного учасника і яка забезпечена різними механізмами у справі про банкрутство, і не завжди такі механізми є рівнозначними.

Ознаками учасників провадження у справі про банкрутство є:

- юридична заінтересованість у результаті процесу;
- право на вчинення процесуальних дій від власного імені;
- право на здійснення волевиявлення, спрямоване на виникнення, розвиток та закінчення процесу на тій чи іншій стадії;
- поширення на них законної сили судового рішення [245, с. 34].

Учасники провадження у справі про банкрутство мають власні, передбачені нормами законодавства права та обов'язки, зацікавлені у рішенні по справі та можуть процесуально впливати та контролювати як сам процес розгляду справи так і дії сторін або інших залучених осіб, в нашому випадку - арбітражного керуючого.

Учасниками у справі про банкрутство варто ще раз наголосити, є сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір [122].

Це пояснюється тим, що: «інститут банкрутства задуманий законодавцем для захисту не лише приватних, але і публічних інтересів» [70, с. 71]. Одним з таких проявів захисту публічних інтересів у процедурі банкрутства є не що інше - як можливість здійснення контролю за діями арбітражного керуючого функціональними суб'єктами контролю, до яких належать перераховані в КУПБ і на яких в КУАБ вказано опосередковано, як на інших учасників, щодо прав або обов'язків яких існує спір. Дана норма ще очікує свого тлумачення, оскільки спір може бути і не стосовно господарських відносин, а в цілому функціонування оборонної, інженерної, комунальної, культурної інфраструктури, побутових і культурних інтересів мешканців регіону.

Дії (бездіяльність) ліквідатора можуть бути оскаржені до господарського суду учасниками справи про банкрутство, права яких порушено такими діями (бездіяльністю) ч. 3 ст. 60 Кодексу [122].

Відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень здійснюється господарським судом за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою у разі:

- 1) невиконання або неналежного виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого;
- 2) зловживання правами арбітражного керуючого;
- 3) подання до суду неправдивих відомостей;
- 4) відмови арбітражному керуючому в наданні допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску;

- 5) припинення діяльності арбітражного керуючого;
- 6) наявності конфлікту інтересів.

Комітет кредиторів має право в будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності підстав.

За наявності підстав для відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень або за клопотанням комітету кредиторів господарський суд протягом 14 днів постановляє ухвалу про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень [122].

Отже, для здійснення захисту своїх інтересів та проведення контролю за діяльністю арбітражного керуючого сторони можуть подати до суду відповідне клопотання.

Для захисту своїх інтересів кредиторам варто подати до суду скаргу на дії арбітражного керуючого (ліквідатора) з обґрунтуванням їх незаконності. При цьому комітет кредиторів, може подати таке клопотання навіть не вказуючи підстав. Очевидно, ця норма спрямована на захист інтересів кредиторів, які навіть на етапі, коли в діях арбітражного керуючого ще не має ознак правопорушення відчують, що наміри арбітражного керуючого, його професійний рівень, неналежне володіння предметом справи дають підстави для сумнівів в ефективності забезпечення інтересів кредиторів. Тобто даний інструмент можна охарактеризувати як запобіжний контроль.

До процедур банкрутства у випадках, коли справа про банкрутство стосується публічно-правового інтересу, підлягають залученню й інші фінансові органи, що наділені спеціальною компетенцією, діяльність яких пов'язана з забезпеченням здійснення публічної фінансової діяльності, у тому числі тих, що забезпечують функціонування позабюджетних цільових публічних фондів коштів, державного регулятора ринків фінансових послуг.

Загальний характер такого роду відносин та виняткова вага, адже дані відносини становлять основу економіки держави, що забезпечують її стабільність, розвиток та безумовно, несуть істотний вплив на формування публічних фінансів, передбачених для здійснення публічних функцій держави, що визначає її нормальне функціонування, фінансову надійність і як результат - здатність виконувати свою управлінську функцію, визначає об'єктивну вимогу сучасності - контролю держави за процедурами банкрутства [54].

Контроль у сфері відносин санації і банкрутства опосередковано здійснюють деякі державні органи, до них відносяться: Кабінет Міністрів України; Фонд державного майна України; Державна податкова служба України; Антимонопольний комітет України; центральні органи виконавчої влади, фінансові органи; інші державні органи.

Кабінет Міністрів України готує пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів, приводить у відповідність із КУПБ і судовою практикою свої нормативні документи, організовує нормативно-правову роботу міністерств і інших центральних органів виконавчої влади [222]. Крім того, він керує роботою державного органу з питань банкрутства, ухвалює рішення про організаційну структуру цього органу, його матеріально-технічне і кадрове забезпечення, затверджує Положення про порядок його функціонування [204]. У разі банкрутства містоутворюючого або особливо небезпечного підприємства Кабінет Міністрів має право розраховатися з усіма кредиторами ще на етапі санації, готує і затверджує переліки особливо небезпечних підприємств країни.

Фонд державного майна України є учасником провадження у справі про банкрутство підприємства з державною формою власності або державною часткою не менше 25% статутного фонду. У випадку, коли трудовий колектив претендує на передачу йому в оренду цілісного майнового комплексу підприємства-боржника, забезпечує реалізацію такого переважного права. У

процедурі санації підприємства проводить попереднє вивчення і узгодження плану санації, якщо державна частка в статутному фонді перевищує 50% [228].

Державна податкова служба України також виступає учасником провадження у справі про банкрутство і стороною по справі, якщо борговими зобов'язаннями є податкові платежі боржника. Крім функції контролю за правильністю і своєчасністю перерахунку платежів до бюджетів, вона подає заяву до господарського суду, вживає заходів щодо своєчасного перерахунку податків, оформляє докази заборгованості суб'єкта господарювання. Як кредитор, представники державної податкової служби входять до комітету кредиторів та беруть участь в його роботі з кількістю голосів, пропорційною розміру податкової заборгованості. У разі погашення заборгованостей щодо сплати податків і зборів провадження у справі про банкрутство зупиняється [180].

Опосередкованість контролю з боку Фонду державного майна України та Державної податкової служби України не може не вплинути на діяльність арбітражного керуючого у справі про банкрутство, адже саме ці органи заінтересовані у тому, щоб ліквідаційна процедура була здійснена не на шкоду економічній діяльності країни.

Антимонопольний комітет України залучається до участі в процедурах банкрутства підприємств-монополістів і відряджає своїх представників до складу ліквідаційної комісії разом з іншими державними і місцевими органами. Необхідність залучення працівників Антимонопольного комітету обумовлена особливостями функціонування таких суб'єктів в національній господарській системі, а випадки обов'язкової їх участі в процедурі банкрутства обумовлені законодавством.

Представники центральних органів виконавчої влади за рішенням господарського суду беруть участь в процедурах санації і банкрутства містоутворюючого або особливо небезпечного підприємства [213].

Органи місцевого самоврядування, яким мають бути задоволені вимоги по сплаті державних і місцевих податків, а також обов'язкових платежів до бюджету і вимог органів соціального страхування і соціального забезпечення, теж здійснюють свого роду контроль за діяльністю арбітражного керуючого у відповідній справі про банкрутство.

Що стосується представників органу місцевого самоврядування, то вони теж є учасниками провадження у справі про банкрутство у випадках, передбачених КУПБ [122] зокрема раніше в законодавстві конкретизувалось, що така участь можлива щодо банкрутства містоутворюючого і особливо небезпечного підприємства. Наразі ця норма виключена, але це не означає, що зникли містоутворюючі чи особливо небезпечні підприємства, і це представляє певну проблему для нового законодавства. У межах своїх повноважень місцеві органи вживають заходи щодо запобігання банкрутству підприємства-боржника і направляють своїх представників до складу ліквідаційної комісії, забезпечують розрахунки з кредиторами, звертаються з клопотанням в господарський суд щодо продажу майна підприємства-боржника як цілісного майнового комплексу на конкурсі.

Містоутворюючим суб'єктом підприємницької діяльності визнавалась юридична особа, кількість працівників якої з урахуванням членів їх сімей становить не менш як половину чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа. Положення про містоутворюючі суб'єкти підприємницької діяльності застосовувались також до суб'єктів підприємницької діяльності, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб.

Особливо небезпечними суб'єктами підприємницької діяльності визнавались суб'єкти підприємницької діяльності вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної, нафтопереробної, інших галузей, визначені відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України, припинення

діяльності яких потребує здійснення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

Специфіка банкрутства містоутворюючих підприємств, насамперед, обумовлена високою імовірністю виникнення як мінімум у масштабах даного населеного пункту глибокої соціально-економічної кризи. Як зазначає В. Рибак, найбільша централізація функцій розподілу суспільних витрат як у федеративних, так і в унітарних державах спостерігається у сферах забезпечення національної безпеки, соціального забезпечення й адміністративних витрат [241].

Нагляд та посилений контроль за всіма учасниками ліквідаційної процедури, у тому числі арбітражним керуючим, у справах про банкрутство з вище наведеною специфікою, носить як загальнодержавний так регіональний характер та є необхідним на всіх стадіях його здійснення з метою якнайкращого вирішення для забезпечення благополуччя нашої держави в цілому.

Під час розгляду справи про банкрутство містоутворюючого суб'єкта підприємницької діяльності учасником провадження у справі про банкрутство визнавався орган місцевого самоврядування адміністративно-територіальної одиниці. Учасниками провадження у справі про банкрутство містоутворюючого суб'єкта підприємницької діяльності господарським судом могли бути визнані також центральні органи виконавчої влади.

При розгляді справи про банкрутство особливо небезпечного суб'єкта підприємницької діяльності учасниками провадження у справі про банкрутство крім відповідного органу місцевого самоврядування визнавались також центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого належить сфера діяльності боржника, та за необхідності державний орган з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, з питань охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, з питань геології та використання надр.

Якщо процедура банкрутства торкалась питань життєдіяльності небезпечного суб'єкта підприємництва, то залучення відповідних контролюючих органів та міністерств, які компетентні та відповідальні у даній сфері, для забезпечення контролю за діями арбітражного керуючого, як основної фігури у даній ліквідаційній процедурі, мусить мати місце з метою відвернення негативних наслідків для країни.

Продаж у справах про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності, що мають суспільну або іншу цінність для територіальної громади, містоутворюючих та особливо небезпечних суб'єктів підприємницької діяльності, здійснювався виключно у складі цілісного майнового комплексу.

Вище наведені положення законодавства про «погодження з органами місцевого самоврядування відповідних подальших дій арбітражного керуючого», «за участю представника органу місцевого самоврядування», на нашу думку, підтверджують здійснення контролю органів місцевого самоврядування за діяльністю арбітражного керуючого.

Наразі дещо незрозуміло, як дорадчий голос органів місцевого самоврядування в комітеті кредиторів може вплинути на проблемні питання банкрутства підприємств, що представляє негативні наслідки для територіальної громади.

Ще одним фактором контролю за діяльністю арбітражного керуючого органами місцевого самоврядування є положення статті 22 Закону «Про державну таємницю» [220], в якій йдеться про те, що допуск до державної таємниці під час застосування до боржника судових процедур банкрутства у встановленому законодавством порядку надається органами Служби безпеки України арбітражному керуючому (розпоряднику майна, керуючому санацією, ліквідатору) після проведення його перевірки за поданням державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, до сфери

управління якого (якої) належить боржник або який (яка) є замовником робіт, пов'язаних з державною таємницею.

У сукупності державні органи забезпечують певну систему контролю за діяльністю арбітражного керуючого, формування цивілізованих відносин санації і банкрутства, попередження та запобігання неплатоспроможності господарських суб'єктів.

Ефективність державного управління, його здатність до модернізації значною мірою залежить від рівня комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Важлива роль при цьому відводиться громадському контролю та нагляду, які у цивілізованому суспільстві є невід'ємним елементом системи державно-владних, громадських, гуманітарних та інших відносин.

Проблема громадського контролю є надзвичайно актуальною для України, адже на сьогодні влада, фактично вільна від нього, є безвідповідальною та не забезпечує повною мірою дотримання норм закону [230].

В умовах економічної нестабільності в контексті світових тенденцій і необхідності реформування процесів регулювання і забезпечення діяльності арбітражних керуючих поряд із державним регулюванням, контролем з боку сторін у справі про банкрутство та органів місцевого самоврядування за їх діяльністю, певну роль відведено громадському контролю.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що виходячи з вище наведених положень, на законодавчому рівні закріплено контроль за діяльністю арбітражного керуючого сторонами у справі, комітетом кредиторів, фондом державного майна України, представниками трудового колективу та власника, органами місцевого самоврядування та іншими неспеціалізованими суб'єктами, які можуть стати учасниками у справі, якщо їх права та законні інтереси зачіпаються в результаті банкрутства.

Отже, здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого сторонами у процедурі банкрутства, галузевими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та представниками громадськості як форма громадського контролю, набуває в цій сфері особливого значення та пов'язується з одночасним установленням тісніших зв'язків між ними й регуляторними органами держави, що забезпечує високу ефективність роботи всіх учасників справи, включаючи арбітражного керуючого.

Формами громадського контролю за діяльністю арбітражного керуючого є звернення громадян, інформаційний запит, розгляд питань на сесіях органів місцевого самоврядування, проведення громадських слухань, обговорення соціальних аспектів діяльності арбітражного керуючого у засобах масової інформації, наслідком чого може стати порушення проваджень щодо притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності.

2.4. Порядок притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності

Згідно базового принципу права, кожен, хто вчинив будь-яке правопорушення, повинен відповісти перед законом за свої діяння. У зв'язку з цим у державі існує механізм притягнення винних до відповідальності. Залежно від характеру правопорушення виділяють різні види юридичної відповідальності, зокрема й адміністративну.

Наказом Міністерства юстиції затверджено «Порядок контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) [162].

Даний порядок, так би мовити, доповнює статтю КУПБ [122] та конкретизує права Мін'юсту щодо перевірки діяльності арбітражних керуючих.

Порядком визначено етапи перевірки, які включають в себе:

- проведення перевірки та складення довідки про результати даної перевірки;
- надання арбітражним керуючим комісії заперечення щодо довідки та/або усунення виявлених порушень;
- складення акта з урахуванням наданих заперечень та/або усунутих арбітражним керуючим порушень.

У випадку виявлення під час проведення перевірки порушень у діяльності арбітражного керуючого орган контролю на підставі акта перевірки вносить припис про недопущення повторних порушень та розпорядження про усунення виявлених порушень.

Арбітражний керуючий зобов'язаний до закінчення строку, зазначеного в розпорядженні, усунути виявлені порушення та надати інформацію про це разом з відповідними документами до органу контролю, який виніс розпорядження.

У разі якщо подані документи підтверджують виконання розпорядження, орган контролю складає висновок про виконання розпорядження, який долучається до акта перевірки.

У разі якщо подані документи не підтверджують виконання розпорядження або арбітражний керуючий не подав до органу контролю документи, що підтверджують виконання розпорядження, орган контролю для перевірки виконання розпорядження призначає позапланову перевірку.

За результатами складеного акту орган контролю вносить пропозицію до структурного підрозділу Мін'юсту щодо внесення до Дисциплінарної комісії подання про накладення на арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення [164].

Підставами для накладення на арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення є:

- встановлення факту подання арбітражним керуючим у документах, які подаються для отримання свідоцтва на право здійснення діяльності арбітражного керуючого, неправдивих відомостей;
- вчинення арбітражним керуючим протягом року після винесення припису або розпорядження повторного порушення, аналогічного раніше вчиненому;
- невиконання арбітражним керуючим розпорядження про усунення порушень законодавства з питань банкрутства в строки, визначені органом контролю;
- відмова арбітражного керуючого в проведенні перевірки;
- грубе порушення арбітражним керуючим законодавства під час виконання повноважень, що призвело до грубого порушення прав та законних інтересів боржника та кредиторів боржника (банкрута);
- встановлення за результатами перевірки неможливості арбітражного керуючого виконувати повноваження, а саме: втрата громадянства України, набрання законної сили обвинувальним вироком щодо арбітражного керуючого за вчинення корисливого злочину або яким арбітражному керуючому заборонено здійснювати цей вид господарської діяльності чи займати керівні посади;
- винесення Дисциплінарною комісією двох або більше попереджень.

Контроль з боку державного органу з питань банкрутства здійснюється у вигляді планових та позапланових перевірок.

Дисциплінарними стягненнями, що накладаються на арбітражного керуючого, є:

- попередження;
- позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Порядок здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого має ряд недоліків, які дають можливість додаткового впливу на арбітражного керуючого, а саме: проведення перевірки за заявою особи, яка не є учасником у жодній зі справ про банкрутство, в яких виконував обов'язки арбітражний керуючий; проведення перевірки щодо виконання арбітражним керуючим своїх обов'язків на підприємствах, на яких останній вже не виконує свої функції; відсутність відповідальності як у територіальних органів так і Дисциплінарної комісії за прийняті рішення, які були скасовані в судовому порядку [293].

Основним завданням держави у сфері запобігання правопорушенням є розвиток і удосконалення інституту відповідальності, зокрема адміністративної, з урахуванням усіх її функцій, в тому числі - превентивної.

Таке завдання реалізується шляхом вдосконалення порядку притягнення до адміністративної відповідальності порушників. Останніми можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, а у нашому випадку, арбітражний керуючий. Однак, порядок притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення арбітражних керуючих недостатньо розроблений і нормативно регламентований.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності регулюється нормами КУпАП [123]. Особливості порядку притягнення до адміністративної відповідальності арбітражного керуючого безпосередньо виражаються через особливості адміністративного провадження.

В юридичній енциклопедичній літературі адміністративне провадження трактується як регламентований законом порядок діяльності органів (посадових осіб) адміністративної юрисдикції та судових органів по вирішенню справ про адміністративні правопорушення [292, с. 49]

Важливою і центральною фігурою процедури банкрутства є арбітражний керуючий [193, с.13-15]. Через нього відбувається реалізація зв'язку між боржником, кредиторами і господарським судом. Від дій арбітражного керуючого залежить подальша доля боржника.

На наш погляд, арбітражний керуючий повинен нести в тому числі адміністративну відповідальність за свої дії, незалежно від форми провини, так само як і всі інші суб'єкти підприємницької діяльності, без жодних пільг і обмежень. Від некомпетентності і недбалості арбітражного керуючого не повинні страждати інші особи. Однак розмір заподіяної шкоди від діяльності арбітражних керуючих може обчислюватися десятками мільйонів гривень, і важкими економічними і соціальними наслідками, які держава не може допустити.

Як зауважує фахівець, коментуючи ситуацію початку пострадянських ринкових перетворень, традиційно російський сукупний механізм розгляду справ про банкрутство покладає на суди необґрунтовано великий тягар здійснення функцій публічної влади, що тягне за собою небезпечну і завідомо нетрадиційну дифузію двох гілок державної влади – судової та виконавчої [113, с. 44]. Твердження є справедливим і для України. Перевантаження суду нехарактерними для нього функціями не може вважатися виправданими. Слід визнати справедливість зауваження В. С. Анохіна про те, що навряд чи правомірно покладати на суд функції керівництва процесом банкрутства. Справа суду розглядати та вирішувати конкретні спори [28, с. 273].

А це є ще одним підтвердженням того, що значна частина контрольних функцій господарського суду в провадженні у справах про банкрутство –

фактично лише ховається в надрах господарського процесуального кодексу і законодавства про відновлення платоспроможності, насправді ж є не чим іншим, як здійсненням контролю адміністративно-правовими методами.

Підставою для порушення справи є скоєння арбітражним керуючим адміністративного правопорушення, яке фіксується у протоколі про адміністративне правопорушення, що його складає уповноважена особа.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається переважно за місцем його скоєння. Термін вирішення справи встановлюється законодавством. Справа розглядається в присутності особи, притягнутої до адміністративної відповідальності. За її відсутності справа може бути розглянута лише у випадках, коли є дані про своєчасне оповіщення про місце й час розгляду справи та якщо від неї не було клопотання про відкладення справи. Законодавство передбачає випадки, коли присутність особи, що притягується до адміністративної відповідальності, обов'язкова.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито. На цій стадії провадження орган (посадова особа) повинен з'ясувати: чи було скоєно адміністративне правопорушення; чи винна дана особа в його скоєнні; чи підлягає вона адміністративній відповідальності; чи є обставини, що пом'якшують чи збільшують провину; чи мав місце матеріальний збиток; чи є підстави для передачі матеріалів справи на розгляд громадських організацій, трудового колективу; інші обставини, які мали б значення для вірного вирішення справи.

Розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) видає постанову у справі.

Отже, на арбітражного керуючого може бути покладена адміністративна відповідальність за адміністративні правопорушення в галузі фінансів та підприємницької діяльності. Такий вид юридичної відповідальності застосовується у випадку протиправних дій чи бездіяльності арбітражного

керуючого, за які Кодексом про адміністративні правопорушення України [122] встановлена адміністративна відповідальність[244, с.9].

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності арбітражного керуючого регулюється чинним законодавством України та здійснюється контролюючими органами за його діяльністю та має на меті повне та всебічне виявлення обставин справи, що можуть нести в собі протиправний характер.

Процедура притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності має в собі певні особливості в залежності від складу правопорушення, яке мало місце. Розрізняється порядок притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм в тих випадках, коли арбітражний керуючий виконує обов'язки керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності за КУпАП а також окремий порядок настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, що виявила бажання займатись діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопуск такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого.

2.5. Порядок оскарження арбітражним керуючим дій і рішень контролюючого органу

Оскарження рішень, дій або бездіяльності є одним із головних прав людини та громадянина у сучасному суспільстві. У Конституції України [127] за громадянином закріплена можливість на власний розсуд обирати спосіб оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади. Відповідно до положень Основного Закону особа може звернутися за захистом свого порушеного права до суду і таким чином реалізувати своє право на судове оскарження, або ж до вищестоящего органу у порядку підлеглості, а отже, скористатися правом на адміністративне оскарження [47].

На сьогодні чинним вітчизняним законодавством не передбачено імперативної норми, котра б зобов'язувала скаржника використовувати адміністративний порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, перш ніж звернутися до суду.

Що стосується адміністративного порядку оскарження рішень органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого, то сюди можна віднести оскарження акта перевірки, дій Комісії та її членів до Дисциплінарної комісії.

Право звернення до Дисциплінарної комісії мають арбітражний керуючий та учасники провадження у справі про банкрутство у разі, якщо вони вважають висновки акта перевірки, проведеної за їх скаргою, неправомірними. Причому оскаржити до Дисциплінарної комісії можна, на відміну від судового оскарження, акт перевірки.

Відповідно до п. 4.3 Порядку контролю арбітражний керуючий має право протягом усього часу проведення перевірки до моменту складання акта перевірки бути присутнім під час проведення перевірки та надавати додаткові документи та пояснення. Це означає, що арбітражний керуючий має право постійно

отримувати в комісії з перевірки інформацію про стан перевірки та попередні висновки щодо тих чи інших питань перевірки та надавати з цих питань додаткову інформацію чи документи.

Порядком контролю [162] передбачено, що в останній день перевірки орган контролю складає та підписує Довідку, в резолютивній частині якої обов'язково зазначаються виявлені під час перевірки порушення та дата, до якої комісія приймає пояснення, заперечення до довідки та інформацію про усунення порушень. Як вже зазначалось, арбітражний керуючий, у разі якщо він погоджується з виявленими під час перевірки порушеннями, має право протягом п'яти робочих днів їх усунути та подати відповідну інформацію органу контролю. У разі якщо арбітражний керуючий не погоджується з виявленими порушеннями, то він протягом цього самого терміну може подати органу контролю аргументоване заперечення на довідку, яке комісія повинна розглянути, врахувати або аргументовано відхилити. Інформація про усунення порушень, враховані та відхилені заперечення арбітражного керуючого обов'язково зазначаються в акті перевірки [280].

Висновок щодо відповідності висновків акта перевірки законодавству, який готується за результатом розгляду в Мін'юсті питання щодо притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності, арбітражним керуючим може бути оскаржено у суді.

Практика розгляду спорів адміністративними судами показує, що справи про притягнення до адміністративної відповідальності арбітражних керуючих так само мають місце як і справи про оскарження останніми дій контролюючих органів.

Так, своєю Постановою №826/7631/14 Окружний адміністративний суд міста Києва позовні вимоги арбітражного керуючого про визнання протиправним висновків акту, скасування припису та розпорядження до Головного управління

юстиції у Луганській області Міністерства юстиції України задовольнив частково [206].

Іншою Ухвалою Апеляційний адміністративний суду апеляційну скаргу арбітражного керуючого з адміністративним позовом до Міністерства юстиції України про визнання протиправними (незаконними) такими, що не відповідають нормативно-правовим актам вищої юридичної сили та нечинними з моменту прийняття відповідних норм - залишив без задоволення [270].

Одеський окружний адміністративний суд у своїй Ухвалі [271] адміністративний позов арбітражного керуючого до Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції в Одеській області про визнання неправомірними та скасування пунктів наказу, визнання неправомірними дій та зобов'язання вчинити певні дії – повернув позивачу.

Арбітражні керуючі мають бути захищені від тиску в професійній діяльності, однак і зловживання ними посадовими обов'язками повинно контролюватися та належним чином каратися, а у випадках виникнення спірних питань, останнє слово завжди за судами.

Одним із найбільш досліджених питань в юридичній науці є «оскарження судових рішень», проте це питання не втратило своєї актуальності і на сьогодні. Проблемним залишається апеляційне та касаційне оскарження рішень в умовах ринкових перетворень в нашій державі.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод передбачає одне з основних прав людини - право на справедливий суд, складовою якого є право доступу до суду [125].

Доступ до апеляційного та/або касаційного оскарження судових рішень особливо важливою складовою забезпечення права особи на судовий захист є однією з основних позицій Європейського суду з прав людини [215].

Конституція України передбачає забезпечення апеляційного перегляду справи та у визначених законом випадках - касаційного оскарження судового рішення [127].

Стаття 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що учасники судового процесу та інші особи мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення [226].

Норми чинного українського законодавства повною мірою сприяють та надають можливість учасникам суспільних відносин захистити порушене, на їх думку, право в апеляційному чи касаційному провадженні.

Право на оскарження судових рішень можна визначити, як передбачену процесуальним законодавством міру можливої поведінки особи щодо оскарження винесеного судом рішення, як до, так і після його вступу в законну силу (апеляційне, касаційне оскарження та оскарження у зв'язку з виключними обставинами) [128].

Для захисту своїх інтересів суб'єкту правовідносин слід, у першу чергу, керуватися нормами міжнародного права у сфері захисту прав людини і громадянина, Конституцією України, а вже на їхньому фоні - іншим національним законодавством, яке часто є не досить об'єктивним та вивіреним відповідно до світових правових стандартів.

Законодавець, встановивши обов'язок сторін добросовісно користуватися процесуальними правами, не встановив конкретних механізмів протидії зловживанню цими правами [173].

Арбітражний керуючий як учасник господарського процесу у справі про банкрутство має право оскаржувати дії контролюючого органу в суді. Тобто, всі наведені вище нюанси процедури апеляційного та касаційного оскарження у господарському судочинстві безпосередньо стосуються і його суб'єктивних прав.

Отримання головними управліннями юстиції Міністерства юстиції України як територіальними органами з питань банкрутства повноважень зі здійснення перевірок додержання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) норм законодавства, закономірно спричинило виникнення нового роду справ в адміністративному судочинстві, пов'язаних з оскарженням рішень, дій чи бездіяльності даних контролюючих органів за результатами проведених дій.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 2 КАС України [120], у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони:) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); безсторонньо (неупереджено); добросовісно; розсудливо; з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; своєчасно, тобто протягом розумного строку.

Відповідно до ст.19 Конституції України [127] органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до ч.1 ст.2 КАС України [120] завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод

та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

КАС України [120] встановлено, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відповідно до положень цього кодексу, розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Згідно ч. 1-2 КАС України [120] передбачено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених статтею 78 цього Кодексу. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Аналізуючи зміст цих правових норм можна прийти до висновку, що арбітражний керуючий має право звертатись до адміністративного суду з адміністративним позовом про скасування і визнання такими, що не відповідають закону дій та рішень контролюючих органів, прийнятих стосовно нього.

З іншого боку, сам арбітражний керуючий як вже розглядалось вище, виконує певні владні повноваження, принаймні точно представляє у справі про банкрутство публічний інтерес. Проте відповідь на питання, чи можуть бути його дії і рішення у зв'язку з участю у конкретній господарській справі бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства буде негативною. Як суб'єкт, щодо якого здійснюється державний контроль, арбітражний керуючий може стати учасником спірних адміністративних правовідносин, проте як особливий суб'єкт провадження у справі про банкрутство, дії якого вважаються сторонами у справі

або іншими особами незаконними, арбітражний керуючий може відповідати за свої неправомірні дії в межах господарського процесу.

Рішення державного органу з питань банкрутства про позбавлення арбітражного керуючого права на здійснення діяльності арбітражного керуючого може бути оскаржено ним до суду.

Оскарження арбітражним керуючим дій і рішень контролюючого органу до суду не зупиняє його дію.

Законодавство України на всіх рівнях гарантує можливість суб'єктам правовідносин захистити свої порушені права, при цьому не має обмежень, які б не дозволяли це зробити після винесення судового рішення по справі у апеляційній та касаційній інстанції в межах процесуальних строків та можливостей, які передбачені нормами права.

Арбітражний керуючий є однією із ключових фігур у справі про банкрутство, який керує проблемним суб'єктом господарювання на підставі рішення суду, до його кандидатури, звичайно, можуть мати місце питання як в боржника так і кредиторів але законодавство не надає їм права оскаржити судові рішення про його призначення, тим самим обмеживши їх у можливості захисту своїх прав у касаційному порядку.

Якщо в межах справи про банкрутство у кредиторів та господарського суду не виникає жодних претензій до якості роботи арбітражного керуючого, то немає сенсу та підстав для перевірки його діяльності органами з питань у справах про банкрутство, оскільки саме суд, маючи повне уявлення у справі про банкрутство, найповніший перелік матеріалів та можливість отримати будь-які необхідні документи в межах своїх повноважень, може застосувати або відмовити у застосуванні до арбітражного керуючого заходів впливу [133].

Дана думка спонукає говорити про те, що суд, який призначає особу арбітражного керуючого у конкретній справі про банкрутство, як ніхто інший, наділений правом контролювати його діяльність та вирішувати питання, які

стосуються незадовільного стану виконання ним повноважень та приймати з цього приводу відповідні рішення.

Можна зробити висновки, що надмірне регулювання та різноплановий контроль з боку декількох непересічних контролюючих органів за діяльністю арбітражного керуючого, в якійсь мірі, створює обтяженість та відволікаючий ефект у його роботі, що призводить до зниження ефективності його дій, конфліктних моментів та нівелює поняття про його незалежне професійне становище.

З метою забезпечення можливості захисту свої прав, арбітражним керуючим надана можливість оскарження дій контролюючих органів до суду, що гарантується нормами процесуального законодавства, законодавства у сфері банкрутства та Конституцією України, яка гарантує принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду (крім випадків, встановлених законом) в апеляційному чи касаційному порядку, яке має бути забезпечене (за винятком встановленої законом заборони на таке оскарження). Таке рішення, якщо воно прийняте в межах господарської справи підлягає оскарженню за правилами господарського судочинства.

Разом з тим, у випадку прийняття за наслідками перевірки контролюючим органом рішення про позбавлення особи свідоцтва арбітражного керуючого, оскарження і захист прав та законних інтересів особи арбітражного керуючого, щодо якого було прийняте таке неправомірне рішення здійснюється адміністративним судом в межах його компетенції та за правилами Кодексу адміністративного судочинства України. На нашу думку, це ніяким чином не зашкодить господарсько-правовій природі правовідносин неспроможності, проте правила розгляду справ за Кодексом адміністративного судочинства більш детально відповідають сутності взаємовідносин між арбітражним керуючим, як представником публічного інтересу і іншими особами, права яких може бути порушено.

Порушення таких прав з боку арбатражного керуючого означатиме, що їх порушила не приватна особа діючи у своєму приватному інтересі, а суб'єкт делегованих повноважень, який отримав їх від суду безпосередньо, і від держави опосередковано для реалізації державної функції.

Висновки до Розділу 2

Отже реалізація функції державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого виходить далеко за межі певних категорій справ, не кажучи вже про обставини конкретних господарських спорів.

Реалізацію функції контролю за діяльністю арбітражного керуючого слід визначити як сукупність повноважень спеціально уповноваженого державного органу у сфері банкрутства і саморегулювних організацій, які шляхом встановлених процедур і правових форм контрольної діяльності здійснюють контроль шляхом організації відповідних проваджень у вигляді перевірок, здійснення запитів щодо надання інформації, проведення атестаційних процедур щодо арбітражних керуючих та осіб, які бажають отримати право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

Реалізація функції контролю за діяльністю арбітражного керуючого передбачає наявність визначених правових форм і процедур, що гарантують незалежний неупереджений розгляд всіх обставин справи, надання їм належної оцінки, забезпечення права арбітражних керуючих на участь в процедурі, надання пояснень зауважень, додаткової інформації а також права на оскарження неправомірних дій і рішень контролюючого органу.

Перевіряючи правомірність дій та рішень арбітражного керуючого, сторін справи та залучених осіб, тим самим, господарський суд здійснює функцію контролю у провадженнях про банкрутство.

Наведені контрольні повноваження господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого у справах про банкрутство, надають підстави говорити про наявність адміністративного контролю за його діяльністю з боку судової гілки влади, який проявляється у спеціальній формі та має правові наслідки.

Таким чином, якщо по відношенню до сторін провадження у справі про банкрутство господарським судом здійснюється лише перевірка відповідності

дій і рішень сторони чинному господарському законодавству, правомірність задоволення майнових вимог, то адміністративно-правовими засобами судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є перевірка законності, доцільності і ефективності дій і рішень арбітражного керуючого з точки зору найбільш оптимального задоволення інтересів сторін, обрання різних видів процедур врегулювання проблеми неплатоспроможності та належного їх дотримання і виконання арбітражним керуючим.

Окремим суб'єктом судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є адміністративні суди під час розгляду адміністративних спорів між органами контролю та арбітражними керуючими стосовно правомірності застосування санкцій за результатами перевірок контрольним органом діяльності арбітражного керуючого. В таких випадках предметом розгляду є адміністративний спір між суб'єктом владних повноважень та підконтрольним суб'єктом яким є арбітражний керуючий.

Здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого сторонами у процедурі банкрутства, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та представниками громадськості як форма громадського контролю, набуває особливого значення та пов'язується з одночасним установленням тісніших зв'язків між цими специфічними контролюючими суб'єктами і органами державного контролю, що забезпечує високу ефективність і сувору відповідність дій арбітражного керуючого чинному законодавству.

Формами громадського контролю за діяльністю арбітражного керуючого є звернення громадян, інформаційний запит, розгляд питань на сесіях органів місцевого самоврядування, проведення громадських слухань, обговорення соціальних аспектів діяльності арбітражного керуючого у засобах масової інформації, наслідком чого може стати порушення проваджень щодо притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності відповідними органами адміністративної юрисдикції.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності арбітражного керуючого регулюється чинним законодавством України та здійснюється контролюючими органами та має на меті повне та всебічне виявлення обставин справи, що можуть мати протиправний характер.

Процедура притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності має в собі певні особливості в залежності від складу правопорушення, яке мало місце. Розрізняється порядок притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм в тих випадках, коли арбітражний керуючий виконує обов'язки керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності за КУпАП а також окремий порядок настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, що виявила бажання займатись діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопуск такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого.

З метою забезпечення можливості захисту свої прав, арбітражному керуючому надана можливість оскарження дій контролюючих органів до суду, що гарантується нормами процесуального законодавства, законодавства у сфері банкрутства та Конституцією України, яка гарантує принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду (крім випадків, встановлених законом) в апеляційному чи касаційному порядку, яке має бути забезпечене (за винятком встановлених в законі обмежень на таке оскарження). Таке рішення, якщо воно прийняте в межах господарської справи, підлягає оскарженню за правилами господарського судочинства.

Разом з тим, у випадку прийняття за наслідками перевірки контролюючим органом рішення про позбавлення особи свідоцтва арбітражного керуючого, оскарження і захист прав та законних інтересів особи арбітражного керуючого,

щодо якого було прийняте таке неправомірне рішення здійснюється адміністративним судом в межах його компетенції та за правилами КАСУ.

РОЗДІЛ 3. Підвищення ефективності правового інституту здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого

3.1. Зарубіжні моделі здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих

Значна роль і недостатня практична розробленість адміністративно - правового регулювання здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих визначають безперечну актуальність цієї тематики в сучасних умовах, тому розгляд та порівняльний аналіз моделей регулювання банкрутства з боку державних органів у зарубіжних країнах є досить пізнавальним та повчальним з метою перейняття позитивного досвіду.

Поняття неспроможності і банкрутства як юридичні терміни означають одне й те ж саме явище і виникли під впливом законодавства та судової практики англomовних країн. Проте банкрутство як елемент неспроможності має вузький зміст. Крім того, банкрутство може вважатися кримінальним діянням і регулюється кримінальним законодавством.

Законодавство про банкрутство в країнах з ринковою економікою необхідне для розвитку економіки, заснованої на конкуренції і безперервних структурних змінах [114].

Законодавство про банкрутство у ринкових країнах переслідує наступні цілі:

- повернення боргів кредиторам за допомогою розподілу виручки від продажу активів у виді акцій реорганізованого діючого підприємства у разі наявності можливості відновлення його платоспроможності;
- захист активів підприємства-боржника на користь кредиторів і їх розподіл відповідно до закону в цілях максимального задоволення вимог кредиторів;

- забезпечення механізму розгляду справ про порушення і зловживання в управлінні збанкрутілими підприємствами і анулювання неправомірних операцій;

- максимальне використання існуючих можливостей порятунку підприємства або його структурних одиниць, які за допомогою процедури банкрутства будуть відновлені і зможуть внести свій вклад до економіки країни [108, с. 35].

Як бачимо, аналогічні цілі та завдання ставить перед собою українське законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, хоча за кордоном, слід наголосити, права кредиторів є досить чітко виражені та захищаються на найвищому рівні, що говорить про специфіку економіки даних країн.

Закордоном також наявний спеціально створений державний орган з питань банкрутства, який є необхідним елементом при проведенні процедур банкрутства. У деяких країнах функції цих органів іноді виконують органи прокуратури, судової влади та інші органи публічної влади. Але в будь-якому випадку, сфера банкрутства або фінансової неспроможності підприємств не залишається поза увагою держави [114].

Закордонна практика у сфері неспроможності ще раз підтверджує думку про те, що для економіки будь - якої країни та її розвитку наявність чіткого законодавчого регулювання та належного правового закріплення усіх правових питань, що відносяться до даної сфери є безумовно важливою та необхідною для здорового економічного клімату в країні та належного функціонування усіх суб'єктів господарювання.

Важливою фігурою провадження у справі про неспроможність є арбітражний керуючий (Україна) [88, с. 29], федеральний керуючий (США), конкурсний керуючий (ФРН), куратор (Великобританія) [84, с. 420]. У процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом вони

відіграють одну з головних ролей, що характерно для законодавства більшості економічно розвинених країн.

Австралійське законодавство державним органом з питань банкрутства визначає державну Комісію з корпоративних справ, до повноважень якої входить аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання, підготування висновку про відповідальність керівників боржника за доведення підприємства до банкрутства та ряд інших.

У Сполучених Штатах справи про банкрутство законодавчо регулюються на федеральному рівні Кодексом законів про банкрутство, а спеціальним органом, який займається адміністративним управлінням справ про банкрутство є - Виконавче бюро федеральних керуючих США [138, с. 11]. Основна функція федеральних керуючих полягає в нагляді за ходом процесів у галузі банкрутства [105, с. 107]. Вони набувають статусу довірчого власника, який здійснює управління майном боржника в інтересах вигодонабувачів - конкурсних кредиторів та неспроможного боржника [153, с. 15]. Федеральним керуючим може бути юрист, який спеціалізується у справах про неспроможність [3]. В Сполучених Штатах Америки наявна законодавча практика вирішення справ про реорганізацію і банкрутство у вигляді Кодексу про банкрутство від 1979 року, який входить до складу Зводу федеральних законів США [13, 79].

Федеральний керуючий зобов'язаний внести заставу на користь Сполучених Штатів у розмірі, встановленому судом, як підтвердження належного виконання ним своїх обов'язків та за умови досягнення цього ефекту, отримує внесені гроші назад [177, с. 165].

Відповідно до Зводу законів Сполучених Штатів «будь-який федеральний керуючий може бути відсторонений від посади Генеральним прокурором» [7].

Централізація нагляду за діяльністю федеральних керуючих з боку Генерального прокурора США та суду є дієвим механізмом запобігання можливих корупційних дій у справах про неспроможність [79, с. 5].

Державні федеральні керуючі здійснюють контроль за діяльністю незалежних конкурсних керуючих та її належною оплатою, а також беруть участь у запобіганні шахрайству, нечесності й порушенням законності під час здійснення процедур банкрутства. Інститут федеральних керуючих в США досить розвинений та законодавчо врегульований на найвищому рівні, що говорить про значущість даної сфери правовідносин для США, а як ми знаємо ця країна є однією з найбільш економічно розвинених, тому її досвід заслуговує на використання для нашого вітчизняного законодавства та розвитку інституту арбітражних керуючих в цілому [150].

Досить важливий є досвід США для інституту арбітражного керуючого у сфері страхування ризиків його роботи, який варто було б перейняти й нам, за океаном практикують внесення застави федеральним керуючим як гарантії його належної роботи, в Україні цим займаються страхові компанії, що не так стимулює до законності та ефективності при виконанні ним повноважень у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, що не скажеш про досвід Сполучених Штатів Америки.

Швейцарська система неспроможності представлена державним органом з банкрутства, який об'єднаний в єдину систему з податковою службою і органами судового виконання та забезпечує здійснення процедур банкрутства.

Основними завданнями даного органу є визначення і здійснення державної політики в сфері банкрутства; навчання, ліцензування, консультування арбітражних керуючих; надання пояснень усім зацікавленим сторонам при здійсненні процедур банкрутства; здійснення офіційного повідомлення про визнання підприємств банкрутами та ряд інших.

Федеральна служба з фінансового оздоровлення і банкрутства - спеціальний орган у сфері банкрутства та супутніх правовідносин у Росії, яка здійснює виконавчі, контрольні, дозвільні, регулюючі і організаційні функції, передбачені

законодавством про фінансове оздоровлення і неспроможність суб'єктів господарювання.

Дана служба займається розробкою і реалізацією державної політики щодо попередження економічної неспроможності; вживає заходів із фінансового оздоровлення і попередження економічної неспроможності комерційних організацій та індивідуальних підприємців; здійснює в установленому порядку ліцензування діяльності антикризових керуючих у справах про економічну неспроможність і контролює діяльність цих осіб; забезпечує проведення процедур економічної неспроможності відсутніх боржників; організовує підготовку і проведення атестації на відповідність фізичних осіб професійно-кваліфікаційним вимогам, що пред'являються до керуючих в справах про економічну неспроможність [210].

Служба банкрутства - офіційний орган у Великобританії, яка займається питаннями неплатоспроможності. До кола її компетенції належать питання вибудування єдиної політики у сфері банкрутства, аналіз фінансового стану і контроль фінансової діяльності всіх фізичних і юридичних осіб, стосовно яких у суді порушено справу про неспроможність, з метою виявлення вірогідних причин банкрутства боржника і збитків, що зазнані ним; здійснення функцій арбітражного керуючого у справах, що представляють суспільний інтерес; ліцензування і регулювання діяльності фахівців з банкрутства; контроль відповідності діяльності арбітражних керуючих професійно-етичному кодексу і законодавству про банкрутство; перевірка документації будь-якої компанії у разі надходження скарг від клієнтів, партнерів або громадськості та інші [105, с. 107].

Арбітражне управління Великої Британії побудоване за принципом саморегулювання. Спеціаліст з неспроможності співпрацює з боржником або кредиторами на договірних засадах. У разі, якщо підприємство не в змозі найняти арбітражного керуючого, суд призначає офіційного керуючого - державного службовця [8].

Займатися роботою арбітражного керуючого у Великобританії можна двома шляхами:

- отримати ліцензію однієї з кількох професійних організацій, членом якої є зацікавлена особа. Факт членства є обов'язковою умовою отримання ліцензії. Професійні організації об'єднують представників певної професії на певній території, їхній офіційний статус має бути визнаний уповноваженим державним органом.

- отримати право на здійснення діяльності від уповноваженого державного органу [151].

Особа, яка зацікавлена професією арбітражного керуючого зобов'язана скласти іспит і мати гарантію компенсації збитків, заподіяних її професійною діяльністю. Регулювання і контроль професійної діяльності у сфері неплатоспроможності здійснюється через інститути саморегулювання і державні інститути.

Досвід країн говорить про схожі моделі регулювання правовідносин у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом і про наявність у більшості з них спеціального органу, який здійснює державну політику в окресленій сфері через надане коло повноважень.

Але слід зазначити, що існує ряд країн, в яких не виділено дані правовідносини, як самостійні, та контроль за їх виникненням та належним розглядом здійснює не окрема служба, а це питання відноситься до компетенції наявних органів влади.

Наприклад, у Федеративній Республіці Німеччині справи про банкрутство та неспроможність розглядаються виключно у судовому порядку. До компетенції місцевих судів входить нагляд за діяльністю конкурсних керуючих, складання переліку всіх юристів компетентних і правомочних на здійснення процедур банкрутства.

Професія керуючого у справах про неспроможність майже не регулюється на законодавчому рівні. У цій країні існують організації, що об'єднують керуючих у справах про неспроможність. Вони виконують переважно функції, пов'язані з лобіюванням законодавчих змін. Ці організації не мають офіційного статусу, визнаного державними органами. Членство в них не є обов'язковим для отримання права на виконання функцій керуючого [151].

У ФРН арбітражне керівництво побудоване на роботі судових органів з арбітражними керуючими. Робота органів державної влади здійснюється у цих правовідносинах на загальних засадах. Міністерство юстиції ФРН уповноважене регулювати окремі питання публікації оголошення про відкриття процедури банкрутства в електронній системі [275].

Тобто взаємозв'язок даних органів носить умовний характер і окреслюється вирішенням технічних питань. Конкурсним керуючим призначається виключно фізична особа, що є незалежною від кредиторів, боржника та добре обізнана в економічних справах. Вибір конкретного конкурсного керуючого відповідає потребам відповідного процесу щодо неспроможності, автоматизоване вивчення списків та спонтанний вибір не мають місця [237].

Така процедура підбору кандидатів на посаду арбітражного керуючого не співпадає з українськими реаліями системи банкрутства.

Відповідно до практики Конституційного суду ФРН, від суддів, що займаються неспроможністю, вимагають складення так званих попередніх списків конкурсних керуючих. Кожен кандидат повинен мати свідоцтво про наявність спеціальних знань у сфері неспроможності та управління, високу кваліфікацію, діяти згідно правилам професійної етики та мати територіально вигідне місце проживання, адже оплата транспортних розходів підвищує вартість послуг керуючого [287].

Німецька процедура відбору кандидатів на пост арбітражного керуючого своїм основним принципом передбачає недопущення незаконного управління

майном. Всі дії та процеси, які відбуваються при процедурі банкрутства здійснюються арбітражним керуючим особисто.

Французька Республіка має професійний орган, що забезпечує доступ до професії адміністратора - Національна комісія адміністраторів. Комісія складає «Національний список адміністраторів», і лише особи, представлені в цьому списку, можуть призначатися судами на процедури банкрутства [49, с. 25].

У Французькій Республіці нагляд за діяльністю конкурсних керуючих здійснює прокурор, а також суддя, призначений Міністерством юстиції, який може в будь-який час проводити перевірки. Існує система ліцензування діяльності судових адміністраторів, уповноважених ліквідаторів та експертів з оцінки ситуації на підприємстві [56,67].

Широким аспектом повноважень наділені органи прокуратури Французької Республіки по відношенню до арбітражного керуючого, що не є характерним для більшості законодавств країн світу, України в тому числі.

Прокурор тут уповноважений передавати справу про неспроможність боржника до суду, направляти запит про заміну осіб, що приймають участь в процедурі (керуючого, експерта, представника кредиторів); запит про скасування плану реорганізації, про припинення діяльності боржника та відкриття ліквідаційної процедури, тощо [104]. В основі такого законодавства лежить той аргумент, що суд та органи прокуратури можуть краще реалізувати суспільні інтереси [39].

Мова йде про те, що дані органи представляють суспільні інтереси та є зацікавленими у їх успішності та відсутності утисків у їх сторону, наприклад, необхідність збереження робочих місць.

Суд може у будь-який момент змінювати об'єми наданих ним повноважень з метою збереження цілісності майнових активів боржника [106].

Дуже повно та чітко французька правова система закріплює весь спектр прав та повноважень інституту арбітражного керівництва, тим самим говорить про відповідальне ставлення країни до забезпечення здорового економічного клімату.

Канадська державна система банкрутства - це адміністративна система, що складається з місцевих відділень та центрального органу з питань банкрутств. Голова кожного відділення є працівником судової влади та наділений відповідними повноваженнями для провадження своєї діяльності [9].

Тобто у цій країні досить врівноважено й ефективно співпрацюють головні учасники процедури банкрутства.

Державний орган з питань банкрутства наділений контрольними, нормотворчими та адміністративними повноваженнями [109].

Канада залучила потенціал від державних органів, органів судової влади та арбітражного керівництва на покращення економічного зростання країни, шляхом їх розумної взаємодії.

А от в Італійській Республіці не існує спеціального органу виконавчої влади, що займається питаннями банкрутства, тобто держава не втручається у дану процедуру. В Бельгії участь держави в процедурі банкрутства опосередковано представляє прокуратура [126, с. 113].

В Італійській Республіці передбачений окремий відділ в судах загальної юрисдикції, що займається виключно справами про банкрутство [1]. Конкурсним керуючим виступає суддя, що має виключну спеціалізацію у справах про банкрутство, а керуючий є спеціалістом у справах про неспроможність, що призначається також судом, однак, обирається зі списків юристів місцевої колегії адвокатів або асоціації аудиторів та бухгалтерів [6]. Керуючий отримує винагороду за рахунок конкурсної маси боржника в розмірі, що встановлений в офіційному наказі, і оплата такої винагороди має пріоритетний статус відносно кредиторських вимог боржника [106].

Суд відіграє основну роль у процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом в Італійській Республіці. Також, специфікою законодавства даної країни є те, що гарантії грошової винагороди керуючому процесом банкрутства мають першочергове значення та виділяються із маси активів боржника.

Тимчасовий піклувальник - уповноважена особа японської системи ліквідації підприємств, що відіграє значення на початковому етапі провадження у справі про неспроможність. Керуючий на підготовчій стадії конкурсного провадження переймає всі управлінські та розпорядчі функції, з метою збереження майнової цілісності боржника [11].

Тобто він виступає своєрідним гарантом забезпечення незмінності активів та ліквідаційної маси, які мають місце на початок ліквідаційної процедури.

На відміну від більшості сучасних законодавств про неспроможність, в КНР конкурсним керуючим може бути не тільки фізична особа, а й юридична організація, що займається наданням юридичних чи бухгалтерських послуг [5]. Юридичний представник боржника призначається судом одразу після відкриття провадження у справі, та вступає у розпорядження та управління майном боржника [10].

Конкурсне управління Китайської Народної Республіки спрямоване на досягнення основних цілей інституту арбітражного представництва та спрямоване на максимально ефективне проходження процедури банкрутства боржника.

Беручи до уваги економіку тієї чи іншої країни та її стан, а також відносини, які склалися у суспільстві, слід враховувати правильне і логічне розмежування організаційних та контрольних повноважень між виконавчою владою, судовою, та арбітражними керуючими.

Державний орган з питань банкрутств за прикладом Канади, США та Великобританії приймає безпосередню діяльність в процедурі банкрутства, за умови, що така участь є обумовлена певними обставинами [287, с. 59].

Звичайно, законодавство зарубіжних країн у сфері банкрутства та супутніх правовідносин у дечому різняться між собою та нашим національним укладом у даній сфері, але суть, в цілому, залишається тією самою. Основним завданням, яке покликане вирішувати державний орган у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом є ведення та визначення політики країни відносно інституту банкрутства, налагодження процесу та контроль за діяльністю суб'єктів правовідносин, які у них вступають та наділені відповідними повноваженнями та правами, вирішення нагальних питань згідно законодавства та висвітлення всіх процесів на публічному рівні.

Розумне регулювання сфери банкрутства в Україні повинно стати ефективним засобом оздоровлення економіки. Без існування спеціального органу, який виконує функції регулювання процесів банкрутства в країні, ці завдання не можуть бути виконані належним чином [114].

Слід погодитися з даним твердженням, оскільки наша країна ще не є досить економічно та юридично розвиненою, тому такі процеси, як банкрутство не можуть залишатися без нагляду та контролю з боку держави.

Суб'єктів господарювання доводиться контролювати та надавати допомогу у скрутних ситуаціях для виходу з них, або, хоча б сприяти мінімізації негативних наслідків як для кредиторів так і боржників. Як показує досвід, без сторонньої допомоги українському бізнесу важко уникнути зловживань та знайти правильне і законне рішення у критичних ситуаціях, тому інститут арбітражних керуючих, мусить мати місце в нашій економіко-правовій системі та супроводжуватися адміністративним контролем і наглядом з боку державних та громадських інституцій, а також суду.

Потребу в існуванні адміністративно - правових процедур контролю за діяльністю арбітражного керуючого можна мотивувати недостатньою ефективністю та добросовісністю з їх боку у процесах, які відбуваються у процедурах банкрутства. Мається на увазі різного роду зловживання учасниками процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, до прикладу: поширення схем неконкурентного відчуження державного майна через застосування процедур санації з наступним продажем цього майна способами, встановленими комітетом кредиторів [117, с. 11].

Світовий досвід регулювання діяльності осіб, що надають професійні послуги в справах про неспроможність, свідчить, що інститути державного регулювання та саморегулювання в тому чи іншому їх співвідношенні існують практично в усіх розвинених країнах, що визначають схожі потреби економічного розвитку і очищення ринку від неефективних господарюючих одиниць. Обидва механізми втілюють собою реалізацію адміністративних правовідносин у сфері банкрутства.

Зарубіжні моделі контролю за діяльністю арбітражних керуючих, або аналогічних інституцій характеризуються значною варіативністю, тобто, не можна виділити один-два конкретні взірці, навколо яких групується правове регулювання даного інституту в різних країнах. Це тим більше показово на фоні того високого рівня уніфікації законодавств країн ЄС, який нам уявляється в сучасному інформаційному контексті.

В реальності ж країни Європи мають різноманітні механізми організації діяльності арбітражних керуючих від регулювання в загальних рисах діяльності професійного корпусу і передачі всіх питань на розсуд суду, до активної участі прокуратури в процесі контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Це розмаїття моделей орієнтує нас не до механічної рецепції певних іноземних законодавчих норм, навіть в контексті просування євроінтеграції, а до удосконалення правового регулювання існуючого інституту арбітражних

керуючих який склався, відбувся в незалежній Україні, має свою позитивну історію, користується суспільною затребуваністю і повагою.

Втім, існують підстави виділити спільні для іноземного і українського правового регулювання риси, розвиток і удосконалення яких має бути в пріоритеті.

Це, відповідно:

- здійснення функцій арбітражного керуючого спеціалізованим суб'єктом, що не є посадовою особою держави, і діє на засадах індивідуальної професійної діяльності або, як варіант, на підприємницьких засадах, проте виключно як індивідуалізований суб'єкт, що несе персональну відповідальність за власні дії і рішення та поєднує захист приватних інтересів з реалізацією публічного інтересу;

- забезпечення балансу інтересів боржника і кредиторів без зміщення в той чи інший бік;

- контрольована процедура входження до професії (тобто, яка ґрунтується не на повідомному порядку, а на висуненні кваліфікаційних вимог і проведенні процедур відбору та оцінювання кандидатів);

- встановлення гарантій відшкодування збитків, завданих в результаті неефективної діяльності арбітражного керуючого;

- наявність саморегулювної організації і її значна роль у виробленні професійних стандартів та процедурах допуску до професії;

- підконтрольність органу виконавчої влади, суду, саморегулювній організації або громадськості, при чому найчастіше всі перераховані форми контролю мають місце в різному співвідношенні;

- наявність відповідальності аж до позбавлення права зайняття професійною діяльністю.

Сподіваємось, що такі нововведення зможуть зробити з арбітражних керуючих дійсно незалежних у своїй роботі представників публічного інтересу,

для яких сторони і результат справи не мають ніякого значення, а має значення лише виконання закону.

3.2. Удосконалення адміністративно-правових засобів контролю за діяльністю арбітражних керуючих

Удосконалення адміністративно-правових процедур контролю за діяльністю арбітражних керуючих, як ефективного правового засобу виконання суспільних завдань даного суспільного інституту зумовлено періодом активного розвитку та становлення України як правової, Європейської держави.

Правовий механізм регулювання банкрутства, як і механізм правового регулювання в цілому, не обмежується власне правовими нормами, крім цього він є результатом якісної взаємодії суб'єктів правовідносин – в даному разі арбітражного керуючого, суду та державного органу з питань банкрутства, інших органів виконавчої влади, саморегулювальної організації та громадськості. Контроль в цьому механізмі, на наше глибоке переконання, є основним засобом забезпечення ефективності інституту діяльності арбітражного керуючого. Подібно до масштабної імплементації європейського законодавства, розроблення ефективних механізмів боротьби з корупцією, посилення ролі громадянського суспільства в державному управлінні, що відбувається протягом останніх років, ми потребуємо нових підходів до контролю у сфері здійснення діяльності арбітражних керуючих.

Забезпечення взаємозв'язку в діяльності усіх контролюючих суб'єктів має виключне значення для ефективного регулювання відносин неплатоспроможності. Не дивлячись на розмаїття правових механізмів конкурсного провадження кожної країни, на що зверталась увага вище, все ж їх практичне застосування безумовно здійснюється в ході діяльності судових органів, арбітражних керуючих, саморегулювальних організацій, громадськості, органу виконавчої влади, що займається питаннями банкрутства і інших спеціалізованих органів, таких як фіскальні, або ті, що здійснюють контроль у сфері гарантій трудових прав.

Правовий досвід розвинених країн світу у сфері банкрутства відкриває перед нашими законотворчими органами широку палітру ефективних прикладів та дієвих норм, які вдало використовуються зарубіжними країнами у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та можуть мати місце у нашій системі права та діяти на благо економіки країни та українського суспільства в цілому.

Для цього, перш за все, слід визначитись, якою ми бачимо нашу країну з точки зору економіки, міжнародного розподілу праці і руху капіталів, яким чином будувати інвестиційну привабливість країни для розвинених ринків.

Важливими складовими якісної та розвиненої економіки будь - якої держави є ринкова система та дієве державне регулювання, яке доповнює та забезпечує її. При цьому державне регулювання, державний контроль не повинні підміняти ринкові механізми. В цьому контексті навряд чи вдалим можна визнати віднесення участі у справах щодо банкрутства державних підприємств, або тих, у яких є частка державної власності до особливих повноважень органу з питань банкрутства. Очевидно, підприємства, які можуть бути визнані банкрутами просто не повинні входити до масиву державної власності, а відтак не буде потребуватись особливий підхід до державної власності, надання їй особливого процесуального захисту, а відтак покладення на арбітражних керуючих додаткової звітності і відповідальності, а на державний орган додаткових повноважень, виконання яких саме по собі дискримінує інші форми власності порівняно з державною.

Ринок діє як саморегулююча система, в якій не має місця слабким суб'єктам. Вільна конкуренція та банкрутство відсіюють неефективні елементи ринку, тим самим гарантують якісний розвиток та прогрес економіки.

Банкрутство - це той дієвий механізм, який не пропускає суб'єктів господарювання до подальшої участі у господарських правовідносинах, якщо ті

виявилися неконкурентоспроможними та не змогли закріпитися в економіці країни.

Ринок несе в собі потужний стимул - одержання прибутку, який забезпечує поступальний рух економіки за рахунок відбору найефективніших власників і виробництв. Але його дія може нести руйнівні наслідки. Коригувальним і направляючим механізмом дії ринку виступає система державного регулювання. Вона призначена для зняття критичних ризиків для сталого функціонування економіки та захисту важливих для країни інтересів [67].

Ринкова економіка є досить ефективною та, на даний час, займає основне місце у світі, головні пріоритети які характеризують її - вільна конкуренція, відкритість та самостійність. Однак, як і будь - який інститут суспільних відносин, ринок не може належно функціонувати без сторонньої допомоги та незалежного контролю, дану функцію виконують різні органи державного механізму, які забезпечують стабільність ситуації на ринку і регулюючий вплив.

Однією із критичних загроз, які можуть порушувати нормальне функціонування ринкової економіки, є виникнення стійкої неплатоспроможності суб'єктів підприємництва. Саме тому фактично немає жодної країни з ринковою економікою, в якій би в тому або іншому варіанті не створювалися спеціальні інституційні системи для запобігання і подолання стійкої неплатоспроможності суб'єктів підприємництва [67].

Несприятливим явищем для ринкових відносин та економіки країни в цілому є неплатоспроможність суб'єктів господарювання та супутні негативні процеси, що нею породжуються, перш за все, через несвоєчасність сплати податкових платежів, виникнення різного роду заборгованостей перед найнятим персоналом та кредиторами. Збитки, які виникають внаслідок ліквідації та банкрутства, важко недооцінити, тому держава через спеціально створені органи та інститут арбітражного управління прагне всяко ліквідувати ці явища та повернути підприємство до життя.

Для сфери неплатоспроможності конкретна мета втручання держави у діяльність суб'єктів підприємництва може бути сформульована наступним чином: забезпечення незворотності повернення боргу способами, які сприяють росту стійкості та ефективності економіки й не наносять шкоди важливим для країни інтересам [67].

Інститут арбітражного управління - це дієвий державний механізм, який покликаний запобігати та вирішувати проблемні ситуації на підприємствах, що зазнали скрутних часів та перестали функціонувати на належному рівні, тим самим нести збитки для економічного розвитку країни.

Система державного регулювання у сфері неспроможності суб'єктів підприємництва спрямована на те, щоб «санітарна» для будь-якої економіки функція банкрутства здійснювалася раціонально, тобто без надлишкових втрат, і безпечними для ефективного бізнесу, населення і в цілому країни способами [67].

Підхід, з яким держава бере на себе зобов'язання допомагати та контролювати підприємництво, ні в якому разі не може мати імперативний характер, оскільки основні принципи ринку будуть втрачені, що шкідливо для економічного потенціалу країни.

До загальних принципів, на яких повинна будуватися система державного регулювання сфери неплатоспроможності, можна віднести: гарантії прав власності, незворотність виконання договорів; рівність всіх суб'єктів підприємництва перед вимогою незворотності повернення боргів; публічність і прозорість процедур прийняття рішень.

Завдання держави у сфері регулювання неплатоспроможності суб'єктів підприємництва умовно можна розділити на три головні групи: підтримка ефективних підприємств; ліквідація неефективних власників і виробництв; запобігання несумлінним діям й фіктивному банкрутству [67].

Держава, через систему уповноважених органів та інститут арбітражного управління, прагне досягти поставлених завдань у сфері господарських

правовідносин, шляхом прийняття відповідних законів та положень, яких повинні дотримуватися всі учасники ринку, лише тоді механізм їхньої взаємодії буди повністю функціональним та ефективним для економіки країни.

Державне регулювання правовідносин відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом проявляється у:

- виявленні стану неспроможності;
- обранні стратегії відновлення платоспроможності боржника;
- окреслення кола і завдань учасників процесу
- встановленні і реалізації механізмів контролю за реалізацією

правовідносин.

Існуючий спеціалізований орган державного управління з питань банкрутства забезпечує регулювання сфери неплатоспроможності суб'єктів підприємництва в рамках належних йому повноважень, відповідальності та усталеної системи управління. Що уже не є достатньо ефективним на сьогодні. Функції формування законодавства і державної політики, здійснення системного контролю з боку держави в цій сфері втрачаються [67].

Держава та її політика у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом повинна розвиватися, а не стояти на місці, брати до уваги позитивний досвід зарубіжних країн, враховувати та ліквідовувати неефективні норми національного законодавства. Світовий прогрес та економіка не стоїть на місці, а постійно вдосконалюється, якщо за ними не встигати, то мова про економічний успіх та стабільність ситуації у нашій країні не може мати місце, потрібно підводити до світових стандартів вітчизняне законодавство, в тому числі, у сфері банкрутства та супутніх правовідносинах.

Для української держави у сфері банкрутства світовий досвід має неабияке значення, саме запозичення ефективних схем взаємодії арбітражного керівництва з усіма суб'єктами правовідносин з відновлення платоспроможності боржника

або визнання його банкрутом, у тому числі держави, дасть позитивний результат та сприятиме вдосконаленню та покращенню даної процедури.

Активна участь державного органу з питань банкрутства у ліквідаційній процедурі дасть змогу краще із середини реалізувати свій обов'язок по вивченню практики банкрутств, що спонукає бути активним учасником законотворчих змін.

Успішна політика України у сфері відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, залежить напряду від вмінь, досвіду, повноважень, відповідальності арбітражних керуючих, що дає змогу лише в останню чергу запускати механізм ліквідації боржника.

Важливо, щоб державні органи, які здійснюють контроль за діяльністю арбітражних керуючих ще й фактично приймали участь в процедурі банкрутства, недостатньо керувати лише процедурою видачі свідоцтв на право зайняття діяльністю арбітражного керуючого, а всі інші функції виконувати опосередковано, як це відбувається в українській системі банкрутства [287].

З огляду на перераховані пропозиції, має бути приділена відповідна увага не тільки процедурам, що застосовуються у процесі врегулювання платоспроможності, але й тим важелям контролю, які можуть застосовуватись щодо діяльності арбітражного керуючого. Зокрема, такими механізмами можуть бути.

Введення механізмів рейтингування арбітражних керуючих в залежності від кількості успішно проведених справ, а також масштабів врегульованої заборгованості, швидкості проведених процедур, тощо, з тим, щоб передбачити поступове набуття досвіду арбітражним керуючим на невеликих за обсягом і проблематикою об'єктах, з подальшим допуском до резонансних і соціально важливих масштабних процедур неплатоспроможності.

Запровадження інформаційної прозорості у діяльності арбітражного керуючого, з метою чого введення в дію інформаційного порталу на якому

повинні відображатися дані про проведені ним господарські операції, результати виконання судових ухвал, реєстри кредиторів, заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості боржника та інша інформація, пов'язана за справою. Також матеріали порталу мають містити історію попередніх перевірок діяльності арбітражного керуючого, прийняті рішення за їх результатами.

Формалізація в галузевому законодавстві принципів, на яких має будуватися прийняття рішень арбітражним керуючим – зокрема принцип примату публічного інтересу над приватним у питаннях, що стосуються використання можливостей для погашення заборгованостей по заробітній платі і соціальним виплатам а також впливу процедури банкрутства на соціально-економічну ситуацію у відповідній територіальній громаді; принцип забезпечення арбітражним керуючим якнайповнішого погашення бюджетних і соціальних платежів; принцип віднесення арбітражного керуючого до суб'єктів делегованих владних повноважень під час реалізації ним публічного інтересу, що означає обов'язок прийняття окремих рішень, виходячи з публічного інтересу і відповідний правовий статус під час їх прийняття і реалізації.

Висновки до Розділу 3

Існують підстави виділити спільні для іноземного і українського правового регулювання риси, розвиток і удосконалення яких має бути в пріоритеті.

Це, відповідно:

- здійснення функцій арбітражного керуючого спеціалізованим суб'єктом, що не є посадовою особою держави і діє на засадах індивідуальної професійної діяльності або як варіант на підприємницьких засадах, проте виключно як індивідуалізований суб'єкт, що несе персональну відповідальність за власні дії і рішення та поєднує захист приватних інтересів з реалізацією публічного інтересу;

- забезпечення балансу інтересів боржника і кредиторів без зміщення в той чи інший бік;

- контрольована процедура входження до професії (тобто, яка ґрунтується не на повідомному порядку, а на висуненні кваліфікаційних вимог і проведенні процедур відбору і оцінювання кандидатів);

- встановлення гарантій відшкодування збитків, завданих в результаті неефективної діяльності арбітражного керуючого;

- наявність саморегулювної організації і її значна роль у виробленні професійних стандартів та процедурах допуску до професії;

- підконтрольність органу виконавчої влади, суду, саморегулювній організації або громадськості, при чому найчастіше всі перераховані форми контролю мають місце в різному співвідношенні;

- наявність відповідальності аж до позбавлення права зайняття професійною діяльністю.

Інституційними механізмами контролю діяльності арбітражного керуючого з врахуванням міжнародних стандартів можуть бути.

.

Введення процедур рейтингування арбітражних керуючих, в залежності від кількості успішно проведених справ, а також масштабів врегульованої заборгованості, швидкості проведених процедур, тощо, з тим, щоб передбачити поступове набуття досвіду арбітражним керуючим на невеликих за обсягом і проблематикою об'єктах, з подальшим допуском до резонансних і соціально важливих масштабних процедур неплатоспроможності.

Запровадження інформаційної прозорості у діяльності арбітражного керуючого, з метою чого введення в дію інформаційного порталу на якому повинні відображатися дані про проведені ним господарські операції, результати виконання судових ухвал, реєстри кредиторів, заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості боржника та інша інформація, пов'язана за справою. Також матеріали порталу мають містити історію попередніх перевірок діяльності арбітражного керуючого, прийняті рішення за їх результатами.

Формалізація в галузевому законодавстві принципів, на яких має будуватися прийняття рішень арбітражним керуючим – зокрема принцип примату публічного інтересу над приватним у питаннях, що стосуються використання можливостей для погашення заборгованостей з заробітної плати і соціальних виплат, а також впливу процедури банкрутства на соціально-економічну ситуацію у відповідній територіальній громаді; принцип забезпечення арбітражним керуючим як найповнішого погашення бюджетних і соціальних платежів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження отримано нове розв'язання наукового завдання щодо з'ясування адміністративно-правових засад здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого та розроблення практичних рекомендацій стосовно їх удосконалення, результати якого узагальнено в таких висновках:

1. Арбітражний керуючий наділений комплексним правовим статусом, що реалізується у різногалузевих правовідносинах, значна частина яких є адміністративно-правовими. Це зумовлює існування окремого правового інституту адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого, основою якого є адміністративні правовідносини контролю, в ході яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємодія з уповноваженими державними органами із загальних питань здійснення своєї діяльності, подання й розгляд скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, оскарження арбітражним керуючим дій та рішень контролюючих органів, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок; реалізуються правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше зайняття діяльністю, повноваження щодо участі у саморегулівній професійній організації арбітражних керуючих.

Особливості адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого полягають у виконанні покладених законом публічно-сервісних функцій, у реалізації правовідносин його з господарським судом, що не будучи органом державного управління чи контролю, через свою взаємодію з арбітражним керуючим все ж опосередковано здійснює контроль тільки у справах про банкрутство, та в інституціональній взаємодії зі спеціалізованими органами контролю у сфері банкрутства, тобто знаходження під організуючим впливом і контролем з боку таких органів. Це, в свою чергу, зумовлює й особливості

правового становища органів контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

2. Правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих – це система взаємопов’язаних і взаємодоповнюючих прав і обов’язків суб’єктів державного та громадського контролю, спрямованих на здійснення організаційного та контролюючого впливу на суспільний інститут арбітражного керуючого, шляхом формування і підтримання професійного корпусу арбітражних керуючих та забезпечення дотримання арбітражним керуючим чинного законодавства в процесі своєї діяльності.

3. Адміністративна відповідальність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, що було вчинене і належним чином зафіксоване, а й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки, необхідності постійного виконання правових норм у своїй щоденній діяльності.

Адміністративну відповідальність арбітражного керуючого можливо класифікувати на: 1) прямо передбачену нормами КУпАП; 2) відповідальність згідно з нормами КУпАП, які передбачають спеціального суб’єкта, що здійснює управлінські і організаційно-розпорядчі функції від імені юридичної особи; 3) відповідальність, що передбачена нормами спеціального законодавства і є ретроспективною, тобто зумовлює настання несприятливих наслідків для арбітражного керуючого в силу вчинення ним порушення законодавства; 4) позитивну відповідальність, що вимагає дотримання кваліфікаційних вимог до арбітражного керуючого. Недотримання таких правил, не будучи саме по собі правопорушенням, тим не менше, є підставою настання позитивної відповідальності, оскільки без фіксації конкретного правопорушення сигналізує про загальну професійну непридатність такої особи до виконання обов’язків арбітражного керуючого і, як наслідок, не дає особі права на здійснення відповідної діяльності.

4. Спеціалізований контроль за діяльністю арбітражного керуючого слід визначити як сукупність повноважень та взаємовідносин спеціально уповноваженого державного органу з питань банкрутства (його структурного підрозділу) і саморегулювальної громадської організації арбітражних керуючих, спрямованих на забезпечення дотримання законодавства з питань здійснення діяльності арбітражних керуючих.

Правовідносини спеціалізованого контролю реалізуються у вигляді встановлених процедур і правових форм контрольної діяльності – перевірок, запитів щодо надання інформації, проведення дисциплінарних проваджень, атестаційних процедур стосовно арбітражних керуючих та осіб, які бажають отримати право на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

Отже, реалізація функції спеціалізованого державного контролю за діяльністю арбітражного керуючого є ширшою за обставини конкретної процедури банкрутства і шляхом усунення виявлених порушень та повернення ситуації у правове поле, відсторонення правопорушників від інституту арбітражного керування сприяє досягненню цілей належного публічного адміністрування процедур банкрутства в цілому.

Реалізація функції контролю за діяльністю арбітражного керуючого на основі визначених правових форм і процедур гарантує незалежний неупереджений розгляд умов та обставин допущеного правопорушення, надання їм належної оцінки, забезпечення права арбітражних керуючих на участь у контрольній процедурі, надання пояснень, зауважень, додаткової інформації, а також права на оскарження неправомірних дій і рішень контролюючого органу.

5. Перевіряючи правомірність дій та рішень арбітражного керуючого, сторін справи та залучених осіб, тим самим господарський суд здійснює функцію контролю у провадженнях про банкрутство. Наведені контрольні повноваження господарського суду за діяльністю арбітражного керуючого у справах про банкрутство надають підстави говорити про наявність адміністративного

контролю з боку суду, який проявляється у спеціальній формі адміністративного розсуду, невластивій у цілому для ролі господарського суду, що відбувається при вирішенні питань добросовісності й компетентності арбітражного керуючого.

Адміністративно-правовими засобами судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є перевірка законності, доцільності й ефективності дій і рішень арбітражного керуючого з точки зору реалізації публічного інтересу.

Окремим суб'єктом судового контролю за діяльністю арбітражного керуючого є адміністративні суди під час розгляду адміністративних спорів між органами контролю та арбітражними керуючими стосовно правомірності застосування санкцій за результатами перевірок контрольним органом діяльності арбітражного керуючого. У таких випадках предметом розгляду є адміністративний спір між суб'єктом владних повноважень та підконтрольним суб'єктом, яким є арбітражний керуючий.

6. Здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого сторонами у процедурі банкрутства, органом з управління державним майном, антимонопольним органом, фіскальним органом, органами державного резерву та оборони, органами соціального захисту, профспілками, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та представниками громадськості як засіб функціонального контролю, набуває особливого значення та пов'язується з відносинами контролю між специфічними контрольними суб'єктами, які розв'язують свої функціональні задачі, і арбітражним керуючим. Такий контроль забезпечує високу ефективність та сувору відповідність дій арбітражного керуючого чинному законодавству в різних функціональних напрямках.

Формою державного функціонального контролю за діяльністю арбітражного керуючого є перевірка боржника з питань функціональної компетенції контрольного органу.

Формами громадського функціонального контролю за діяльністю

арбітражного керуючого є звернення громадян, інформаційний запит, розгляд питань на сесіях органів місцевого самоврядування, проведення громадських слухань, обговорення соціальних аспектів діяльності арбітражного керуючого у засобах масової інформації, наслідком чого може стати порушення проваджень щодо притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності відповідними органами адміністративної юрисдикції.

7. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності арбітражного керуючого регулюється чинним законодавством України та здійснюється контролюючими органами і має на меті повне й усебічне виявлення обставин справи, що можуть мати протиправний характер.

Процедурі притягнення арбітражного керуючого до адміністративної відповідальності притаманні певні особливості залежно від складу правопорушення, яке мало місце. Розрізняється порядок притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм у тих випадках, коли арбітражний керуючий виконує обов'язки керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності за нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також окремий порядок настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, яка виявила бажання займатись діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопущення такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого.

8. У випадку прийняття за наслідками перевірки контролюючим органом рішення про позбавлення особи свідоцтва арбітражного керуючого, оскарження і захист прав та законних інтересів особи арбітражного керуючого, щодо якого було прийняте таке неправомірне рішення, здійснюється адміністративним судом у межах його компетенції та за правилами Кодексу адміністративного судочинства України.

9. Дослідження зарубіжного досвіду контролю за діяльністю арбітражного керуючого виявило такі закономірності:

- здійснення функцій арбітражного керуючого спеціалізованим суб'єктом, що не є посадовою особою держави і діє на засадах індивідуальної професійної діяльності або, як варіант, на підприємницьких засадах, проте виключно як індивідуалізований суб'єкт, що несе персональну відповідальність за власні дії і рішення та поєднує захист приватних інтересів з реалізацією публічного інтересу;

- забезпечення балансу інтересів боржника і кредиторів без зміщення в той чи інший бік;

- контрольована процедура входження до професії (тобто, яка ґрунтується не на повідомному порядку, а на висуненні кваліфікаційних вимог та проведенні процедур відбору і оцінювання кандидатів);

- встановлення гарантій відшкодування збитків, завданих у результаті неефективної діяльності арбітражного керуючого;

- наявність саморегулювної організації і її значна роль у виробленні професійних стандартів та процедурах допуску до професії;

- підконтрольність органу виконавчої влади, суду, саморегулювній організації або громадськості, при чому найчастіше всі перераховані форми контролю мають місце в різному співвідношенні;

- наявність відповідальності аж до позбавлення права зайняття професійною діяльністю.

10. Удосконалення контролю за діяльністю арбітражних керуючих з урахуванням міжнародних стандартів ми бачимо передусім не у висуненні нових жорстких вимог, а у зміцненні інституційних механізмів.

Необхідним є поступове передання контрольних повноважень за діяльністю арбітражного керуючого від Міністерства юстиції регіональним осередкам Національної асоціації арбітражних керуючих України. В першу чергу

мають бути передані контрольні повноваження у справах про банкрутство боржників, у яких немає частки державної власності та відсутній або незначний борг із заробітної плати, податкових і соціальних зобов'язань.

Нормативна база контролю не повинна містити абстрактних, оціночних або розширено тлумачених диспозицій. Небажаними є різного роду кодекси і етичні норми, які не містять вичерпного переліку недопустимих дій. Водночас такі питання, як дотримання принципу добросовісності, доброчесності, щодо яких вимагається судження юрисдикційного органу, мають передбачати відкрите колегіальне вирішення та максимально докладну мотивацію, в якій відображатиметься позиція всіх сторін щодо оскаржуваного питання. Це, крім іншого, допоможе уникнути скаргового спау як методу блокування роботи неугодного арбітражного керуючого.

Необхідним є рейтингування арбітражних керуючих відповідно до їх професійних знань, досвіду роботи та ефективності виконання ними повноважень. Рейтинговими показниками повинні бути: фактичний стаж роботи; наявність наукового ступеня; кількість проведених справ; кількість завершених справ; кількість мирових угод; кількість справ, що мали наслідком відновлення платоспроможності боржника тощо. Також слід враховувати наявність накладених дисциплінарних стягнень, що не пов'язані з позбавленням права на здійснення діяльності.

Рейтингова система має передбачати поступове набуття досвіду арбітражним керуючим на невеликих за обсягом і проблематикою об'єктах, з подальшим залученням до резонансних і соціально важливих масштабних процедур неспроможності.

Запровадження інформаційної прозорості у діяльності арбітражного керуючого, з метою чого введення в дію інформаційного порталу, на якому повинні відображатися дані про проведені ним господарські операції, результати виконання судових ухвал, реєстри кредиторів, заходи щодо стягнення

дебіторської заборгованості боржника та інша інформація, пов'язана зі справою. Також матеріали порталу мають містити історію попередніх перевірок діяльності арбітражного керуючого, прийняті рішення за їх результатами.

Важливою програмною метою є формалізація у галузевому законодавстві принципів, на яких має будуватися прийняття рішень арбітражним керуючим. Зокрема, це принцип примату публічного інтересу у питаннях, що стосуються використання можливостей для погашення заборгованостей із заробітної плати і соціальних виплат, а також впливу процедури банкрутства на соціально-економічну ситуацію у відповідній територіальній громаді; принцип забезпечення арбітражним керуючим виконання бюджетних і соціальних зобов'язань боржника.

Усе зазначене вище переконує, що інститут арбітражного керуючого в своїй основі є публічно-сервісним, оскільки діяльність корпусу арбітражних керуючих, як суб'єктів незалежної професійної діяльності, забезпечує оптимальне врегулювання суспільних протиріч в економічній сфері за можливості обґрунтованого і пропорційного втручання контрольних інститутів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bankruptcy Italy [Electronic resource]. – European Judicial Network. Available at: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ita_en.htm.
2. Bankruptcy administration: justification lacking for continuing two parallel programs : report to the Chairman, Permanent Subcommittee on Investigations, Committee on Governmental Affairs, U.S. Senate The Office, 1992 46 стор. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/>
3. Commercial Law: Problems&Materials [ElectronicResource]. Mode of access: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/1>.
4. Craig H. Averch, Bankruptcy Law: what is fair?, Law in transition, European Bank for Reconstruction and Development, Spring 2000. 33.p. Режим доступу: <http://www.ebrd.net/downloads/legal/insolvency/fairlaw.pdf>.
5. Eaton D. L. China's New Enterprise Bankruptcy Law [Text] / D. L. Eaton, L. E. Norley, H. Huang, K. M. Asimacopoulos. KIRKLAND & ELLIS, 2006. Available at : <http://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2272>.
6. Italian Insolvency Law. – Available at: <http://www.jus.unitn.it/cardoza/review/business/Insol.html>.
7. Judiciary and Judicial Procedure [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/28>.
8. Kempson E. Review of Insolvency Practitioner Fees Report to the Insolvency Service [Text] / E. Kempson // GOV. UK. 2013. – Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/insolvency-practitioner-fees-a-review>.
9. Leonard B. Portable Insolvency legislation in Canada / B. Leonard, D. Ward. – Bankruptcy and Insolvency act., 1985. 209 p. – Available at: <http://www.casselsbrock.com/files/file/PortableInsolvencyLegislation>.
10. Liangyuan T. New Issues in Chinese Enterprise Bankruptcy Law / T. Liangyuan // New Issues in Chinese Enterprise Bankruptcy Law. 2008. P. 1 10.

Availableat: <https://www.insol.org/Turton%20Award/New%20>.

11. Miyazaki, S. An introduction to court procedures for insolvency in Japan / S. Miyazaki, S. Fukuoka, Y. Yukawa // Nishimura&Asahi. – 2011. – Availableat: https://jurists.co.jp/en/publication/tractate/article_10073.html

12. N. Zdrowomyslow, C. Spies, M. Gellink: Sanierung in Krisenzeiten // Der Betriebswirtschaft. 2004. № 2. S. 25.

13. US Bankruptcy Code. – Mode of access: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/11>.

14. Yongqian Xu, Haizheng Zhang China's New Enterprise Bankruptcy Law: Context, Interpretation and Application Routledge, 23 трав. 2016 р. 372 стор.

15. Авер'янов В. Б. Виконавча влада і адміністративне право / за ред. В. Б. Авер'янова. К. : Ін Юре, 2002. 668 с.

16. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Факт, 2003. 384 с.

17. Авер'янов В. Б. Фактори централізації та децентралізації у структурно функціональній організації апарату державного управління / В. Б. Авер'янов // Державне управління в Україні, централізація і децентралізація. К. : вид во УАДУ, 1997. с. 101 109.

18. Административное право Украины: ученик/ Под общей ред. С.В. Кивалова. Х.: «Одиссей», 2004. 880 с.

19. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. О. : Юрид. л ра, 2003. 896 с.

20. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дяченко [та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

21. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах. Том 1. Загальна частина / Ред.колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К. :

Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.

22. Адміністративне право України. Т.І. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / [В.В. Галуцько , В.І. Курило , С.О. Короед, та ін.]; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.

23. Адміністративне право України: Навчальний посібник. / С.Г. Стеценко/ К.: Атіка, 2008. 624 с.

24. Азаренкова Г.М., Мурей А.О. Сутність та роль санації у системі антикризового управління підприємства . Режим доступу:<http://jurist.ua/?article/858>

25. Алексеев С. С. Общая теория права : [учебник для вузов] / С. С. Алексеев. Изд. 2 е, перераб., доп. М. : Проспект ТК Велби, 2008. 576 с.

26. Андрійко О. Ф. Державний контроль: нові погляди на його сутність і призначення // Державний контроль у сфері виконавчої влади: наукова доповідь / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юрнаукацентр, 2000. С. 10-13.

27. Андрійко О. Ф. Організаційно правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : дис. д ра юрид. наук : 12.00.07 / Андрійко Ольга Федорівна. К., 1999. 390 с.

28. Анохин В. С. Антикризисное управление и предупреждение банкротства /Анохин В. С. // Актуальные проблемы науки и практики коммерческого права. М. :Волтерс Клувер, 2005. Т.5. с.225-242.

29. Арбитражное управление: теория и практика наблюдения / под ред. В. В. Голубева. М. : ООО "ТК Велби", 2000. 320 с.

30. Арбитражный процесс / [Под ред. В. В. Якова]. М. : Юрист, 2002. 480 с.

31. Архів Господарського суду Чернівецької області. Справа № 5027/398 б/2012.

32. Архів Господарського суду Чернівецької області. Справа № 926/472 б/15.

33. Асеева Н. В. Обеспечение частных и публичных интересов при

банкротстве предприятия : монография / Н. В. Асеева ; Донец. ун-т экономики и права. Донецк : ДонУЭП, 2013. 200 с.

34. Афанасьев Р. Г. Проблемы правового регулирования банкротства за законодательством України: дисканд. юрид. наук: спец. 12.00.04 / Р. Г. Афанасьев. К, 2001. 166 с.

35. Бабенко К. Організація системи підготовки арбітражних керуючих в Україні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України 2012, №2, с. 68-79.

36. Бабенко К. «Діяльність арбітражних керуючих як об'єкт державного регулювання». Вісник Національної академії державного управління при Президентові України 2012, №2, с. 76-84.

37. Бакланова И. П. Сущность особого производства в арбитражном процессе / Бакланова И. П. // Теоретические и прикладные проблемы реформы гражданской юрисдикции. Екатеринбург. 1998. с. 267-291.

38. Бакуменко Н. Статус арбитражного управляющего / Н. Бакуменко // Юридическая практика. 2006. – №27 (445). С. 12-19.

39. Бандурин В. В. Проблемы управления несостоятельными предприятиями в условиях переходной экономики [Текст] / В. В. Бандурин, В. Е. Ларицкий. М.: Наука и экономика, 1999. 164 с.

40. Бандурка О. О. Державна податкова служба в Україні: система, правовий статус, модернізація: монографія / Бандурка О. О. – Х. : Вид во НУВС, 2004. – 234 с.

41. Бандурка О. О. Управління державною податковою службою в Україні: організаційно правові аспекти: монографія / О. О. Бандурка. Харків: Вид во Нац. ун-ту внутр. справ, 2005. 506 с.

42. Баранович М. Деякі питання порушення справ про банкрутство: реалії та перспективи / М. Баранович // Правовий тиждень. Режим доступу : <http://www.legalalliance.com.ua/rus/press/295/>.

43. Баренбойм П., Копман А. Статус Арбитражного управляющего // Российская юстиция. 1999. № 12. Режим доступа : <https://www.lawmix.ru/comm/7260>.

44. Бахрах Д. Н. Административное право : [учебн. для вузов] / Д. Н. Бахрах. М. : Юнити, 1996. 336 с.

45. Белкин А. А. Понятие и особенности правового статуса органов советского государственного управления / А. А. Белкин, Л. Ш. Гумерова // Государственное управление и право: история и современность. Л. : ЛГУ, 1984. с. 5-14.

46. Берлач А. І. Адміністративне право України : [навч. посіб. для дист. навч.] / А. І Берлач . К.: Університет «Україна», 2005. 472.

47. Белікова М. І. Правове регулювання оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади в Федеративній Республіці Німеччина та Україні // Белікова М. І // Державне будівництво та місцеве самоврядування / Випуск 32, 2016, с.147-158.

48. Белкін М. Л. Актуальні питання оскарження судових рішень в світлі принципу верховенства права // . Режим доступа: <http://etalon.co.ua/publikacyi00026.html>.

49. Бирюков А. Законодательство о банкротстве: необходимость «аварийных работ» // Юридическая практика. 2002. № 10.

50. Бистрик Г. М. Контрольно наглядова діяльність як форма правової діяльності органів державної влади // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2009. С. 115-123.

51. Біда К. М. Касаційне провадження в господарському судочинстві України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2005. // . Режим доступа: <http://disser.com.ua/content/130277.html>.

52. Білоус В. Т., Молдован В. В. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. К.: Юрінком Інтер, 2002. С. 286.

53. Бірюков О. М. Законодавство про банкрутство: Збірник нормативних матеріалів і аналітичних статей / під ред. Бірюкова О. М. К. : Юстініан, 2003. 453 с.

54. Бірюков О. М. Інститут неспроможності: порівняльно правовий аналіз: монографія / Бірюков О.М. К. : ВЦ «Київський університет», 2000. 163 с.

55. Бірюков О. М. Сучасний стан розвитку законодавства про банкрутство // Університетські наукові записки. 2008. №4(28). с. 100 103

56. Благодійна організація «Центр комерційного права» / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.commerciallaw.com.ua>.

57. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. К.: Эльга, 2003. 483 с.:

58. Бондик В. А. Трансформація відносин власності у процесі банкрутства : правові аспекти: автореф. Дис. канд.. юрид. наук : спец. 12.00.04/ Бондик В. А.; Одес. нац.. юрид. акад.. О., 2010. 20 с.

59. Борейко О. М. Правовий статус арбітражного керуючого як учасника правовідносин неспроможності (банкрутства) // Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1 (II). С. 50 55.

60. Борисенко В. В. Проблемні питання визначення правового статусу суб'єктів адміністрування місцевих податків та зборів. // В. В. Борисенко Стаття, «Порівняльно аналітичне право» № 5, 2014 149.

61. Братель С. Г. Поняття та ознаки адміністративних процедур // Юридичні науки . 2014. Вип.1, том 2. с. 62 69.

62. Бруско Б. С. Категория защиты в российском конкурсном праве / Бруско Б. С. М.: Волтерс Клувер, 2006 200 с.

63. Бутирська І. Правовий статус учасників провадження у справі про банкрутство Стаття Підприємництво, господарство і право. 2016. С.89 93.

64. Васильев С. В. ХозяйственноесудопроизводствоУкраины : учеб. пособ. / С. В. Васильев. 2 е изд., перераб. и доп. Х. : Успада, 2004. 408 с.
65. Ващук О. М. Конституційно правовий статус громадських організацій України / О. М. Ващук // Держава і право : Зб. наук. праць. 2003. Вип. 22. с. 320 326.
66. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел . К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
67. Верховодова Л., Агеєва К. Центр комерційного права / . Режим доступу: <http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/158>.
68. Вечірко І. О. Правове регулювання процесуальних відносин у справах про банкрутство в Україні: дисс. канд. юр. наук зі спеціальності 12.00.04. К., 2011. – 189 с.
69. Вечірко І. О. Провадження у справах про банкрутство як самостійна форма процесуальної діяльності господарського суду / І. О. Вечірко // Санація та банкрутство. 2014. № 3 4. С. 229 234.
70. Власов А. А. Гражданско правовая охрана прав и законных интересов кредиторов в процедурах банкротства / А. А. Власов // Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата. 2012. № 3. С. 71 75.
71. Волков А. Санитары и мародеры / А. Волков, Т. Гурова, В. Титов // Эксперт. 1999. № 8.
72. Гаращук В. М. Теоретико правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. д ра юрид. наук : 12.00.07 / В. М. Гаращук ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2003. 412 с.
73. Гаруст Ю. В. Правове забезпечення контрольної діяльності податкових органів України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ю. В. Гаруст ; Харк. нац. ун т внутр. справ. Х., 2007. 184 арк.
74. Гершанок Л. В. Банкротство организаций и социальная несостоятельность работодателя: права и обязанности сторон трудового

договора: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.05 /Гершанок Л. В. Пермь, 2002. 24 с.

75. Головне територіальне управління юстиції у сумській області
Банкрутство: питання . Режим доступу: <http://www.sumyjust.gov.ua/bankruptcy>

76. Головне управління юстиції у Дніпропетровській області. Деякі аспекти здійснення діяльності арбітражним керуючим. Методичний посібник. . Режим доступу: <http://obljust.gov.ua/uploads/3pr2014.doc>

77. Голубев В. В. Арбитражные управляющие: квалификационные требования, этика, ответственность / В. В. Голубев // Вестн. Высшего Арбитраж. суда РФ. Спец. вып. С. 77.

78. Горшенев В. М. Контроль как правовая форма деятельности / В. М. Горшенев, И. В. Шахов. М., 1987. 176 с.

79. Горян Е. В., Корольчук С. В. Правовий статус керуючого у справах про неспроможність в Україні та США: порівняльно правовий аналіз / Е. В. Горян, С. В. Корольчук // Часопис Академії адвокатури України №18 (1'2013). с. 17.

80. Господарське процесуальне право : підручник / [О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, Т. В. Степанова та ін.] ; за ред. О. П. Подцерковного, М. Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.

81. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19 20, № 21 22, ст.144).

82. Господарський процес. Практикум : навчальний посібник / В. І. Горевий, А. М. Куліш, В. Д. Чернадчук. – 3 тє видання, виправлене і доповнене. Суми 7980 : Сумський державний університет, 2013. 308 с.

83. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798 XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56).

84. Гражданское и торговое право зарубежных стран: в 2 т. / [под ред. Е. А.Васильева, А. С.Комарова. 4 е изд., перераб. и доп. М.: Международные отношения, 2006. Т. 2. 633 с.

85. Грачов В. І. Управління фінансовою санацією: навч. посібн. / В. І. Грачов, І. П. Косарева, В. В. Прохорова, Т. Б. Кузенко. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. 208 с.

86. Грек Б. М. Банкрутство. Цивільний та кримінально правовий аспекти: монографія / Б.М. Грек. К.:Прецедент, 2006. 303 с.

87. Гурне Б. Державне управління / Б. Гурне. К.: Думка, 1993. 240 с.

88. Гусева Т., Красильников С. Деятельность арбитражных управляющих / Т. Гусева, С. Красильников // Право и экономика. 2001. № 11. С.29-33.

89. Дамдинов Б. Д. Теоретические проблемы правового статуса субъекта Российской Федерации / Б. Д. Дамдинов // Сибирский юрид. вестник. 2002. № 3. С. 18-23.

90. Дегтярев С. Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы / С. Л. Дегтярев. М. Волтерс Клувер, 2007. 376.

91. Демократичні засади державного управління та адміністративне право: монографія / за ред. В. Б. Авер'янова. К.: Юрид. думка, 2010. с. 238.

92. Демченко С. Ф. Теоретико-методологічні засади ефективності господарського судочинства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.ю.н.: 12.00.04. К.: 2010. С. 9.

93. Державне управління: навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. К.: Знання Прес, 2003. 343 с.

94. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія / В. В. Джунь. Вид. 2-е, випр. і доп. К.: Юрид. практика, 2006. 384 с.

95. Донков С. Саморегулювання арбитражних керуючих: чекати чи будувати? Юридична газета онлайн. Режим доступу: http://yurgazeta.com/publications/practice/bankrutstvo_i_restrukturizaciya/samoregulyuvannya

arbitrazhnih keruyuchih chekati chi buduvati.html

96. Дорохина Е. Г. Правовой статус арбітражного управляющего в деле о банкротстве организации / Дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 : Москва, 2004, 192 с.

97. Друзин Р. В. Совершенствование системы подготовки специалистов для института банкротства / Р. В. Друзин // Учен. записки Таврич. нац. ун та им. В. И. Вернадского. Т. 24 (63). № 11. С. 33. (Серия «Экономика и управление»).

98. Дубинич А. А. Правовое регулирование несостоятельности (банкротства) юридического лица : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Дубинич А. А. Екатеринбург, 1999. 22 с.

99. Дяченко С. В. Правове становище арбітражного керуючого / С. В. Дяченко // Правова інформатика. 2010. – № 3(27). – С. 55 60.

100. Еременко Ю. П. Предмет российского конституционного права // Ю. П. Еременко Ростов на Дону : РВШ МВД РФ, 1996. 50 с.

101. Журавська А. Р. «Теоретичні основи фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств» /Стаття/ Вісник ЖНАЕУ № 1–2 (43), т. 2, 2014.

102. Забарний Г. Г. Адміністративне право України : [навч. посіб.] / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарупа. К. : Вид. Паливода А. В., 2003. 212 с.

103. Законодательство США о банкротстве / Комитет по вопросам собственности Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.komit25.km.duma.gov.ru/site.xp/051052056.html>.

104. Законодательство Франции о банкротстве [Электронный ресурс]. Комитет по вопросам собственности. Режим доступа: <http://www.komit25.km.duma.gov.ru/site.xp/051052052.html>.

105. Захарченко В. Практика организационно правового регулирования процедур банкротства в странах с рыночной экономикой // Экономика. 2002. №

4.

106. Законодательство Италии о банкротстве [Электронный ресурс]. Комитет по вопросам собственности. Режим доступа: <http://www.komitet25.km.duma.gov.ru/site.xp/051052054.html>.

107. Зозуля Н. Арбітражні керуючі в Україні: престижний статус на папері // Аналітика / Українське право. 2017. / Режим доступу: http://ukrainepravo.com/scientific_thought/legal_analyst/aubkkhuazrk nyeutsyuk v tsnualrk tuyefkhyzrym fkhakhtsf ra tatyeuk.

108. Зыкова И. В. Новое в законодательстве о несостоятельности (банкротстве) // Законодательство и экономика. 2003. № 3. С. 35.

109. Институт банкротства: становление, проблемы, направление реформирования. М.:ИЭПП, 2005, с.319 322. . Режим доступа: <http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/158>.

110. Інформаційний лист ВСУ від 10.09.2008 N3.2. 2008 // . Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v32_2700_08.

111. Ісаков М. До визначення адміністративно правового статусу суб'єктів державного контролю у сфері підприємницької діяльності / Стаття. Публічне право № 2 (10) (2013) 91 с.

112. Калинина Е. В. Правовое положение арбитражного управляющего. Автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 : Волгоград, 2005. 24с.

113. Клеандров М. И. Диффузия исполнительной и судебной власти при рассмотрении дел о банкротстве / Клеандров М. И. //Российский юридический журнал. – 1993. №2. – с.44 48.

114. Климков В. О. Міжнародний досвід державного регулювання банкрутства: орган з питань банкрутства // В. О. Климков // Радник. Український юридичний портал. 2008. . Режим доступу: http://radnuk.info/statti/546 bezpeka/14573_2011_01_18_05_43_12.html.

115. Клочков В. Система органів державного нагляду та контролю // Право

України. 2010. № 2. С. 204 207.

116. Ковалева И. В. Соотношение прав и обязанностей участников отношений, регулируемых законодательством Российской Федерации в сфере несостоятельности (банкротства) юридических лиц / И. В. Ковалева // Проблемы современной экономики. 2010. № 4. С. 125 127.

117. Коваленко В. Банкрутське двовладдя та законодавча невизначеність // Дзеркало тижня 2006. № 39(618). с. 11.

118. Коваль Л. В. Административно – деликтное отношение / Л. В. Коваль. К. : Вища школа, 1979. 230 с.

119. Ковтун Н. Н. Судебный контроль в уголовном судопроизводстве. Н. Новгород, 2002. С. 119.

120. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747 IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35 36, № 37, ст.446).

121. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322 VIII.(Затверджується Законом № 322 VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375).

122. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597 VIII . Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597_19

123. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 212 20) ст.213 ст.330) (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122) від 07.12.1984 № 8073 X.

124. Комиссаров К. И. Применение норм гражданского процессуального права /Комиссаров К. И. // Краткая антология уральской процессуальной мысли.. Екатеринбург : Изд во Гуманит. ун та, 2004. с. 288 308.

125. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.50. (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року). . Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

126. Кондрашихін А. Б. Фінансова санація і банкрутство підприємств // Центр учбової літератури. 2007.
127. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141).
128. Корчевний Г. В. Право на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку // Судова апеляція. 2006. № 1. % с. 23 29.
129. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. К.: Центр навчальної літератури, 2006. с. 446–465.
130. Краснов В. В. Концептуальні засади нагляду в державному управлінні // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / ОНЮА. 2007. Вип. 35. С. 124 128.
131. Краснов В. В. Проблеми організаційно правового забезпечення нагляду в державному управлінні // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / ОНЮА. 2007. Вип. 32. С. 214 220.
132. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341 ІІІ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25 26, ст.131).
133. Кузьменко В. Банкрутство: арбітражне правління /Стаття/ Український юрист: 2015. . Режим доступу:<http://jurist.ua/?article/858>
134. Кузьменко О., Безрутенко С. Аналіз проблем правозастосовної діяльності у сфері фіктивного і прихованого банкрутства // Право України. 2009. №3. С.109 113.
135. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно правові засади організації та функціонування. дис. д ра юрид. наук : 12.00.07 адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / А. М. Куліш. Х., 2009. 432 с.
136. Куліш А. М. Щодо правового статусу державної судової адміністрації України / А. М. Куліш // Науковий вісник Ужгородського національного

університету. Серія: Право. 2009. Вип. 12. С. 193 195.

137. Курило В. І., Піддубний О.Ю. Кравчук М.Ю. Адміністративна юрисдикція в АПК/ О.Ю. Піддубний // Адміністративна юрисдикція в АПК України: підруч. для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Курило, О.Ю. Піддубний, М.Ю. Кравчук. К. : Ірідіум, 2012. Розд. 12. С. 221 233.

138. Лагес І. Банкротство в США / І. Лагес // Антикризисное управление. 2014. №10 (16). С. 11 14.

139. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления //Б.М. Лазарев М.: Юридическая литература, 1972. 280С.

140. Лившиц Н. Г. Разбирательство дел о банкротстве в арбитражном суде / Лившиц Н. Г. // Юридический мир. : Дело и право, 1998. №4. с. 46 50.

141. Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів // Керівні принципи аудиту державних фінансів : збірник базових документів INTOSAI. К.: 2009. 248 с.

142. Ломакіна О. А. Перегляд судових актів господарського суду в апеляційному порядку [Текст] : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ломакіна Олена Анатоліївна ; НАН України, Ін т екон. прав. дослідж. Донецьк, 2009. 19 с.

143. Лукаш О. Л. Принцип законності та його значення для конституційного розвитку України // Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні : матеріали VIII Міжнар. наук. практ. конф. (м. Острог, 26 27 квіт. 2007 р.). Острог, 2007. С. 25 27.

144. Лукашева Е. А. Права и свободы человека // Теория права и государства / Е. А. Лукашева; Под ред. Г. Н. Манова. М. : Юрид. лит., 1996. С. 219 256.

145. Лученко Д. В. Місце контролю в системі адміністративно правових форм діяльності // Проблеми законності. 2006. Вип. 82. С. 97 103.

146. Маслова Я. І. Співвідношення понять «контроль» і «нагляд» у державному управлінні України. Стаття // Актуальні проблеми держави і права.

2011. с.70 77.

147. Матеріали справи № 40/118 07//Архів господарського суду Харківської області.

148. Минакова И. В. Институт банкротства в современнойэкономике: ГосударственноерегулированиеенесостоятельностихозяйствующихсубъектовРос сии. М. Инфо да. 144 с.

149. Минюк Л. Д. Взаємодія саморегульованих організацій із державними органом із питань банкрутства щодо адміністративно правового забезпечення діяльності арбітражних керуючих Стаття. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 31. Том 2. С. 156 159.

150. Миронов В. В. Специфіка державних органів деяких країн щодо банкрутства [Текст] / В. В. Миронов // law property. Режим доступу: <http://www.law propertyin.ua/articles/57 mironov vv specificity some states>.

151. Міжнародний досвід діяльності арбітражних керуючих / Правовий тиждень / . Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121877>.

152. Мінковський С. В. Правовий статус розпорядника майна боржника у справі про банкрутство / Мінковський С. В. // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 4. с.134 138.

153. Мітіна Н. М. Вплив світової економічної кризи на розвиток банкрутства підприємств / Н. М. Мітіна // Спеціальний випуск за матеріалами XVI Всеукраїнської науково практичної конференції студентів «Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє». 2014. №1. С. 12 16.

154. Мозенко О. В. Механізм управління процесом санації підприємств банкрутів / О. В. Мозенко // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 6. с. 122 126.

155. Молдованов М. І. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент,

маркетинг, інформатика / за ред. М. І. Молдованова. К.: Техніка, 2003.

156. Музичук О. М. Поняття та особливості контролю і державного управління // Наше право. 2011. № 2, ч. 1. с. 46-51.

157. Нажимов В.П. Суд как орган правосудия по уголовным делам в СССР: автореф. дис. д-ра юрид. наук. М., 1971. С. 19-21.

158. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Змін до Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» від 01.09.2014 № 1446/5.

159. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Змін до Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» від 22.03.2017 № 922/5.

160. Наказ Міністерства юстиції України від 13 травня 2015 року № 139/7 «Про утворення Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)».

161. Наказ Міністерства юстиції України від 27.04.2015 № 605/5 «Про затвердження Змін до Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)».

162. Наказ Міністерства юстиції України від 27.06.2013 № 1284/5 «Про затвердження Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» Режим доступу: www.rada.gov.ua

163. Наказ Міністерства юстиції України від 09.01.2013 № 64/5 «Про затвердження Порядку здійснення контролю (нагляду) за діяльністю саморегулювальних організацій арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)».

164. Наказ Міністерства юстиції України від 11.01.2013 № 81/5 «Про затвердження Положення про Дисциплінарну комісію арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)».

165. Наказ Міністерства юстиції України від 14.01.2013 № 93/5 «Порядок видачі свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)».

166. Наказ Міністерства юстиції України від 15.03.2013 № 447/5 «Про затвердження Правил організації діловодства та архіву арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)».

167. Наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2011 № 1707/5 «Про затвердження Положення про Головні територіальні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі».

168. Наказ Міністерства юстиції України від 26.03.2013 № 541/5 «Про затвердження Порядку формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)».

169. Наказ Міністерства юстиції України від 27.12.2012 № 1973/5 «Про затвердження Положення про систему підготовки і перепідготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та підвищення кваліфікації і перепідготовки арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), їх підготовки у справах про банкрутство страхових організацій».

170. Ніколаєва І. В. Правовий взаємозв'язок виконавчого провадження та процедури неспроможності (банкрутства) за законодавством зарубіжних країн / І. В. Ніколаєва // Вісник господарського судочинства. 2013. № 5. С. 147-158.

171. Ніколенко Л. М. Поняття та ознаки судових помилок, які є підставою перегляду судових актів у господарському судочинстві// . Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/175.pdf.

172. Ніколенко Л. М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів // . Режим доступу:

<http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013/174.pdf>.

173. Нормативно правові та практичні проблеми при розгляді справ у апеляційному провадженні та шляхи їх вирішення // . Режим доступу: <http://libertyjurist.com.ua/YUridichniposlugi>.

174. О саморегулировании: Программа ТАСИС «Содействие Минэкономразвитию РФ». Режим доступа : www.tacis.medt.ru/

175. Овчинникова А. В. Права и охраняемые интересы кредиторов в процедурах банкротства : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Анна Вячеславовна Овчинникова. Москва, 2013. 29 с.

176. Орзих М. Ф. Судебная власть в механизме защиты прав человека: доктрина и практика // Юридичний вісник. 2001. № 4. С. 117-128.

177. Основные институты гражданского права зарубежных стран: сравнительно правовое исследование / [под ред. В. В. Залесского]. М.: Норма, 1999.

178. Офіційний веб сайт Міністерства юстиції України . Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/42683>.

179. Офіційний сайт Міністерства юстиції України . Режим доступу : minjust.gov.ua.

180. Пепа Т.В., Федорова В.О., А.Б. Кондрашихін, Андреева О.В. Управління фінансовою санацією підприємств : Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 440 с. . Режим доступу: [http://uchebniks.com/book/313upravlinnya finansovoyu sanaciyeyu pidpriyemstv navchalnij posibnik fedorova ov/2anotaciya.html](http://uchebniks.com/book/313upravlinnyafinansovoyusanaciyeyupidpriyemstvnavchalnijposibnikfedorovaov/2anotaciya.html)

181. Петросян А. М. Деякі особливості реалізації принципу диспозитивності в процесі розгляду господарським судом справ про банкрутство Стаття Підприємництво, господарство і право. 2016. С.72-80.

182. Піддубний О. Ю. Правове становище сільськогосподарських інспекцій: автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.Ю. Піддубний. Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2007. 21 с.

183. Піддубний О. Ю. Правові засади державно приватного партнерства з розвитку використання біотехнологій в екологічній сфері / О.Ю. Піддубний // Актуальні правові проблеми публічно приватного партнерства у сфері аграрних, земельних, екологічних та космічних відносин : Матеріали міжнар. наук. практ. конф. (м. Київ, 22 листопада 2013 р.). К. : Вид во «Прінт Сервіс», 2013. С. 122 125.

184. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13 14, № 15 16, № 17, ст.112) від 02.12.2010 № 2755 VI.

185. Пожоджук Р. В. Проблеми апеляційного та касаційного оскарження у господарському судочинстві / Р. В. Пожоджук // Митна справа №6(90)'2013, ч. 2, к. 2, с. 426 433.

186. Полінець О. П. Контроль в державному управлінні України: теоретико організаційні питання : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / О. П. Полінець ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2003. 20 с.

187. Полуэктов М. Правовой статус арбитражного управляющего / М. Полуэктов // Законодательство и экономика. 2000. № 3. С. 25 26.

188. Поляков Б. М. Арбітражний керуючий найзалежніша особа процедури банкрутства / Б. М. Поляков // Вісник господарського судочинства. 2001. № 3. С. 87 91.

189. Поляков Б. М. Оскарження судових актів у процедурі банкрутства / Б. М. Поляков // Вісник господарського судочинства. 2004. № 1. С. 23 27.

190. Поляков Б. М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Б. М. Поляков. К. : Ін Юре, 2011. 560 с.

191. Поляков Б. М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства) : автореф. дис. д ра юрид. наук : 12.00.04 / Поляков Б. М. ; Нац.

акад. наук України, Ін т екон. прав. дослідж. Донецьк, 2003. 39 с.

192. Поляков Б. М. Совершенствование правового регулирования отношений несостоятельности (банкротства) в Украине / Б. М. Поляков. Донецк: «Донбасс», 2001. 340 с.

193. Поляков Б. М. Судебная санация должника / Б.М. Поляков // Вісник арбітражного керуючого. 2001. № 1. «Правова інформатика», № 3(27) / 2010 60.

194. Попова С. М., Касеко І. В. Адміністративно правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин» // С. М. Попова, І. В. Касенко Стаття, «Наше право» № 2, 2015, с. 156.

195. Попович В. М., Трачук П. А., Андрушко А. В., Логін С. В. Актуальні проблеми кримінального права: Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2009. 256 с.

196. Постанова ВГСУ від 17 травня 2011 N 7 «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» // . Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007600> 11.

197. Постанова ВГСУ від 6.08.2008 р. №12/127// . Режим доступу: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_2039967.html.

198. Постанова Верховного Суду України від 01.07.2015 року у справі № 3 152Гс15. . Режим доступу: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_2039967.html

199. Постанова Верховного Суду України від 29 березня 2005 р. у справі № 5/1436/536. . Режим доступу: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_2039967.html

200. Постанова Вищого господарського суду України від 01.06.2016 року у справі № 16/89. . Режим доступу: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_2039967.html

201. Постанова Житомирського апеляційного господарського суду від 18.12.2008 р. у справі №21/434 Н // Єдиний державний реєстр судових рішень №21/434 Н. . Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

202. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280 «Про

затвердження Положення про Пенсійний фонд України» . Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280 2014 %D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280%2014%D0%BF).

203. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією або ліквідацією міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» від 20.10.2011 № 1074. . Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074 2011 %D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074%2011%D0%BF)

204. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 «Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України» . Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228 2014 %D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228%2014%D0%BF).

205. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.2012 № 1179 «Про затвердження Порядку визнання статусу Всеукраїнської саморегульованої організації арбітражних керуючих» . Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1179 2012 %D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1179%2012%D0%BF).

206. Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 липня 2014 року №826/7631/14 . Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>

207. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24.10.2011 р. № 10 «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» . Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua/pages/106>.

208. Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011р. № 18 «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції» . Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua/pages/106>.

209. Постанова Пленуму Вищого Господарського суду України від 14.07.2016 № 8 «Про затвердження нової редакції Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення арбітражного керуючого у справах про банкрутство» . Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua/pages/106>.

210. Постановление Правительства РФ от 04.04.2000 № 301 «Об утверждении положения о Федеральной службе России по финансовому оздоровлению и банкротству»: : Режим доступа : www.duma.gov.ru.

211. Правове регулювання банкрутства: підручник / за ред. Л. С. Сміяна. К.: КНТ, 2009. С. 78-82.

212. Пригуза П. Д., Пригуза А. П. Науково практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» Херсон: Видавництво «ТДС». 2013. 304 с.

213. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659 XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 50, ст.472).

214. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996 XIV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365).

215. Про виконання рішень та застосування її практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477 IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 30, ст.260).

216. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343 12// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 31, ст.440.

217. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору: Закон України від 22.05.2015 № 484 VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 33, ст.323).

218. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572 VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1).

219. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України від 07.12.2017 . Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246> 19.

220. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855 XII

(Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 49, ст. 428; 2010 р., № 46, ст. 537; 2011 р., № 33, ст. 329).

221. Про запобігання корупції : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056) від 14.10.2014 № 1700 VII.

222. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794 VII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 13, ст.222).

223. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від від 05.04.2007 № 877 V // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. Ст. 389.

224. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658 III (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 47, ст.251).

225. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402 VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545).

226. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402 VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545).

227. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1200 / Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1200_2018 п

228. Про Фонд державного майна України : Закон України від 09.12.2011 № 4107 VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 28, ст.311).

229. Продаєвич В. О. Місце адміністративної відповідальності в системі заходів адміністративного примусу: дис. кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Продаєвич Валентин Олександрович. Одеса, 2007. 201 с.

230. Пухкал О. Г. Громадський контроль як важливий чинник демократизації та ефективності державного управління // Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 14. С. 56 58.Хомишин І. Ю Контроль у системі державної

служби / Форум права. 2015. №4. с.292 296.

231. Радзивілюк В. В. Запобігання банкрутству (неспроможності): господарсько правовий аспект : монографія / В. В. Радзивілюк. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект Поліграф», 2013. 532 с.

232. Рибалка Н.О. Адміністративно правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин. Наше право: 2015. №3. – с. 50 56

233. Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18 рп/2004 / Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/9>.

234. Рішення Конституційного Суду України від 11 грудня 2007 року № 11 рп/2007 / Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/9>.

235. Рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 року № 11 рп/2012 у справі № 1 12/2012 / Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/9>.

236. Роечко Е. А. Концептуальные особенности национальных систем регулирования несостоятельности / Е. А. Роечко // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2008. № 74 1. С. 432 435.

237. Розгляд торгових (господарських) справ в Україні та Німеччині [Текст] / відп. ред. Б. М. Поляков. К.: Логос, 2008. 304 с.

238. Розумович И. Н. Преимущества и недостатки статуса лица, желающего стать арбитражным управляющим, определенного в новой редакции Закона о банкротстве / И. Н. Розумович // Экономико правовые исследования в XXI веке: правовые средства защиты национальной экономики : Международная научно практическая интернет конференция (г. Донецк, 9 16 марта 2012 г.). Донецк, 2012. С.95 99.

239. Ромасько В. О. Правове забезпечення державного контролю в сфері будівництва // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. Вип. 45. С. 159 166.

240. Рунова В.В. Адміністративні процедури в діяльності господарських

судів України. Дис.. канд. юр. наук . Суми. 2017 . 231 с.

241. Рыбак В.В. Рыночная трансформация системы доходов местного самоуправления: теория и практика. Донецк, 2000. С. 168 169.

242. Рябцева Я. Г. Основні учасники судових процедур банкрутства / Я. Г. Рябцева // Вісник господарського судочинства. 2008. № 6. С. 85 91.

243. Рябцева Я. Г. Арбітражний керуючий: кваліфікаційні вимоги і етика професійної діяльності /Я.Г. Рябцева // Вісник господарського судочинства. 2003. № 4. С. 205 208.

244. Рябцева Я. Г. Правовий статус арбітражного керуючого: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Я.Г. Рябцева ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2006. 18 с.

245. Свириденко О. М. Концепция несостоятельности (банкротства) в Российской Федерации: методология и реализация : автореф. дис. доктора юридических наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Олег Михайлович Свириденко. Москва, 2010. 53 с.

246. Сгара Э. В. Использование института мирового соглашения в процедуре банкротства : дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Сгара Э. В.; НАН Украины, институт экономико-правовых исследований. Донецк, 2004. 209 с.

247. Сердитова Е. Н. Конкурсное производство как форма реализации решения арбитражного суда : дис.. канд.. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Сердитова Е. Н. Екатеринбург, 2002. 210 с.

248. Словарь иностранных слов: актуальная лексика, толкование, этимология. / Н.С. Арапов, Р.С. Кимягорова и др. Спец. науч. ред. А.В. Боброва. М. : Цитадель, 1999. – 336 с.

249. Службський І. Й. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: дис. кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Службський Ігор Йосипович. К., 2007. 166 с.

250. Случ О., Жаботинський І. Саморегулювання арбітражних керуючих: бути чи не бути? // Юридична газета 2016. / Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/gospodarske>.

251. Смітюх А. Щодо змісту поняття «Процесуальна диверсія» / А. Смітюх // Підприємництво, господарство і право. 2006. Ч. 2. С. 103 105.

252. Смокович М. Судова влада: місце в суспільстві та судовий контроль//Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. 2012. № 3. С. 34 40.

253. Сорокина В. В. Процессуальная форма юридической деятельности в современной России : вопросы теории и практики : дис.. канд.. юрид. Наук : спец. 12.00.01 / Сорокина В. В. Саратов, 2009. 201 с.

254. Степанов В. В. Несостоятельность (банкротство) в России, Франции, Англии, Германии / В. В. Степанов . М. : Статут, 1999. – 250 с.

255. Степанова Т. В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого //Правова держава. 2016. №23. с. 94 99 Режим доступу: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8878/1/94_99.pdf.

256. Степанова Т. В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. Стаття. «Правова Держава» № 23, 2016, с.94 99.

257. Стефанів Т. В. Особливості банкрутства окремих юридичних осіб : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Стефанів Т. В. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2010. 22 с.

258. Талан Л. Г. Арбітражний керуючий, його статус і повноваження у різних процедурах справи про банкрутство відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 22.12.2011 р. Режим доступу: http://aam.net.ua/view_post.php?article=ak_status_povnovazhennya_u_sprav_i_pro_bankrutstvo.

259. Таликін Є. А. Характер суспільного конфлікту як чинник формування

процесуальних правил провадження в справах про банкрутство у господарському процесі України / Таликін Є. А. // Право і суспільство № 5 2/ 2014. 140.145.

260. Таль Г. Неуправляемые управляющие / Г. Таль // Время новостей. 2000. 28 авг.

261. Твердохліб Ю. Суб'єкти здійснення контролю у сфері арбітражного управління у процедурі банкрутства / Ю. Твердохліб // Право України. 2014. № 2. С. 307 317.

262. Телюкина М. В. Лицензирование деятельности арбитражного управляющего / М.В. Телюкина // Право и экономика. 2001. № 4.

263. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві [Монографія] / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 268 с.

264. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібн./ О. О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2008. 412 с.

265. Тимченко Г. П. Поняття диспозитивності у цивільному процесуальному праві / Г. П. Тимченко // Вісник господарського судочинства. 2003. № 3. – с. 212 216

266. Тітов М. Банкрутство: Матеріально правові та процесуальні аспекти Х. : Консул, 1997. 197 с.

267. Ткачев В. Н. Несостоятельность (банкротство) особах категорій суб'єктів конкурсного права: теоретические и практические проблемы правового регулирования /В.Н. Ткачев/ М. ВолтерсКлувер, 2007, 368 с.

268. Труба А. Н. Проблемы систематизации процессуальных субъектов по делам о банкротстве / Александр Николаевич Труба. Режим доступа : <http://www.xn80abkdb1aklbjbes3a.xn p1ai/publ/problemu>.

269. Угровецький О. П. Система оподаткування в Україні: становлення, реформування, адміністрування// О.П. Угровецький Х.: ТД «Золота миля», 2008. 328.

270. Ухвала Апеляційного адміністративного суду від 08.04.2015

№ 826/17472/14 Про оскарження наказу Міністерства юстиції України N 1446/5 від 01.09.2014 / Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>

271. Ухвала Одеського окружного адміністративного суду від 06 жовтня 2014 року №815/5730/14 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>

272. Ушач Ю. Про практику перевірок роботи арбітражних керуючих та проблемні питання у роботі Дисциплінарної комісії при Мін'юсті // Аналітика 2016. / Режим доступу: <http://bankruptcy.ua.com/articles/3449>.

273. Федоренко Н. В. Правовой статус и роль некоторых субъектов процедуры банкротства в свете Федерального Закона 2002 года «О несостоятельности (банкротстве)» / Н. В. Федоренко, П. Н. Пархоменко // Вестник Высшего Арбитражного суда Российской Федерации. 2005. № 5. С. 170 180.

274. Федоров С. И. Некоторые особенности рассмотрения арбитражными судами дел о несостоятельности (банкротстве) : дис. канд.. юрид. наук: спец. 12.00.15/ Федоров С. И. М., 2001. 235 с.

275. Филатов А. М. Французская модель несостоятельности [Текст] / А. М. Филатов, Е. А. Шибанова Роечко // Успехи современного естествознания. 2012. № 4. С. 127 130. Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/frantsuzskaya-model-nesostoyatelnosti>.

276. Фурик Г. Ю. Правове становище арбітражного керуючого// Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. (Матеріали щорічної звітної конференції студентів, магістрантів та аспірантів Міжнародного гуманітарного університету 16 травня 2014 року) 2014. вип. 22. Ч. II. с. 46 49.

277. Харченко В.Б. Арбітражний керуючий: службова особа чи особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг [Текст] / В.Б. Харченко: матеріали Міжнародної науково практичної конференції, м. Суми, 5 7 червня 2014 р. С. 369 373.

278. Вирок Печерського районного суду міста Києва від 16 лип. 2013 р. у

кримінальному провадженні № 1 550/12/ Печерський районний суд міста Києва
// Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу :
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32412070>.

279. Химичев В. А. Осуществление и защита гражданских прав при несостоятельности (банкротстве) / В. А. Химичев. М. : Волтерс Клувер, 2006. 240 с.

280. Хорунжий Ю. А. Щодо окремих аспектів правозастосування нового Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих // Стаття Науково практичний юридичний журнал «Судова практика» № 9 10'2013, с. 18 29.

281. Хотенець П. В. Форми реалізації функції судового контролю в господарському судочинстві Стаття. «Право України» №7/2013.

282. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 435 IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40 44, ст.356).

283. Чепурнова Н. М., Дюкова Е. А. Судебный контроль как вид государственной деятельности государства // Российский судья. 2007. № 10. С. 16 18.

284. Череп А.В. Северина С.В. Удосконалення класичної моделі санації підприємств. // Вісник економічної науки України, 2010. №2. – с. 169 171

285. Черкес М. Про Конституційний Суд УРСР / М. Черкес, С. Васильєв // Радянське право. 1991. №4 . С. 3 8.

286. Чорна Ю. В. Особливості конкурсного процесу у судовому провадженні / Ю. В. Чорна // Вісник господарського судочинства. 2013. № 5. С. 121 127.

287. Чорна Ю. В. Правове становище суб'єктів забезпечення конкурсного провадження: вітчизняний та зарубіжний досвід / Стаття/Ю. В. Чорна . Юридичні науки. №1/1(18)2016. с. 56 60.

288. Чуча С. Ю. Арбитражный управляющий и руководитель должника как субъекты трудовых отношений / С. Ю. Чуча // Рос. юстиция. 2000. № 12. С. 20 23.

289. Шаповалова О. В., Белоусов Р. О. Правові проблеми судового контролю у спорах із державно приватного партнерства // Вісник господарського судочинства. 2013. № 2. С. 303 308.

290. Шершеневич Г. Ф. Конкурсный процесс / Г. Ф. Шершеневич. М. : Статут, 2000. 477 с. (Классика российской цивилистики).

291. Штогун С. Функції та повноваження судової влади // Юридична Україна. 2008. № 4. С.88 92.

292. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. Енцикл», 1998. Т. 1: А Г. К.: Вид во «Юридична думка», 2011. 656 с.

293. Юрченко В. Я. Відповідальність арбітражного керуючого// Інновації та традиції в науковій думці: Матеріали наук. конф. Київ. int.konf.org Наукові конференції. Випуск 16. 18.08.16 Режим доступу: <http://int.konf.org/pravo>.

294. Юхнин А. В. Правовые проблемы организации деятельности арбитражных управляющих :Дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 : М., 2005 184 с.

295. Яблонська А. С. Діяльність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення / А. С. Яблонська // Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/4793>.

296. Яринко Б.В. Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого// Підприємництво, господарство і право. 2018. №8. – с. 128 133

297. Яринко Б.В. Адміністративні правовідносини в діяльності арбітражного керуючого. Матеріали Міжнародної науково практичної конференції «Актуальні питання юриспруденції: Теоретичний та практичний виміри. Суми: Гельветика. 2018. – с.242 245

298. Яринко Б.В. Адміністративні правовідносини у сфері контролю за діяльністю арбітражних керуючих як спосіб забезпечення публічного інтересу в процедурах неплатоспроможності (з урахуванням іноземного досвіду) // Форум права. – 2018. №4. – с. 149 155

299. Яринко Б.В. Адміністративно правовий статус арбітражного керуючого. Міжнародна науково практична конференція «Перспективні напрямки розвитку економіки, управління та права: теорія і практика». Збірник тез доповідей.— Полтава: ЦФЕНД 2018. Ч. 3. — с.56 58

300. Яринко Б.В. Арбітражний керуючий як суб'єкт адміністративних правовідносин //Науковий вісник Херсонського державного університету . Серія «Юридичні науки». — 2018. № 1. — с. 43 48

301. Яринко Б.В. Зарубіжні моделі контролю за діяльністю арбітражних керуючих// Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Випуск 1. Том 2. С. 167 172

302. Яринко Б.В. Оскарження арбітражним керуючим рішень контролюючих органів. Матеріали Міжнародної науково практичної конференції «Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» Одеса: ГО «Причорноморська фундація права». — 2019. — с. 112 115

303. Яринко Б.В. Особливості процедури здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» серія: юридичні науки. 2018. №6 (11) — с. 16 22

304. Яринко Б.В. Удосконалення механізмів контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Матеріали Всеукраїнській науково практичній конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» Переяслав Хмельницький. — 2019. — с. 96 100

305. Ярмакі Х. П. Адміністративний нагляд як функція державного управління // Південноукраїнський правничий часопис. 2006. № 2. с. 124 126.

306. Ярынке Богдан Правовой статус органов государственного контроля за деятельностью арбитражного управляющего // Legea si viata 2018. №5 с. 220 223

ДОДАТКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 17, навчальний корпус № 6, тел./факс: (044) 259-97-25;

E-mail: dekanat_pravo@ukr.net

№2 від «12»березня 2017 р.

м. Київ

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

**результатів кандидатського дисертаційного дослідження Яринко
 Богдана Валерійовича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю
 за діяльністю арбітражних керуючих» у навчальний процес юридичного
 факультету**

Результати кандидатського дисертаційного дослідження Б. В. Яринко на тему: «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих», впроваджені у відповідних лекційних матеріалах з дисципліни «Адміністративне право» і використовуються при підготовці фахівців ОС «Бакалавр» за спеціальністю 081 «Право».

Декан юридичного факультету

О. С. Яра